

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

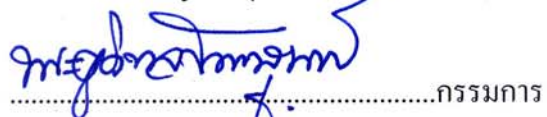
(พระสุธีธรรมานุวัตร,พศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิกโร,ดร.)

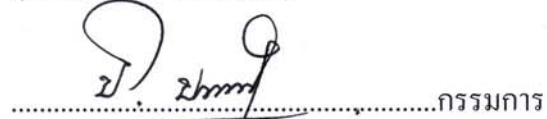
(พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร.)

(พระอธิการบุญเสริม กิตติวัฒน์,ดร.)

(ดร.สายัณห์ อินันใจ)

(ดร.โชติ บศิริรัฐ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.สายัณห์ อินันใจ

กรรมการ

ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ
กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

THE LEARNING AND TEACHING ACHIEVEMENT OF THE LEADING
VIRTUE SCHOOL PROJECT : A CASE STUDY WAT SIDOK SCHOOL
HUA PHAI SUBDISTRICT, SUNGMAN DISTRICT,
PHRAE PROVINCE

พระโชคอนันต์ ธิรปัญญา (ดุษฎีบัณฑิต)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
บัณฑิตวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ
กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

พระโชคอนันต์ ธิรปัญญา (ตัวจริง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Learning And Teaching Achievement of the Leading Virtue School
Project : A Case Study Wat Sidok School Hua Phai Subdistrict,
Sungman District, Phrae Province.

Phra Chokanan Thirapañño (Dapron)

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand.

C.E 2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
ผู้วิจัย	: พระโฆคนันต์ ธิรปัญญา (ดุษฎีบัณฑิต)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระครูวิมลจิตตสุนทร, ดร. ป.ธ.๓, พธ.บ., ก.ศ.ม., M.A.,Ph.D : ดร. สายัณห์ อินันใจ, ป.ธ.๔, พธ.บ, M.A.,Ph.D.
วันที่สำเร็จการศึกษา	: ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ประชากรในการวิจัยมีจำนวน ๑๓๘ คน ประกอบไปด้วยนักเรียน ๑๐๓ คน ผู้บริหารครูผู้สอน ๑๕ คนและผู้ปกครอง ๑๕ คน ของโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ การสุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียน ๑๐๓ คน และผู้บริหารคณะครูผู้ปกครองรวม ๓๕ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น ๔ ตอน คือ ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ ๒ แบบสอบถามนักเรียน และตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ลักษณะแบบสอบถามตรวจสอบรายชื่อ (CHECK LIST) ตอนที่ ๔ แบบสอบถามข้อเสนอแนะ ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ตามแบบสัมภาษณ์ ผลปรากฏว่าที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรในงานวิจัย คือ โรงเรียนบ้านแม่จ๊ะ (ประชาราษฎร์รังสรรค์) ตำบลแม่จ๊ะ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ จำนวนนักเรียน ๓๐ คน ผู้บริหารครูผู้สอนและผู้ปกครองและนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Crobach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.๘๑ ซึ่งนับว่าเป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้ ความเที่ยงของแบบสอบถาม สูตรแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

๑) ระดับปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ในด้านเนื้อหาตามหลักไตรสิกขาและด้านกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อให้เรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นต้นแบบอย่างดียิ่ง สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำของโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีความตั้งใจที่จะดำเนินการหรือที่ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ แล้วยังนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของโรงเรียนสืบไป

๒) ระดับปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ในด้านกาย (body) ด้านศีล (sacrament) ด้านสมาธิ (intelligence) ด้านปัญญา (concentration) โดยรวมอยู่ในระดับมาก

๓) การจัดการเรียนการสอนตามคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ทำให้นักเรียนทำให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม มีความเป็นผู้ที่มีจิตใจดี มีความเมตตา กรุณา รู้สิ่งใดควรกระทำและไม่ควรกระทำสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- Name of Thesis** : The Achievement of Learning and Teaching Management by the Project “The Leader School of Virtue” Case Study : Wat Sri Dok School , Tumbol Huafai, Amphur Sungmen, Phrae
- Researcher** : Phra ChokAnan Thirapunyo (Dupron)
- Degree** : Master of Buddhism (Buddhist Studies)
- Committees of supervising the research**
- : Phakru Wimol Kittisunthorn , Dr, Pali III, B.A.M.ed,Ph.D
 - : Dr. Sayan Innanjai, Pali Iv, B.A.M.A., Ph.D.
- Date of graduation** : March 29, 2012

Abstract

The purpose of this research was to study about the achievement of learning and teaching management by the project “The leader school of virtue” Case study : Wat Sri Dok School Tumbol Huafai, Amphur Sungmen , Phrae

The number of people who were studied was 103 people by using the questionnaire method which can be divided in 4 parts. First part was general questions, second and forth part were checklist and the third and fifth part were the questions about Education; the achievement of learning and teaching management by the project “The leader school of virtue” Case study : Wat Sri Dok School , Tumbol Huafai, Amphur Sungmen , Phrae by using the 4 steps questioning

From studying the achievement of learning and teaching management by the project “The leader school of virtue” Case study : Wat Sri Dok School , Tumbol Huafai, Amphur Sungmen , Phrae the results were

1)The factor which lead to the achievement of learning and teaching management bythe project “The leader school of virtue” Case study : Wat Sri Dok School , Tumbol Huafai, Amphur Sungmen , Phrae, in the substance following the three studies and the activities leading to the lessons which using in the three studies learning way which was the great example of showing how to process the learning and teaching management for the project the leader school of virtue for other schools which have the determination to run the school to to be the virtue school by the project mentioned by using the same method from Wat Sri Dok school and adapt it to fit each school.

2)The Level of the factor which lead to the achievement of learning and teaching management by the project “The leader school of virtue” Case study : Wat Sri Dok School , Tumbol Huafai, Amphur Sungmen , Phrae, The whole process in the physical, the sacrament, the intelligent, and the concentration has a very good mark.

3)The learning and teaching management in virtue and morality in school gave the students virtue, morality, and good behavior and made them have good-hearted, sympathy and aware of what to behave and what not to behave which they can adapt them to use in daily lives.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕
๑.๕ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๖ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๗ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้วิจัย	๖
๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย	๘
๑.๙ กรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย	๑๐
๑.๑๐ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๑๑
๒.๑ ความหมายของการศึกษา	๑๑
๒.๒ หลักการจัดการเรียนการศึกษา	๑๓
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีการเรียนการสอน	๑๔
๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาแบบพุทธ	๒๒
๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีหลักการศึกษไทย	๒๕
๒.๖ หลักการวัดผลและประเมินผล	๔๑
๒.๗ ประวัติโรงเรียนวัดศรีดอก	๔๘
๒.๘ โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ	๕๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๘ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๒
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการศึกษา	๖๒
๓.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	๖๒
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้การวิจัย	๖๔
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๗
๓.๕ วิเคราะห์ข้อมูล	๖๗
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๘
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๖๕
๔.๑ แบบสัมภาษณ์ของผู้บริหารครูผู้สอนและผู้ปกครอง	๖๕
๔.๒ แบบสอบถามความคิดเห็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ	๖๖
แบบสอบถามมีทั้งหมด ๔ ตอน	๗๐
ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๑
ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ	๗๑
มีทั้งหมด ๒ ตอน	๗๓
ด้านเนื้อหาตามไตรสิกขา	๗๓
ด้านกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	๗๓
ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนมี ๔ ด้าน คือ	๗๔
ด้านกาย	
ด้านศีล	
ด้านสมาธิ	
ด้านปัญญา	

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ตอนที่ ๔ ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นอื่นๆ	๘๑
บทที่ ๕ สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๘๒
๕.๑ บทสรุป	๘๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๘๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๘
๕.๔ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	๘๙
บรรณานุกรม	๙๐
ภาคผนวก	๙๔
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	๙๕
ภาคผนวก ข ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล	๙๙
ภาคผนวก ค แบบสอบถามความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง และนักเรียน	๑๐๒
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๖

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้าที่
ตาราง ๓.๑ จำนวนกลุ่มตัวอย่างและประชากรทั้งหมด	๖๔
แผนภาพที่ ๓.๒ กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๔
ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียน	๗๑
ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละจำแนกตามอายุ	๗๑
ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละการกำลังเรียนอยู่ในระดับชั้น	๗๒
ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและ ระดับความหมายด้านเนื้อหาเน้นตามหลักไตรสิกขา	๗๓
ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม ด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน ด้านกาย	๗๔
ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม ด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน ด้านศีล	๗๖
ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม ด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน ด้านสมาธิ	๗๗
ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม ด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน ด้านปัญญา	๗๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คัมภีร์ที่ใช้ศึกษาค้นคว้า และนำมาอ้างอิงสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม / ข้อ / หน้า คือ เลขตัวหน้าเป็นเลขเล่ม เลขตัวกลางเป็นเลขข้อ เลขตัวหลังเป็นเลขหน้า เช่น ที.สี. (ไทย) ๕/๓๐๓/๑๑๓ = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย) เล่มที่ ๕ ข้อที่ ๓๐๓ หน้า ๑๑๓

คำอธิบายอักษรย่อพระไตรปิฎก

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปฎิวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิ่นฉาสก์	(ภาษาไทย)
อ.ง.ทุก	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ทุกนินบาต	(ภาษาไทย)
อ.ง.จตุกก	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	จตุกกนินบาตร	(ภาษาไทย)
อ.ง.ติก	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ติกนินบาตร	(ภาษาไทย)
ล.ม	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรม

อภิ.สง	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
--------	-------	---	-------------	------------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์แห่งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปตามกระแสของโลกาภิวัตน์ที่ใช้ระบบทุนนิยมเป็นฐานแห่งการคิด และการพัฒนาประเทศ^๑ เช่น ปัจจุบัน ได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อแนวคิด อุดมคติในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประเทศไทยเป็นประเทศแห่งสังคมเกษตรกรรม มีศาสนาพุทธและหลักธรรมคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน จากเดิมผู้คนต่างให้ความสำคัญต่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตา กรุณา ผู้ใหญ่ถ่ายทอดคำสอนที่แฝงไว้ด้วยหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เป็นจริง เป็นสิ่งดึงดูดใจให้แก่ลูกหลานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้พบกับความสุข ความเจริญ และให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสันติ การแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันของคนในสังคมเป็นเรื่องที่ไม่รุนแรงในความรู้สึกนัก จากความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ผู้คนต่างได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว รุดหน้า การสื่อสารต่างๆสามารถทำได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว กว้างขวาง เป็นผลให้ ผู้คนต่างๆได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตจากชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย สงบกลับมีความผันผวนสู่การหลงใหลในวัตถุนิยมที่ก่อตัวขึ้นในความคิดของผู้คน

จากการเสพข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย รวดเร็ว กว้างขวาง เกิดการแข่งขันทางด้านวัตถุนิยมอย่างไม่รู้ตัว ชีวิตที่มีความเรียบง่ายได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปที่ละเล็กทีละน้อย จนกลายเป็นความเคยชิน และเป็นตัวตนของผู้คนไปโดยปริยาย สิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้คนต่างหลงลืมวัฒนธรรมอันดีงาม และวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายของตนเองอย่างสิ้นเชิง เด็กรุ่นใหม่เมื่อเติบโตขึ้นในสังคมแห่งวัตถุนิยมก็มีความคิด แนวคิด อุดมคติ ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เป็นไปในทางการให้ความสำคัญกับวัตถุ หรือสังคมแบบวัตถุนิยม ผู้คนไม่น้อยในสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมีจิตใจที่แข็งกร้าว ก้าวร้าว อารมณ์ร้อน ไม่มีความเมตตา กรุณา ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่มีความรู้สึกรักความสงบ สันติ และไม่รู้จักความสุขของการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ความรุนแรงดังกล่าวที่เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้โดยการใช้หลักธรรมคำสอนทาง

^๑ ฉันทนันท์ ประกาย, งานวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรม,
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การพิมพ์ ๒๕๕๒), หน้า ๑.

พระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เน้นการปลูกฝังให้เด็ก และเยาวชนเรียนรู้ศึกษา จนสามารถซึมซับเอาหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และเป็นพื้นฐานของการคิดทำสิ่งต่างๆของนักเรียนต่อไปในอนาคตได้ การปลูกฝังหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้แก่เด็กนักเรียนนั้นจะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กนักเรียน ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไปได้เพราะเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้านั่นเอง เด็กนักเรียนเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่จะสามารถสนับสนุนส่งเสริม และปลูกฝังความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ความคิดที่ดี มีประโยชน์ สร้างสรรค์ใช้พัฒนาสังคม บ้านเมืองให้แก่เด็กนักเรียนได้

หากจะเปรียบเทียบก็สามารถเปรียบเทียบได้ว่าเด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวที่จะรอรับการแต่งแต้มสีสันซึ่งก็คือความรู้ ความคิด กิริยา คุณธรรม จริยธรรม หรืออื่นๆจากผู้ใหญ่ หากผู้ใหญ่ให้ความสนใจ ใส่ใจในการร่วมแต่งแต้มสีสันแห่งความดีงามความถูกต้องสิ่งที่ดีแก่เด็กเด็กก็จะเป็นคนดี มีความคิดที่สร้างสรรค์ ประพฤติ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบแห่งคุณงามความดี มีคุณธรรมประจำใจ สามารถใช้สติปัญญาที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม และความดีงามมาดำเนินชีวิตซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายให้เกิดการสร้างสรรคความสงบสุข การพัฒนาของประเทศชาติต่อไปได้

จากหลักการและแง่คิดดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งจากแนวคิดที่มากมายหลากหลายของการปฏิรูปการศึกษาของชาติ กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักจะต้องมีการสนับสนุนให้เกิดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยคุณภาพในที่นี้ไม่ใช่หมายถึงเพียงการที่เด็กนักเรียนมีคะแนนสอบแข่งขันที่สูง เด็กนักเรียนมีความรู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการอย่างแตกฉานเท่านั้น เพราะความรู้ทางด้านวิชาการที่เด็กนักเรียนต่างมุ่งแล้วเรียนเพื่อแข่งขันในการทำคะแนนให้สูงที่สุดนั้น เด็กนักเรียนจะไม่ทราบได้เลยว่าตนเองได้ตกอยู่ในวงล้อมแห่งความคิดของการแก่งแย่งแข่งขัน เกิดความเกลียดชัง และอยู่ในความรู้สึกรอคอยเอาชนะอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่รู้ตัว เป็นการสร้างความคิดแห่งการเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเพราะความที่เด็กไม่มีความรู้ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการควบคุมตนเองให้ประพฤติ ปฏิบัติตนที่ไม่เป็นการเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สิ่งแวดล้อม และสัตว์โลกได้ การสนับสนุนสร้างแนวความคิดที่เหมาะสมต่อเด็กในการประพฤติปฏิบัติตนนั้น กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่หลักค้ำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา เพื่อตอบสนองเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒^๒ อย่างเป็นทางการที่เน้นให้เด็กไทย เก่ง ดี มีความสุข และเน้นในด้านการปลูกฝังให้เด็กไทยมีคุณธรรม จริยธรรม อันดีสามารถพัฒนาศักยภาพให้เด็กไทยมีคุณภาพคู่คุณธรรม ให้เด็ก

^๒สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.4shared.com/office/AjyqPdIZ/_๒๕๔๒.html, [๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕].

และเยาวชนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ เป็นคนเก่ง คนดี และเป็นคนที่มีความสุขในการดำรงชีวิต ขจัดความแตกต่างระหว่างบุคคลตอบสนองความต้องการของชุมชน สังคม และให้เกิดการร่วมมือ ร่วมใจพัฒนาประเทศชาติอย่างยั่งยืน ลดความแตกต่างทางด้านการศึกษาของสังคมเมืองและชนบท โดยมาตรการหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนั้น คือการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตาม ศักยภาพเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนเป็นคนดีและเป็นคนเก่งของสังคมสามารถดำรงชีวิต ได้ อย่างมีความสุข คือ โรงเรียน ๕ รูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนในฝัน โรงเรียน สอนภาษา โรงเรียนในกำกับของรัฐ และโรงเรียนแบบการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร โดย ๑ ใน ๕ ของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ นั้น คือ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำที่เป็นความหวังในการนำ แนวทางคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางให้เด็กนักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ ให้สามารถ ปฏิบัติตนตามแนวทางที่พึงามถูกต้อง ที่สำคัญเป็นการปลูกฝังความดีงามด้านคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมอันดีงามแก่เด็กนักเรียนเพื่อให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไปได้

โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายให้ เป็นหนึ่งใน โรงเรียนรูปแบบใหม่ที่จะช่วยผลักดันให้เด็ก และเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตนเองให้เต็มตาม ศักยภาพของเด็กไทยที่เพียบพร้อมไปด้วย ความเก่ง ความดี มีความสุขให้สามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างมีความสุข แบบวิถีชีวิตดั้งเดิมบนถนนแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำในความหมาย รูปแบบ ลักษณะต่างๆ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ คือ เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบปกติทั่วไปแต่มีการบูรณาการ เอาหลักธรรมคำสอนในทางศาสนาพุทธมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียน มีจุดเน้น สำคัญของการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่าน การพัฒนาการกิน อยู่ คู่ ฟังเป็น นอกจากนั้นยังเน้นการจัดสภาพในทุกด้านที่เกี่ยวกับการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ ส่งเสริมให้เกิดความอง กงามตามลักษณะแห่งปัญญา วุฒิ ๔ ประการ ในพระพุทธศาสนาตามนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการที่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำทำให้ สถานศึกษาต่างๆเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการเรียนการสอน ที่มีเป้าประสงค์หลักเพื่อการพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนวัดศรีดอก ได้เริ่มดำเนินการตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำใน ปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันโดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ และมอบหมายให้ ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยการจัด กิจกรรมตามหลักสูตรและกิจกรรมเสริมต่างๆที่ส่งเสริม การกิน การอยู่ การดู และการฟังให้ นักเรียน โดยเน้นการพัฒนาระบบไตรสิกขาที่เป็นลักษณะการบูรณาการ

โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒^๓ จึงนับว่าเป็นโรงเรียนที่มีการดำเนิน การ โครงการ โรงเรียนคุณธรรม ชี้นำมาเป็นระยะเวลานานแล้ว โดยได้ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วยกิจกรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมการไหว้พระสวดมนต์ ทำสมาธิในตอนเช้า กิจกรรมการสวดมนต์ สรภัญญะประจำสัปดาห์ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมมารยาทไทย กิจกรรมการ สะสมความดี และกิจกรรมน้องไหว้พี่ ฯลฯ การดำเนินการดังกล่าวได้มีการศึกษาสภาพของโครงการ เสมอ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้มีการวางแผนในการดำเนินการตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมชี้นำในปีการศึกษาต่อไปให้การดำเนินการ โครงการก่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก เยาวชน นักเรียนอันเป็นอนาคตของชาติให้สามารถนำความรู้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ที่ได้รับไปปรับใช้ หรือเกิดการบูรณาการให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เกิดการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติในทางสร้างสรรค์ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมตาม โครงการ โรงเรียนคุณธรรมชี้นำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนตาม โครงการ โรงเรียน คุณธรรมชี้นำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ๔ ด้านดังนี้

๑) ด้านกาย

- การบริโภคใช้สอยปัจจัยสี่ในปริมาณที่เหมาะสม
- การดูแลร่างกายและความสะอาดเรียบร้อย
- การดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม

^๓ประวัติโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ๒๕๕๓, ป้ายนิเทศโรงเรียน วัดศรีดอก (ประพัฒนา), เอกสารอัตตสำเนา.

๒) ด้านคิด

- ด้านความรับผิดชอบ
- ด้านระเบียบวินัย
- ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต

๓) ด้านสมาธิ

- ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ
- มีความขยันหมั่นเพียร
- ด้านความกตัญญู
- มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน

๔) ด้านปัญญา

- ด้านมีความศรัทธาในศาสนา
- รู้บาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์
- ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- รู้เท่าทัน แก้ปัญหาชีวิต และการทำงาน ได้สติปัญญา

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ด้าน ประชากรและกลุ่มอย่างวิจัยได้แก่นักเรียน โรงเรียนวัดศรีดอก
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา๒๕๕๓
โดยแบ่งเป็นนักเรียนชาย ๖๒ คน นักเรียนหญิง ๔๑ คน รวมทั้งหมด ๑๐๓ คน ดังตารางที่ ๑

แผนภาพกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	รายการ	นักเรียนชาย	นักเรียนหญิง
๑	นักเรียนชั้นประถมปีที่ ๔	๑๐	๖
๒	นักเรียนชั้นประถมปีที่ ๕	๑๒	๕
๓	นักเรียนชั้นประถมปีที่ ๖	๑๘	๕
๕	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๖	๓
๖	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	๗	๖
๗	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	๕	๘
รวมกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนทั้งหมด		๖๒	๔๑
		๑๐๓	

แผนภาพที่ ๒ กลุ่มประชากรตัวอย่าง

ที่	รายการ	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	ผู้ปกครอง
๑	กลุ่มประชากรตัวอย่าง	๑	๑๕	๑๕
รวมทั้งหมด				๓๕ คน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ เป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ดี และสภาพปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ถึงไม่มีปัญหาอุปสรรค

๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ หมายถึง โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่เขต๒ ที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียน โดยของสถานศึกษาโดยเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้พัฒนาการอยู่ กินดี ฟังดี โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรม เมตตาเป็นรากฐานการดำเนินชีวิตจุดเน้นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ คือ การดำเนินการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการ กิน อยู่ ดี ฟัง คือมีปัญหาเข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา มีวัฒนธรรมเมตตา เป็นรากฐานดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหาร และคณะครูเป็นกัลยาณมิตรพัฒนา

๑.๖.๒ ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ผลผลิตของกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำของโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ให้ได้วัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย และความต้องการที่คาดไว้ให้เกิดขึ้นต่อเด็กนักเรียนในด้าน ศิล สมาธิ ปัญญา

๑.๖.๓ โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ หมายถึง โครงการที่โรงเรียนทั่วไปที่นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียน โดยรวมสถานศึกษาเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

๑.๖.๔ นักเรียน หมายถึง นักเรียนของโรงเรียนวัดศรีดอกที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา ๒๕๕๑ โดยแบ่งเป็นนักเรียนชาย ๖๒ คน นักเรียนหญิง ๔๑ คน รวมทั้งหมด ๑๐๓

๑.๖.๕ ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ซึ่งทำหน้าที่ในการบริหารจัดการให้เกิดการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ

๑.๖.๖ ครู หมายถึง ครูผู้สอนของโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนเด็กนักเรียนตามกระบวนการวิชาต่างๆที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยมีเป้าหมายให้เด็กนักเรียนโรงเรียนวัดศรีดอก เป็นเด็กที่เก่ง ดี มีความสุข และสามารถอยู่ในสังคมได้โดยใช้คุณธรรมและจริยธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๑.๖.๗ ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

๑.๖.๘ ด้านกาย หมายถึง การสุจริตทาง ๓ อย่าง ๑.ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากฆ่าสัตว์ ๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการลักทรัพย์ ๓. กามสุมิฉลาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม

๑.๖.๙ ด้านศีล หมายถึง การอบรมกายและวาจา ให้มีความสำรวมระวัง ในความประพฤติปฏิบัติตน ทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดีให้เรียบร้อย ไม่มีโทษ

๑.๖.๑๐ ด้านสมาธิ หมายถึง สามารถอธิบายได้ทั้งในเชิงลักษณะผลของสมาธิที่เกิดขึ้นและอธิบายในลักษณะในเชิงการปฏิบัติ เช่น สมาธิ คือ ความสงบ สบาย และความรู้สึกเป็นสุขอย่าง

ยั้งที่มนุษย์สามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนากำหนดเอาไว้เป็นข้อควรปฏิบัติ เพื่อดำรงชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข ไม่ประมาทเต็มไปด้วยสติสัมปชัญญะและปัญญาอันเป็นเรื่อง ไม่เหลือวิสัย ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ง่าย

๑.๖.๑๑ **ด้านปัญญา** หมายถึง ความรู้ทั่วไป คือ รู้ทั่วถึงเหตุถึงผลอย่างชัดเจน รู้เรื่อง บาบบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น เป็นต้น เป็นธรรมคอยกำกับศรัทธา เพื่อให้เชื่อประกอบด้วย เหตุผล ไม่ให้หลงเชื่ออย่างงมงาย

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ สํารวจเอกสารและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คือ

๑.๗.๑ เอกสารชั้นปฐมภูมิ ศึกษาสํารวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อกำหนดกรอบแนวคิด ในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี แนวคิด และหลักการของ การจัดการศึกษา และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ เอกสารชั้นทุติยภูมิ ศึกษาเอกสารอื่นๆเช่น การสัมภาษณ์ การรายงานผล การดำเนินการตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ เป็นต้น

๑.๗.๓ การสร้างเครื่องมือเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอน ตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ มี ๒ ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ ๑ แบบสัมภาษณ์ของผู้บริหารและครูผู้สอน

ฉบับที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียน การสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ แบ่งเป็น ๔ ตอน

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียน การสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำและความรู้ความเข้าใจ ปัญหาการดำเนินการ ตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของ นักเรียน

ตอนที่ ๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑ แบบสัมภาษณ์ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ แบ่งเป็น ๒ ส่วน

๑.๑) แบบสัมภาษณ์ของผู้บริหารและครูผู้สอน

๑.๒) แบบสัมภาษณ์ของผู้ปกครองนักเรียน

๒) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมงานวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขให้ได้มาตรฐาน ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ ของโรงเรียนบ้านแม่จ๊ะ (ประชาราษฎร์รังสรรค์) ตำบลแม่จ๊ะ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ จำนวน ๓๐ คน ต่อจากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ ตามสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach เพื่อหาระดับค่าระดับ เท่ากับ ๗๘.๔๐

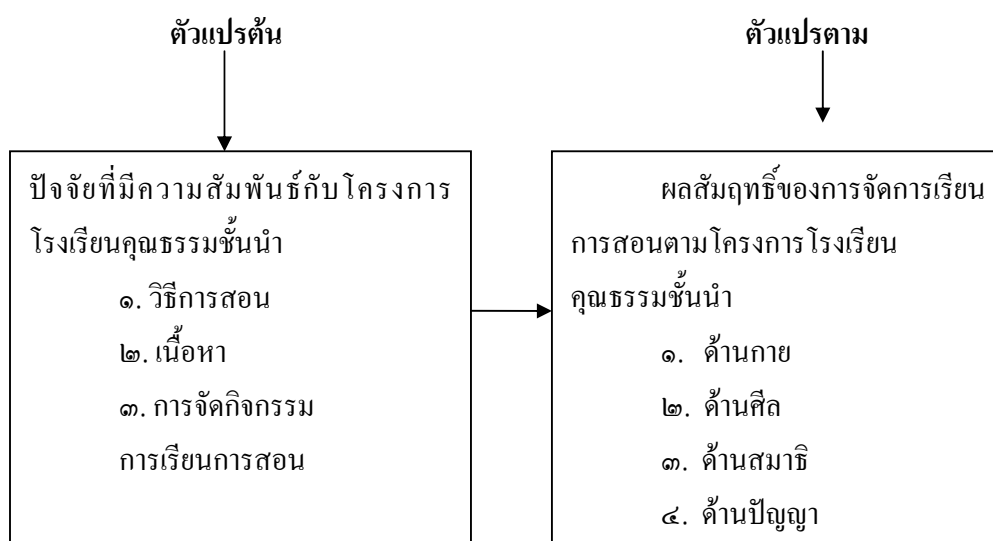
๔) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่กำหนดคือ กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ โดยแบ่งเป็นนักเรียนชาย ๖๒ คน นักเรียนหญิง ๔๑ คน รวม ๑๐๓ คน

๕) รวบรวมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

๖) นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย

๑.๘ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ มีกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๘.๑ ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

๘.๒ ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ

๘.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ และนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับความคิดเห็นของนักเรียนเป็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอน โครงการ โรงเรียน คุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ดังนี้

- ๒.๑ ความหมายของการศึกษา
- ๒.๒ หลักการจัดการศึกษา
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีการเรียนการสอน
- ๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาแบบพุทธ
- ๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีหลักการศึกษไทย
- ๒.๖ หลักการวัดผลและประเมินผล
- ๒.๗ ประวัติโรงเรียนวัดศรีดอก
- ๒.๘ โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ
- ๒.๙ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ความหมายของการศึกษา

คำว่า การศึกษาในรูปศัพท์ตะวันตก ก็คือ (Education) คำนี้มาจากรากศัพท์ในภาษา ลาดินว่า (Educate ex- ducker) มีความหมายว่าดึงออก (to draw out) เพราะฉะนั้น คำว่า Education นอกจากความหมายดังกล่าวแล้ว ยังมีนัยบ่งถึงการแสดงออก(Expression)อีกด้วย ความหมาย ดังกล่าวข้างต้นนี้ น่าจะนำมาประยุกต์กับการศึกษาได้เป็นอย่างดี เจ เอ็มไพร์ซ์ ได้วิจารณ์ ข้อที่น่า เสียหายคือคำที่มาจาก Educere รูปคำจะเป็น Education ถ้า เป็น Causation จะมาจาก Educere ซึ่งหมายถึงการหล่อหลอม (to nourish or nurture) ตามความหมายนี้ Causation จึงมีนัยบ่งถึงการให้ อาหาร (supplying food) และการค้าจุน (sustenance) ไม่ใช่ในความหมายว่า การดึงออก (drawing out)หรือการฝึก (Exercising)ความหมายของ Education ตามนัยนี้ จึงมีลักษณะเป็นการเอา เข้า (impressionable) มากกว่าการนำออก (Expressional) อย่างไรก็ตาม เขาได้สรุปว่า ความหมายใน แห่งของกระบวนการทางการศึกษา จำเป็นต้องมีความหมายทั้งสองนัยดังกล่าวนี้ จึงสมบูรณ์ คือ ประการแรกเป็นการบรรจุ (infilling process) หรือการปลูกฝังความคิด (inculcation) และการสร้าง

อุดมคติ (forming ideals) ประการที่สองเป็นการดึงออก ซึ่งรวมถึงกิจกรรม(activity) หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ Education ในความหมายสมบูรณ์จะต้องมีทั้งสอง คือ การนำเข้า (impressionable) และการดึงออก (Expression) หรือการหล่อหลอม (nourishing) และการฝึก (Exercising)

ความหมายของการศึกษา สุลักษณ์ ศิวรักษ์^๑ ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้
๑ ประการ ได้แก่

- ๑) การศึกษา คือ วิธีการต่างๆ ในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ
- ๒) การศึกษา คือ ทฤษฎี ต่างๆ ที่พยายามจะอธิบายหรือใช้เหตุผลในการถ่ายทอดนั้น
- ๓) การศึกษา คือ คุณค่าหรืออุดมคติต่างๆ ที่มนุษย์พยายามจะเข้าไปให้ถึงโดยอาศัยความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เพราะฉะนั้นวิธีการฝึกหรือถ่ายทอด จึงขึ้นอยู่กับคุณค่าหรืออุดมคติที่ต้องการประสงค์นี้เป็น

ไวไล ตั้งจิตสมคิด^๒ กล่าวว่า การศึกษาคือ การพัฒนามนุษย์ให้เจริญองามทุกด้าน เช่น ด้านความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ พฤติกรรม ค่านิยม คุณธรรมเพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดี มีประสิทธิภาพจะสร้างความเจริญให้แก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติ ประกอบกับ (Dewey)

อักรพงษ์ สัจจวาทีต^๓ กล่าวว่า การศึกษา คือการสร้างหรือจัดระบบใหม่ให้แก่ประสบการณ์ ซึ่งเพิ่มความรู้และประสบการณ์ และเพิ่มพูนความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของประสบการณ์อนาคต

พระมหาสง่า ชिरส์วโร^๔ การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินต่อเนื่องไปตลอดชีวิตมนุษย์ และ เกิดขึ้นทั้งในสถาบันอื่นๆ ในสังคม

จากความหมายของการศึกษาพอสรุปได้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ โดยวิธีการต่างๆ อาศัยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและทัศนคติ เพื่อให้บุคคลมีประสิทธิภาพที่จะสร้างความเจริญให้แก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ ในการเรียนรู้ที่ดำเนินต่อเนื่องตลอดชีวิต

^๑สุลักษณ์ ศิวรักษ์, **ปรัชญาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๖.

^๒ไวไล ตั้งจิตสมคิด, **การศึกษาและความเป็นครูไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๖.

^๓อักรพงษ์ สัจจวาทีต, **ปรัชญาการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๖), หน้า ๑๕.

^๔พระมหาสง่า ชिरส์วโร, **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาพุทธปรัชญาการศึกษา**, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตเชียงใหม่), หน้า ก.

๒.๒ หลักการจัดการศึกษา

หลักการจัดการศึกษา คือ กระบวนการ ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการต่างๆ อาศัยกระบวนการดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยวิธีต่างๆ อาศัยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและทัศนคติ โดยอาศัยทรัพยากรในการบริหารอันได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ เพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ ประสิทธิภาพที่จะสร้างความเจริญอกงามให้แก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ ซึ่งอาศัยการวางแผนการจัดองค์การ การนำและการควบคุม

๒.๒.๑ กระบวนการในการจัดการศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพนั้นผู้บริหารจะต้องอาศัยกระบวนการในการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายคนได้ให้แนวคิดไว้ได้แก่ Massie

เจริญผล สุวรรณโชติ^๕ ได้จำแนกลักษณะการจัดการออกเป็น ๑๓ ประการด้วยกัน คือ

- ๑) การแบ่งสายงาน
- ๒) การกำหนดอำนาจและขอบข่ายของความรับผิดชอบ และของผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งของผู้บริหาร
 - ๓) การกำหนดระเบียบวินัย ในการปฏิบัติงาน
 - ๔) การบริหารงานจะต้องมีศูนย์รวมในการสั่งงาน
 - ๕) กำหนดทิศทางในการทำงานร่วมกัน
 - ๖) มีความเข้าใจว่า ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนมีความสนใจ ในแต่ละอย่างที่เป็นความสนใจทั่วไป ที่เกี่ยวกับ สวัสดิภาพและสวัสดิการของตนเอง
 - ๗) การจัดเงินรางวัลหรือเงินค่าจ้างจะต้องมีอัตราส่วนที่เหมาะสมต่อการใช้แรงงาน และความสามารถของแต่ละคน
 - ๘) การจัดการจะต้องขึ้นอยู่กับสถานะขององค์การแต่ละองค์การที่ดีที่สุด คือต้องใช้ผสมผสานกัน
 - ๙) ในการจัดสายงานของการบริหารและการควบคุมจะต้องเป็นห่วงต่อเนื่องมาจากบุคคลระดับสูงลงมาหาบุคคลระดับต่ำสุดหรือจากบุคคลระดับต่ำไปสู่มูลบุคคลระดับสูง
 - ๑๐) การจัดงานทุกอย่างจะต้องกำหนดไว้อย่างถูกต้องตาม ตำแหน่งและจะต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอที่จะรับทราบคำสั่ง ที่สั่งโดยถูกต้องตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ขององค์การ
 - ๑๑) การจัดความเสมอภาคให้กับผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความเสมอภาคในด้านการปฏิบัติงาน สวัสดิการ และ รางวัลตอบแทน

^๕เจริญผล โชติ, ทฤษฎีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓๒.

๑๒) การกำหนดสิทธิของแต่ละบุคคลเพื่อให้มีเสถียรภาพที่แน่นอนและมั่นคง

๑๓) การจัดโอกาส ได้แสดงแนวความคิดใหม่ ๆ และการริเริ่มความคิดใหม่จะต้องเป็นที่ยอมรับขององค์การ

๒.๒.๒ องค์ประกอบของการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ คือ องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบด้านการบริหาร และการจัดการสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการจัดการศึกษาให้ได้ประสิทธิภาพนั้น^๖ กล่าวว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ ด้านความพร้อม ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลผลิต

องค์ประกอบด้านความพร้อม ได้แก่ สภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู ผู้เรียนหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ ผู้ปกครอง ชุมชนและกฎระเบียบคำสั่ง แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบด้านกระบวนการดำเนินงาน ได้แก่ การบริหารการจัดการทางวิชาการ การบริหารงานธุรการ การเงิน พัสดุงานบุคลากร อาคารสถานที่ กิจกรรมนักเรียนและความสัมพันธ์กับชุมชน การจัดการเรียนการสอน การนิเทศและการกำกับดูแลและประเมินผล

องค์ประกอบด้านผลผลิต ได้แก่ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรและสังคมหวังในด้านความรู้ความสามารถและกระบวนการ คุณธรรมและจริยธรรม สุขภาพอนามัย เทคโนโลยี รักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ราบรื่น

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีการเรียนการสอน

๒.๓.๑ ด้านอาจารย์ผู้สอน

๒.๓.๒ ด้านจัดการเรียนการสอน

๒.๓.๓ ด้านหลักสูตร

๒.๓.๔ ด้านสื่อการเรียนการสอน

๒.๓.๕ หลักการจัดการเรียนการสอน

^๖กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือการประเมินคุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๕-๖.

๒.๓.๑ ด้านอาจารย์ผู้สอน

อาจารย์ผู้สอนนั้นควรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน มีนักการศึกษาให้ความหมายของอาจารย์ผู้ไว้ ดังนี้

อาจารย์ผู้สอนเราจะรู้จักตั้งสมัยโบราณ ที่เรียกว่า “ครู”

ครู คือ บุคคลที่มีหน้าที่ หรืออาชีพในการสอนและอบรมคน สอนที่เกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิดอ่าน รวมถึง การปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน วิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไป โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน

ในอดีตความสัมพันธ์ของครูประจำชั้นจะเปรียบเสมือนผู้ปกครองคนที่สอง ต้องคอยดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอน ช่วยแก้ปัญหา และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียน อันเป็นผลทำให้ครูและโรงเรียนได้รับความศรัทธาพร้อมทั้งมีบุญคุณต่อนักเรียนและครอบครัว

ระบบการศึกษาส่วนใหญ่ในโรงเรียนทั่วโลกมีการแบ่งนักเรียนออกเป็นชั้น ๆ เป็นห้องๆ เพื่อความสะดวกต่อการเรียนการสอน และการดูแลปกครอง รวมทั้งทำกิจกรรมอื่นๆ โดยเรียกว่า “ ห้องเรียน หรือ ชั้นเรียน” (classroom) และเรียกเพื่อนร่วมชั้นเรียนเดียวกันว่า “ เพื่อนร่วมชั้น ” (classmate)

๒.๓.๒ ครูในระดับอุดมศึกษา

ครูในระดับอุดมศึกษา หรืออาจารย์ผู้สอน ในวิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ ในระดับอุดมศึกษา จะมีตำแหน่งอาจารย์ โดยอาจารย์ได้รับตำแหน่งทางวิชาการ ได้แก่ อาจารย์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ ตามลำดับ การได้รับตำแหน่งทางวิชาการเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

อาจารย์ประจำ คือ บุคลากรในสถาบันที่มีหน้าที่ที่หลักด้านการสอนและการวิจัยปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาตามภาระงานที่รับผิดชอบ ในหลักสูตรที่เปิดสอน

อาจารย์ประจำหลักสูตร มีคุณสมบัติตรง หรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรนั้น ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรตามที่สถาบัน ประกาศระบุไว้ในหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง ในขณะที่นั้น กรณีเป็นหลักสูตรร่วมระหว่างสถาบันหรือหลักสูตรร่วมมือของหลายสถาบัน อาจารย์ประจำ ในความหมายของเกณฑ์มาตรฐาน กรณีที่ได้กำหนดให้อาจารย์ประจำนั้น เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็น หลักสูตรพหุวิทยาการ (multidisc culinary) ได้อีก ๑ หลักสูตร โดยต้องเป็นหลักสูตรที่ตรงหรือสัมพันธ์กับหลักสูตรที่ได้ประจำอยู่แล้ว

๒.๓.๓ บทบาทของผู้สอน

๑) เป็นผู้จัดการ (manager) เป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมกิจกรรม แบ่งกลุ่ม หรือจับคู่เป็นผู้มอบหมายงานหน้าที่ความรับผิดชอบแก่นักเรียนทุกคน จัดการให้ทุกคนได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตน

๒) เป็นผู้ร่วมกิจกรรม (an active participant) เข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริงๆ พร้อมทั้งให้ ความคิดเห็นหรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของนักเรียนขณะทำกิจกรรม

๓) เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิทยาการ (helper and resource) คอยให้คำตอบเมื่อนักเรียน ต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ ตัวอย่าง เช่น คำศัพท์หรือไวยากรณ์การให้ข้อมูลหรือความรู้ ในขณะที่นักเรียนต้องการ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

๔) เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (supporter and encourager) ช่วยสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์หรือให้คำแนะนำที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

๕) เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (monitor) คอยตรวจสอบงานที่นักเรียนผลิตขึ้นมา ก่อนที่จะส่งต่อไปให้ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความถูกต้อง ของคำศัพท์ ไวยากรณ์ การแก้คำผิด อาจจะทำได้ทั้งก่อนทำกิจกรรม หรือบางกิจกรรมอาจจะแก้ทีหลังได้

เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนสมัยเก่า กับสมัยใหม่
สมัยเก่า

- (๑) สอนแยกเนื้อหา
- (๒) มีบทบาทในฐานะตัวแทนของเนื้อหาวิชา (knowledge)
- (๓) ละเลยเฉยเมยต่อบทบาท
- (๔) นักเรียนไม่มีส่วนร่วมแม้แต่จะพูดเกี่ยวกับหลักสูตร
- (๕) ใช้เทคนิคการเรียนโดยใช้การจำเป็นหลัก
- (๖) มุ่งเน้นการให้รางวัลภายนอก เช่น เกรด แรงจูงใจภายนอก
- (๗) เครื่องวัดกับมาตรฐานทางวิชาการมาก
- (๘) มีการทดสอบสม่ำเสมอเป็นระยะ ๆ
- (๙) มุ่งเน้นการแข่งขัน
- (๑๐) สอนในขอบเขตของห้องเรียน
- (๑๑) เน้นย้ำประสบการณ์ใหม่เพียงเล็กน้อย
- (๑๒) มุ่งเน้นความรู้วิชาการเป็นสำคัญ ละเลยความรู้สึกหรือทักษะ

ทางด้านจิตพิสัย

(๑๓) ประเมินกระบวนการเล็กน้อย

สมัยใหม่

- (๑) สอนนักเรียนโดยวิธีบูรณาการเนื้อหาวิชา
- (๒) แสดงบทบาทในฐานะผู้แนะนำ (guide) ประสบการณ์ทางการศึกษา
- (๓) กระตุ้นสื่อลึ้นในบทบาท ความรู้สึกของนักเรียน
- (๔) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนของหลักสูตร
- (๕) ใช้เทคนิคการค้นพบด้วยตนเองของนักเรียนเป็นกิจกรรมหลัก
- (๖) มีการเสริมแรงหรือให้รางวัลมากกว่าการลงโทษมีการใช้แรงจูงใจภายใน
- (๗) ไม่เคร่งครัดกับมาตรฐานทางวิชาการจนเกินไป
- (๘) มีการทดสอบเล็กน้อย
- (๙) มุ่งเน้นการทำงานแบบร่วมมือ
- (๑๐) สอนโดยไม่ยึดติดกับห้องเรียน
- (๑๑) มุ่งสร้างสรรค์ ประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้นักเรียน
- (๑๒) มุ่งเน้นความรู้ทางวิชาการและทักษะด้านจิตพิสัยเท่าเทียมกัน
- (๑๓) มุ่งเน้นการประเมินกระบวนการเป็นสำคัญ

๒.๓.๔ การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ร่วมกันดำเนินงาน เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะ เจตคติ และพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ โดยที่นักเรียนมีส่วนร่วมทำในกิจกรรม

นักการศึกษา และ หน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียน การสอนไว้ดังนี้

สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์^๓ กล่าวถึงความหมายของการเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดจากการที่สอนสื่อความหมายติดต่อกับผู้เรียน โดยใช้สื่อต่างๆ เพื่อสื่อสารความหมายเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ที่ผู้เรียนต้องการศึกษาตามหลักสูตรที่ได้วางไว้ การกระทำที่เกิดขึ้นนั้นย่อมเกิดจากการวางแผนของผู้สอน ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียน ได้แสดงออกตามลำดับเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนที่ได้กำหนดไว้

^๓สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์, **วิธีการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสยามสปอร์ต , ๒๕๓๘),

สุมิตร คุณานุกร^๔ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่างๆ ในการจัดประสบการณ์ด้วยวิธีการต่างๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียน และมีการพัฒนาตนเองตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้กระทรวงศึกษาธิการ^๕ ได้สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

๑) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการต่างๆ เพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต จะต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้ฝึกปฏิบัติจริง จนเกิดทักษะและความชื่นชมที่ได้ปฏิบัติ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการการแสวงหาความรู้ กระบวนการฝึกทักษะ กระบวนการจัดการ เป็นต้น

๒) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ยืดหยุ่นได้ตามเงื่อนไข และสภาพความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นตน และเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเองด้วย

๓) นักเรียนค้นคว้าความรู้ สรุป และตัดสินใจด้วยตนเอง โดยที่ครูต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดให้ค้นคำตอบด้วยตนเอง รู้จักหาเหตุผล รู้จักเลือกตัดสินใจได้ถูกต้อง

๔) ภาพปฏิบัติควบคู่กับภาคทฤษฎี โดยให้มีเวลาปฏิบัติเพื่อให้เหมาะสมกับทฤษฎี

๕) ครูผู้ปฏิบัติการสอนใช้วิธีการสอนหลายวิธี ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา

๖) ครอบคลุมวิธีการสอนใช้วิธีสอน โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม โดยให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม โดยให้หลักการ ร่วมกันคิด ร่วมกันเรียน ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้น ตามวิถีทางพื้นฐานของระบบประชาธิปไตย

^๔สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์ ๒๕๓๘), หน้า ๑๓๓.

^๕กระทรวงศึกษาธิการ, การวางแผนการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ, วารสารการศึกษาแห่งชาติ ๑๒ เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๓๔. หน้า ๓.

อาภรณ์ ใจเที่ยง^{๑๑} ได้สรุปไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ไว้หลายประการ ดังนี้

- ๑) กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจของเด็ก
- ๒) กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
- ๓) กิจกรรมจะช่วย ปลุกฝังความเป็นประชาธิปไตย
- ๔) กิจกรรมช่วยปลุกฝังความรับผิดชอบ
- ๕) กิจกรรมจะช่วยปลุกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๖) กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเรียนได้มีเคลื่อนไหว
- ๗) กิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้รู้สึกสนุกสนาน
- ๘) กิจกรรมจะช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ๙) กิจกรรมจะช่วยให้ขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
- ๑๐) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
- ๑๑) กิจกรรมจะช่วยเสริมทักษะ
- ๑๒) กิจกรรมจะช่วยปลุกฝังเจตคติที่ดี
- ๑๓) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักการทำงานเป็นหมู่
- ๑๔) กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน
- ๑๕) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่างๆ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๑๒} ได้สรุปหลักการเลือกวิธีสอนไว้ ดังนี้

- ๑) วัตถุประสงค์ของเรื่องที่สอน การเลือกวิธีสอน ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์เพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- ๒) วิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน เช่น เนื้อหาที่เป็นหลักการหรือทฤษฎีสามารถใช้วิธีบรรยายและฝึกทักษะควบคู่กันไป
- ๓) วิธีสอน ควรเหมาะสมกับความถนัดของผู้สอน เป็นความถนัดของผู้สอนที่จะสอนด้วยวิธีการสอนแบบนั้น
- ๔) วิธีสอนต้องเหมาะสมกับชั่วโมงสอนในหลักสูตร ข้อจำกัดของเวลาเป็นตัวกำหนดวิธีสอน

^{๑๑}อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์., ๒๕๓๗), หน้า ๗๑.

^{๑๒}ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์สื่อเสริม, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐ - ๕๑.

๕) วิธีสอนเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน และขนาดของห้องเรียน การสอนแบบบรรยายสามารถสอนผู้เรียนได้มากกว่า การสอนแบบอภิปราย

๖) วิธีสอน เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น ความรู้เดิม ความสนใจ เป็นข้อพิจารณาในการเลือกวิธีสอนด้วย

บำรุง กัดจเจริญ^{๑๒} ได้สรุปหลักที่ควรยึดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

๑) ให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำกิจกรรมจะเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้เรียนเป็นฝ่ายรับอย่างเดียว

๒) ประหยัดแรงงาน เวลา ทรัพย์สิน และทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามความมุ่งหมายที่ต้องการ

๓) กิจกรรมการเรียนการสอนทำได้ทั้งภายในชั่วโมงสอน ในห้องเรียน ภายในระยะเวลายาวหรือสั้นก็ได้ และการกระทำภายนอกห้องเรียนก็ได้

จินตนา สุขมาก^{๑๓} ได้ให้ทัศนะไว้ว่า การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับสิ่งต่างๆ หลากประการ คือ

๑) เนื้อหาสาระบางวิชามีเนื้อหาสาระที่มีลักษณะเป็นกิจกรรมอยู่แล้ว เช่น วิชาพลศึกษา หัตถศึกษา เป็นต้น ผู้สอน โดยจัดกิจกรรมเน้นการปฏิบัติได้มาก

๒) ความพร้อมของผู้เรียนที่จะประกอบกิจกรรมนั้น ๆ

๓) สภาพแวดล้อม เช่น ขนาดของห้องเรียน แสงสว่าง อุณหภูมิของห้องเรียน

๔) ความสะดวกในการซื้อและจัดหาสื่อการสอน

๕) ห้องทดลองปฏิบัติการ

๖) ความกระตือรือร้นของผู้สอนที่จะจัดให้มีกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ

๗) นโยบายของสถาบันการศึกษา

กิจกรรมการเรียนการสอน จึงสรุปได้ว่า มวลประสบการณ์ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจและผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนด

^{๑๒} บำรุง กัดจเจริญ, *วิธีสอนทั่วไป*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๒๗), หน้า ๑๕๕.

^{๑๓} จินตนา สุขมาก, *หลักการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน*, (คณะวิชา ศึกษาศาสตร์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, ๒๕๓๕), หน้า ๘๖.

๒.๓.๕ หลักการจัดการเรียนการสอน

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงเผยแผ่ พระธรรมคำสั่งสอนที่พระองค์ได้ตรัสรู้แจ้งแล้วด้วยตนเองแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระองค์นั้นสามารถเอาชนะความขัดแย้งของสังคม และความเชื่อในอินเดียโบราณซึ่งมีการแบ่งชั้นวรรณะได้ พระองค์ทรงมีความกล้าในการเสนอสังฆกรรมที่พระองค์ได้ทรงค้นพบ ทรงสามารถเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะกับบุคคลและชุมชน ทรงมีลักษณะที่น่าเลื่อมใสศรัทธา และการสอนของพระองค์นั้นเน้นการ คิดไตร่ตรอง ด้วยเหตุผล แล้วฝึกปฏิบัติให้เห็นจริงด้วยตนเอง ดัง ที่พระธรรมบาลีการ (วัดโสมนัสวิหาร) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าในแง่ของการฝึกว่า พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอน ที่สามารถฝึกบุคคลผู้มีนิสัยแตกต่างกัน พระองค์ทรงเป็น อนุตฺตโร ปุริสฺสมุสฺสารถิ^๔ เป็นผู้ฝึกคนที่ควรฝึก โดยใช้พระญาณ คือ เจโตปริยาญาณ^๕ (รู้จักกำหนดใจผู้อื่น) นานาวิมุตติญาณ^๖ (กำหนดรู้อสังขยาของคนและสัตว์ทั้งหลายอันต่างกัน) เมื่อรู้จักแล้วจึงแสดงธรรมแก่ผู้นั้นการฝึกของพระองค์ จึงไม่มีการฝึกของผู้อื่นใดจะยิ่งไปกว่า เนื่องจาก มีความถูกต้องเหมาะสมกับอุปนิสัย จิตใจและความสามารถของคนทุกชั้นวัย

สุมน อมรวิวัฒน์ อธิบายไว้ว่าพระพุทธเจ้าทรงมีวิธีสอนอันชาญฉลาด เมื่อพระองค์แสดงพระธรรมเทศนาจบลงผู้ฟังจะสรรเสริญเสมอว่า “แจ่มแจ้งจริงพระองค์ผู้เจริญ แจ่มแจ้งพระธรรมเทศนาของพระองค์เสมือนหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิดบอกทางแก่คนหลงทางส่องประทีปในที่มืดให้คนมีจักจุกได้เห็นรูป” พระพุทธเจ้าทรงมีจุดมุ่งหมายในการสอน ๓ อย่าง คือ

๑) ทรงสอนให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ ควรเห็น

๒) เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลให้ผู้ฟังไตร่ตรอง

๓) เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตาม ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัจฉริยสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติ เพื่อแสดงการจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ พระพุทธองค์ต้องทำตนให้เป็นกัลยามิตร คือเป็นเพื่อนที่ดีเป็นที่เลื่อมใสที่ดี และทำพระองค์เป็นแบบอย่างให้เห็น โดยให้ความเมตตาแก่ผู้เรียนทุกคน ให้อบรมสั่งสอนศิษย์ด้วยความตั้งใจ มีจิตใจหนักแน่น อดทนต่อคำตำหนิ ฝึกฝนอบรมตนเองให้ชำนาญทั้ง

^๔สำนักงานแม่กองสนามหลวง, คู่มือธรรมศึกษาชั้นโท, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๐.

^๕พระราชนิเวศรังสี คัมภีร์ปัญญาวิศิษฎ์ (เทศก์ เทสรังสี), เจโตปริยาญาณ (กำหนดรู้ใจผู้อื่น), [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://board.palungjit.com> [๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔].

^๖ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๕๒/๒๕๗.

ทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ศิษย์ เปิดโอกาสให้ศิษย์ซักถามโต้เถียง ได้สอนสิ่งที่ยากให้ง่ายต่อการเข้าใจ สอนจากง่ายไปหายาก ด้วยกระบวนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับศิษย์เป็นรายบุคคล หรือเหมาะสมทั้งหมดขณะตามพื้นฐานเดิมของศิษย์ที่สอน^{๑๓}

ก่อนที่จะดำเนินการสอนพระพุทธองค์ทรงวิเคราะห์ผู้เรียนโดยทรงพิจารณาจรรยาวัตรภูมิปัญญาและภูมิหลังของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ สุমন อรมวิวัฒน์ กล่าวว่าพระพุทธเจ้าทรงศึกษาบุคคลที่จะสอนให้ดีก่อน และเลือกธรรมที่จะสอนให้เหมาะสมกับบุคคล ทรงคำนึงถึงความแตกต่างแห่งอุปนิสัยสมบัติ (Back ground) โดยทรงใช้หลักจิตวิทยา (psychology) ตรวจสอบอุปนิสัยของผู้ที่จะรับการสอน โดยทรงพิจารณาจาก

- ๑) ไอ คิว (I,Q) คือ สติปัญญาของคนนั้นๆ ว่าอยู่ในระดับใด
- ๒) ทักษะคติ (Attitude) คือ คนนั้นมีความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งต่างๆว่าอยู่ในระดับใด
- ๓) ความถนัด (Aptitude) คือ รู้ว่าคนนั้นมีความถนัดด้านใด อาชีพอะไร
- ๔) ความสนใจของแต่ละคน (Interest)^{๑๔}

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาแบบพุทธ

คำว่า “ การศึกษา ” (Education) ในพระพุทธศาสนาตรงกับคำว่า “ พหุสัจจะ”^{๑๕} แปลว่าความเป็นผู้ได้ฟังมากหรือเรียนมาก ซึ่งท่านใช้คำว่า พหุสูต เหตุที่ใช้คำว่า พหุสูตเพราะในสมัยพระพุทธเจ้า คนส่วนมากขาดความรู้ด้านการอ่านเพราะไม่มีตำราให้อ่าน ตำราหรือคัมภีร์ก็เป็นทางศาสนา เช่น คัมภีร์พระเวท ก็อยู่ในครอบครองของคนบางพวกและหายากมาก ประกอบกับตำราเหล่านี้ก็จารึกไว้ในใบลานด้วยภาษาชั้นสูงยากที่คนทั่วไปจะอ่านเข้าใจ ต้องอาศัยผู้สนใจและมีหน้าที่โดยตรง เช่น พวกพราหมณ์

แม้การจารจารึกลงในใบลาน จะมีอยู่แล้ว หลักฐานที่ปรากฏคือ พระพุทธเจ้าทรงเรียกภิกษุผู้เรียนธรรมแล้วไม่ปฏิบัติว่า ใบลานเล่า (ใบจูละ) แสดงว่าใบลานที่มีตัวอักษรมีอยู่แต่การจารก็ทำได้จำกัดเพราะคัมภีร์สำคัญ ๆ ทำเพื่อเก็บรักษาไว้

วิธีการเรียนการสอนก็โดยการบอกเล่าต่อ ๆ กันเรียกว่า มุขปาฐะ ครูมีบทบาทสำคัญต่อการบอกวิชา หากผู้เรียนใกล้ชิด ครูอาจารย์รัก ก็จะบอกให้มาก หากลูกศิษย์ทำตัวไม่ดี ครูอาจารย์ก็จะปิดบังวิชาไว้บอกให้เท่าที่จำเป็นพระพุทธองค์ทรงทราบความประพฤติของอาจารย์ในสมัยนั้น

^{๑๓} สนิท อินทร โภสกล และคณะ, การศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

^{๑๔} สนิท อินทร โภสกล และคณะ, การศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

^{๑๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๙/๒๘๑.

จึงตรัสกับพระอานนท์ว่า “อานนท์ ภิกษุสงฆ์จะหวังอะไรกับเราอีกเล่า เราแสดงธรรมไม่ได้คิดว่า คนใกล้ชิดหรือคนนอก ในเรื่องธรรมะตลาคดไม่มีปิดบัง (อาจารย์มุกฺขิ)”

แสดงว่าพระพุทธเจ้า เป็นอาจารย์ทรงสอนโดยไม่ปิดบัง และทรงสอนเสมอภาคกัน ไม่ทรงคำนึงว่าคนใน (คนใกล้ชิด) หรือคนนอก (ไม่ใกล้ชิด) ถึงตอนใกล้จะปรินิพพานจึงไม่มีเรื่องใดที่สำคัญจะต้องตรัสอีกแล้ว

คำว่า การศึกษา (พหุสัจจะ) ใช้ได้กับการเรียน หรือการฟังพุทธพจน์และศิลปศาสตร์ ภายนอก (พาหิรสิปปะ)การศึกษา ที่เรียกว่า พหุสัจจะ แบ่งออกเป็น ๒ สาย คือ

๑) สายธรรม เป็นการศึกษาสำหรับนักบวช (อนาคาริยะ)

๒) สายโลก เป็นการศึกษาของคฤหัสถ์ (อาคาริยะ)

การศึกษาสายธรรม (นาคาริยะ) มุ่งเน้นคำสอนของพระศาสดา (สัตตอุสาสน์) เรียกเต็มว่า นวังกัตตอุสาสน์ ประกอบด้วย

(๑) สุตตะ (สุตฺต) ได้แก่ อุทโตวิภังค์ นิทเทส ชันชกะ ปริวาร พระสูตร ในสุตตนิบาต และพุทธวจนะอื่น ๆ ที่มีชื่อ ว่า สูตรหรือสุตตันตะ กล่าวง่าย ๆ คือ วินัยปิฎก คัมภีร์นิทเทสทั้งสอง และพระสูตรทั้งหลาย

(๒) เคยยะ (เคยฺย) ได้แก่ ความที่มีรอยแก้ว และร้อยกรองผสมกันหมายเอาพระสูตร ที่มีคาถาทั้งหมด โดยเฉพาะสคาถาวรรคในสังยุตนิบาต

(๓) ไวยากรณ์ (เวยฺยกรณ) ได้แก่ ความร้อยแก้วล้วน หมายเอาพระอภิธรรมทั้งหมด พระสูตรไม่มีคาถา และพุทธพจน์อื่น ๆ ที่ไม่เข้าองค์ประกอบ ๘ ข้อ

(๔) คาถา (คาถา) ได้แก่ ความร้อยกรองล้วน หมายเอา ธรรมบท เถรคาถา เถรีคาถา และคาถาล้วน ในสุตตนิบาตที่ไม่มีชื่อว่าเป็นสูตร

(๕) อุทาน (อุทาน) ได้แก่ พระคาถาที่ทรงเปล่งพระฤทัยสพรคด้วยโสมนัสสัมปยุต ด้วยญาณ รวมทั้งข้อความที่ประกอบอยู่ด้วย รวมเป็นสูตร ๘๒ สูตร

(๖) อิติวุตตกะ (อิติวุตฺตก) ได้แก่ พระสูตรที่ตรัสโดยนัยว่า วุตฺตํ เหน้ ภควตา

(๗) ชาตก (ชาตก) ได้แก่ ชาตก ๕๕๐ เรื่อง

(๘) อัปภูตธรรม (อพุภูตธมฺม) เรื่องอัศจรรย์ไม่เคยมีทุกสูตร เช่นที่ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ข้ออัศจรรย์ไม่เคยมี ๔ อย่างนี้หาได้ในพระอานนท์

(๙) เวทลละ (เททฺลล) ได้แก่ พระสูตรแบบถามตอบซึ่งผู้ถามได้ทั้งความรู้และความพอใจ เช่น จุลเวทลลสูตร สักกปัญหสูตร เป็นต้น^{๒๐}

^{๒๐}ม.ม. (บาลี). ๑๒/๒๓๘/๒๖๘.

การศึกษาในลักษณะดังกล่าวเป็นการนำพระไตรปิฎกมาวิเคราะห์องค์ประกอบเป็น ๕ ส่วน แล้วสังเคราะห์ ว่าส่วนใดในข้อใด ทำให้เกิดความเข้าใจและนำไปใช้ได้รวดเร็ว

การศึกษาพระไตรปิฎก ในประเทศไทยยังไม่มี การจัดระบบตามนัยที่น่าจะสร้างพระไตรปิฎกใหม่ในรูปของ นวปิฎก เพื่อสะดวกแก่การสืบค้นในอรรถเวลาสูตร กล่าวถึงลักษณะการทรงสัตตสุสาน ของการศึกษาของนภวชไว้ว่า

- ๑) เป็นผู้เรียนมาก คงแก่เรียน (พุทฺสสุตะ)
- ๒) ทรงจำสิ่งที่เรียนไว้ได้ (สุดฐระ)
- ๓) ทรงจำไว้ได้นาน ไม่เลอะเลือน (สุดตันนิจยะ)

คำว่า “ผู้เรียนมาก” เป็นผู้มีควมรอบรู้โดยการศึกษา นวสังคสัตตสุสาน ได้มากสามารถบอกได้ว่า เรื่องใดตามลำดับก่อนหลัง

คำว่า “บางคนจำได้ไม่ดี” เป็นพวกเรียนหลังลืมหน้าจำอะไรไม่ได้ เหมือนน้ำไม่คิดขังอยู่ในหม้อทะเล เขาไม่อาจบอกกล่าวสูตรเพียงสูตรหนึ่ง หรือชาดกหนึ่ง ในท่ามกลางบริษัท บางคนทรงจำไว้ได้ดี เป็นผู้เรียนพุทธพจน์ยังเป็นเสมือนเวลาเรียนแม้จะไม่ท่องบ่นอายุตั้งแต่ ๑๐ ถึง ๒๐ ปีก็ไม่ลืม

คำว่า “ผู้มีความทรงจำไม่เลอะเลือน” ได้แก่ผู้เก็บสิ่งที่เรียนไว้ในผู้คือหทัยจัดเป็นระบบอย่างดีสิ่งที่เรียนดำรงอยู่เหมือนรอยขีดบาสิลา เหมือนน้ำมันราชสีห์บรรจุลงหม้อทองคำ

ทฤษฎีการปฏิบัติ การศึกษาภาคทฤษฎี (ปรัยัติธรรม) ชื่อว่า สุตะ เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ประสงค์จะออกจากทุกข์ ในสังสารวัฏฏ์ ต้องศึกษา ผู้ทรงจำทฤษฎีนั้นไว้ได้ เรียกว่าผู้ทรงความรู้ในพระพุทฺธศาสนา พระศาสดาทรงสรรเสริญผู้เป็นพหูสูตแล้วเข้าถึง (ปฏิบัติ) ตามสิ่งที่เรียน ดังตรัสไว้ว่า “ ภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๔^{๒๐} ประเภทของบุคคลเหล่านี้มีอยู่ในโลก คือ

- ๑) อุคฆฏิตัญญู ผู้เรียน (ทฤษฎี) น้อยและไม่เข้าถึงสิ่งที่เรียน (ปฏิบัติไม่ได้)
- ๒) วิปจิตัญญู ผู้เรียนน้อย แต่เข้าถึงสิ่งที่เรียนมากก็มี
- ๓) เนยยะ ผู้เรียน (ทฤษฎี) มากแต่ไม่เข้าถึงถึงตามที่เรียน (ปฏิบัติ) ไม่ได้ก็มี
- ๔) ปทปรมะ ผู้เรียนมาก และเข้าถึงตามที่เรียนมา ก็มี

ในรูปศัพท์ของสันสกฤต คำว่า ศึกษา คือ ศึกษา มาจากรากศัพท์ ศก ในความหมายว่า สามารถเมื่อออกลายรูปมาเป็นศัพท์ว่าศึกษาก็มีความหมายว่า

- ๕) การเล่าเรียน, การแสวงหาความรู้
- ๖) ความปรารถนาที่จะเป็นผู้สามารถกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ ความปรารถนาที่จะ

ครอบงำ (prevail)

^{๒๐} อ.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๑๓๓/๑๘๓. อภิ.ป. (ไทย)๓๖/๑๐๘/๑๘๕.

๗) การสอน การฝึก

๘) วิชา ๑ ใน ๖ ของแนวทางค์ สอนการออกเสียงถ้อยคำและกฎของการออกเสียง (Cyphonny)

๘) มรรยาท (modesty) และความถ่อมตน (humblity)

ส่วนในรูปของบาลี คำว่า ศึกษา มาจากศัพท์ว่า สิกข มีความหมายว่ายึดมั่นในวิทยา (วิชฺโซ ปาเทน)

อธิบายบุคคล ๒ (บุคคลผู้ประเสริฐ, ผู้บรรลุนิพพานพิเศษตั้งแต่โศดาปัตติมรรคขึ้นไป, ผู้เป็นอารยะในความหมายของพระพุทธศาสนา คำว่า เสขะ คือ ผู้ที่ยังต้องศึกษา อเสขะ^{๒๒} คือผู้ที่จบสิ้นการศึกษาหรือผู้ที่ไม่ต้องศึกษาและคำว่า สิปปะ – สิ่งที่ต้องศึกษา ก็มาจากรากศัพท์เดียวกันนี้

ในพจนานุกรมบาลีฉบับสมาคมบาลีปกรณ์ ได้ให้ความหมายว่า การเรียน (study) การฝึกฝน (training) และการทำความควบคุมตนให้อยู่ในระเบียบ (discipline) ในพระไตรปิฎก คำว่า สิกขา หมายถึง อธิศีลสิกขา^{๒๓} (การสมาทานในสิกขาบท) อธิจิตสิกขา^{๒๔} (การบรรลุนิพพาน และ อธิปัญญาสิกขา (การทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ)^{๒๕}

๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีหลักการการศึกษาไทย

๒.๕.๑ ภูมิหลังสังคมและการศึกษาไทย

สังคมไทยเป็นสังคม ที่มีลักษณะพิเศษที่สังคมตะวันตกอื่น ๆ ร่วมยุคสมัยเดียวกันหาไม่ได้ คือ ในสังคมที่มีชนชั้นอย่างสังคมไทยในอดีตนั้น ก็ยังมีช่องทางเปิดให้สำหรับสามัญชนหรือคนระดับล่าง นั่นคือเมื่อในวังจัดการศึกษาให้คนในวังได้เรียน ในวัดพระสงฆ์ ก็จัดการศึกษาให้คนในวัดได้เรียนเช่นกัน โดยให้เรียนวิชาการทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน ชายไทยที่เข้าบวชในพระพุทธศาสนาเป็นพระภิกษุสามเณรแล้ว จะต้องเรียนหนังสือโดยอัตโนมัติ นั่นคือ ต้องสวดมนต์ ทำวัตร และสาธยายสูตรต่าง ๆ ได้ บางวัดมีอาจารย์ดี ก็เรียนภาษาพระไตรปิฎก คือ เรียนบาลีด้วย ในยุครัชกาลที่ ๓-๖ สำนักเรียนของราษฎร หรือโรงเรียนราษฎรเกิดขึ้นมากมาย โดยไม่ต้องอาศัยพระราชบัญญัติ หรือพระบรมราชโองการ โรงเรียนราษฎรที่เวลานั้นก็คือสำนักเรียนสน(ธิ) สำนักเรียนมูล (กัจจายน์) หรือที่พัฒนามาเป็นสำนักเรียนวัดต่าง ๆ ในยุคต่อมานั่นเอง

^{๒๒} อจ.ทศ. (ไทย) ๒๐/๒๘๐/๘๐.

^{๒๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑.

^{๒๔} อจ.ดิก. (ไทย) ๒๐/๕๒๑/๒๕๔.

^{๒๕} วิจิตร เกิดวิศิษฐ์, ปรัชญาการศึกษาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.)

เมื่อกรุงรัตนโกสินทร์ ก่อตั้งมาหลัง ๑ ศตวรรษไม่นาน ก็เกิดนักปราชญ์ราชบัณฑิตขึ้นมากมาย โดยอาศัยการจัดการของพระสงฆ์เจ้าสำนักเรียนต่างๆ ศิษย์สำนักเหล่านั้นผู้ที่ครองสมณเพศต่อไปได้ก็เป็นพระเถระผู้พหูสูตร^{๒๖} ผู้คงแก่เรียน ผู้รัตัญญู ที่ทรงคุณค่าแก่ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนา ผู้ที่ลาสิกขาออกไปเป็นคฤหัสถ์ ก็ไปรับใช้ราชการบ้านเมืองเป็นกำลังของชาติก็มากมาย ในอดีตตั้งแต่เป็นอาณาจักร กระทั่งถึงช่วงรัชกาลที่ ๖ ผู้ที่ทำคุณแก่ประเทศชาติสำคัญ ๆ หรือข้าราชการหลัก ก็ล้วนแต่สำเร็จการศึกษามาจาก ๒ สำนักหลัก คือไม่วังก็วัดด้วยกันทั้งสิ้น วัดซึ่งก็คือพระพุทธศาสนา จึงเป็นต้นกำเนิดของโรงเรียนต้นกำเนิดของวิทยาลัย และของมหาวิทยาลัยโดยแท้ กระทั่งกล่าวกันติดปากทุกวันนี้ว่า มหาวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศไทย คือ พระโพธิ์ท่าเตียน(วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม)

๒.๕.๒ พุทธปรัชญาการศึกษาไทย

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการศึกษามัยเดิมของไทย ก่อนข้างชัดเจนโดยเฉพาะในภาคผนวกที่ว่าด้วยเรื่องพระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีตดังนี้^{๒๗}

๑) การศึกษาของชาติไทยแต่เดิมมา มีศูนย์กลางที่เป็นแหล่งให้การศึกษา ๒ แหล่ง คือ วัด กับ วัง เป็นธรรมดาอยู่เองที่วังจะต้องเป็นศูนย์กลางใหญ่ เพราะเป็นที่รวบรวมผู้ทรงวิชาความรู้ ศิลป และช่างฝีมือเป็นต้นไว้ใช้ในราชการ แม้แต่วัดใหญ่ ๆ ก็อยู่ในวัง ถึงพระสงฆ์องค์ที่ศึกษาชั้นสูง ก็มักมีพระบรมราชูปถัมภ์ให้จัดในวังด้วย แต่วังเป็นสถานศึกษาที่คนทั่วไปเข้าไม่ถึง จึงเป็นสถานศึกษาสงวนสำหรับคนจำนวนน้อย

ส่วนวัดเป็นของมีแพร่หลายทั่วไปทุกท้องถิ่น และเป็นสถานที่เปิดทั่วไปสำหรับทุกคน เป็นศูนย์กลางของชุมชนแต่ละท้องถิ่น และถือว่าเป็นสมบัติร่วมกันของคนในถิ่นนั้นๆทั้งหมด วัดจึงเป็นแหล่งให้การศึกษาแก่ประชาชนส่วนใหญ่ ข้อนี้พึงสังเกตได้ว่า แม้ในสมัยต่อมา เมื่อเริ่มจัดการศึกษาอย่างสมัยใหม่รัชกาลที่ ๕ ทางราชการก็ได้ขอรับรองและมอบหมายให้พระสงฆ์ เป็นผู้รับผิดชอบช่วยจัดการศึกษาขึ้นในวัดต่างๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในชั้นมูลศึกษาและชั้นประถมศึกษาอาศัยประเพณีบวชเรียนแล้ว ก็เห็นจะไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือตลอดชีวิต และในการบวชเรียนนั้น ไม่ใช่ไปวัดก็บวชเลยอย่างที่มักเป็นในปัจจุบัน ต้องไปอยู่วัดเตรียมบวชก่อน

^{๒๖} อ.ปยุตโต. (ไทย) ๒๒/๒๓๒/๒๕๐.

^{๒๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **ปรัชญาการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๓๐๐.

ระยะหนึ่ง ระยะนี้จึงเป็นระยะของการได้ศึกษาอบรม ทั้งวิชาหนังสือ ธรรมวินัย และการประพฤติปฏิบัติกิริยามารยาท การบวชเรียนนี้ อาจสืบทอดมาจากชีวิตวันคืนที่วัดก่อนแล้วก็ได้

นอกจากนี้ การบวชเป็นเครื่องผูกพันชีวิตของชาวไทยไว้กับวัดพระพุทธศาสนาและชุมชนของตน เมื่อบวชบุคคลย่อมมีโอกาสร่วมในชีวิตสังคม ที่กว้างขวางขึ้นได้อยู่ร่วมกับผู้บวชด้วยกัน ที่มาจากระกูลและฐานะต่าง ๆ กัน ได้เกี่ยวข้องกับสมาคมกับผู้ที่มาวัดซึ่งมีฐานะและวัยต่าง ๆ กับคน ชนชาวไทยทุกระดับตั้งแต่เจ้านาย ซึ่งอาจรวมทั้งองค์พระมหากษัตริย์ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน คนทุกประเภท มีโอกาสได้ผ่านการศึกษาอบรมอย่างหนึ่งในชีวิตที่เหมือนๆ กัน ทั้งเป็นโอกาสให้เจ้านายและคนชั้นสูง ได้รู้จักชีวิตความเป็นอยู่ของคนทั่วๆ ไป ยังเป็นประโยชน์ในการบริหารเป็นต้นต่อไป นอกจากนี้ ความรู้สึกที่ว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของวัด ของพระศาสนาและสังคม วัฒนธรรมไทยก็เกิดขึ้นโดยสมบูรณ์

๒) วงจรชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่กับวัด โดยปกติอยู่แล้ว นอกจากการอยู่วัดบวชเรียนแล้ว พิธีกรรมต่างๆ การไปร่วมงาน การชุมนุมทำบุญ งานมหรสพ การไปช่วยงานวัด ไปสนทนาปรึกษาหารือ การฟังเทศน์ฟังธรรมของหญิงสาวและคนชรา ตลอดจนการจำศีลเป็นเรื่องของการศึกษาโดยอ้อม โดยเฉพาะเกี่ยวกับชีวิตสังคม มีการศึกษาอบรมกิริยามารยาทเป็นต้น

๓) วัดเป็นแหล่งสร้างสรรค์ รักษา สืบต่อ พัฒนา และถ่ายทอดศิลปวิทยา นอกจากวิชาหนังสือเบื้องต้น วิชาเลข ภาษบาลี และพระธรรมวินัยแล้ว วัดยังเป็นแหล่งของศิลปวิทยาอื่น ๆ

๔) การเรียนการสอนในสมัยก่อน ที่จะมาเป็นแบบแผน เช่นเป็นรูปเป็นชั้นเรียน มีกำหนดเวลาแน่นอนตายตัวเป็นต้น อย่างโรงเรียนในความหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ถ้าจะมีก็คงเฉพาะในวังหรือวัดใหญ่ ๆ เท่านั้น ซึ่งก็ไม่แน่นอนนักด้วย ส่วนมากหรือกล่าวได้เป็นกลางๆ ทั่วไปก็ว่าเป็นการเรียนการสอนอย่าง ไม่เป็นแบบแผนระบบการ (informal) ขึ้นต่อตัวครูผู้สอน และตามแต่สถานที่ที่สิ่งแวดล้อมอำนวย คือ เด็กหรือผู้เรียนมาอยู่รับใช้เล่าเรียนศึกษาอยู่ด้วย ครูอาจารย์ก็ถ่ายทอดความรู้ให้ไปโดยตั้งใจเป็นงานเป็นการบ้าง ไม่ตั้งใจเลยบ้างอย่างไรก็ดี วิธีเรียนแบบนี้ ก็ยังมีวิธีปฏิบัติจัดเข้าในระบบอันเตวสิกได้อยู่ ในข้อที่ศิษย์มาอยู่รับใช้ปฏิบัติอาจารย์โดยใกล้ชิด ซึ่งได้ผลดีในแง่ความเคารพ รัก ระหว่างอาจารย์ศิษย์ และการฝึกอบรมความประพฤติ ตลอดจนกิริยามารยาทต่างๆ

ผู้วิจัยสรุปว่า การจัดการศึกษา เท่าที่เป็นมาอย่างเดิมนี้นั้น ย่อมไม่เป็นที่พึงพอใจของบุคคลเป็นอันมาก ผู้มองเทียบผลในด้านความพัฒนาเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ ในสังคมของตนกับสังคมอื่นในปัจจุบัน และอาจยกเป็นข้อถามขึ้นได้ต่างๆ เป็นต้นว่า เหตุใดพระพุทธศาสนาจึงไม่ช่วยการศึกษาในอดีตของประเทศไทย ให้เจริญก้าวหน้า มีสถาบันใหญ่โดยอย่างมหาวิทยาลัยยาลันทา และ

มหาลัยในยุโรป เหตุไร จึงไม่ช่วยให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้าด้วยวิชาการต่างๆ อย่างโลกตะวันตก ดังนี้ เป็นต้น

๒.๕.๓ การศึกษาไทยยุคใหม่

เมื่อกาลเวลาผ่านไป ยุคสมัยเปลี่ยนไป ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ แห่งราชวงศ์จักรี ประเทศไทยได้เข้าสู่ความเป็นอารยะตามแบบตะวันตกมาตั้งแต่ยุคอยุธยาสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้วนั้น ก็มาเป็นอารยะเต็มทีเพื่อความทันสมัย ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ นั้น ได้มีการประกาศให้มีการจัดตั้งโรงเรียนให้ มีโรงเรียนหนังสือกันทั่วราชอาณาจักร ที่ได้มีความพร้อมก็ให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นมา ที่ได้ไม่พร้อมก็ให้ใช้ศาลาวัดเรียนไปก่อน ที่ได้มีผู้พอสอนหนังสือได้ก็ให้สอน ที่ได้ไม่มีให้พระในวัดเป็นผู้สอนให้ แรกเริ่มเดิมทีจึงมีโรงเรียนวัดอยู่เต็มประเทศ เช่น โรงเรียนวัดบ้านคอนน้อย โรงเรียนวัดบ้านกล้วย โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ โรงเรียนวัดระฆัง เป็นต้น โดยราชการก็ใช้ที่วัด สิ่งปลูกสร้างของวัดนั่นเอง เป็นโรงเรียนและห้องเรียน โดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่าใดๆ ทั้งสิ้น^{๒๘}

ต่อมาบ้านเมืองเจริญขึ้นเป็นตะวันตกมากขึ้น อิทธิพลของตะวันตกอย่างรอบด้านมาแรง อิทธิพลอำนาจของศาสนาองค์ใหม่กระพือโหมใส่โรงเรียนวัดไปอยู่นอกกำแพงวัด (ทั้งๆ ที่ตั้งอยู่ในที่ดินของวัด แต่ไม่ใช่ชื่อโรงเรียนวัด) ความเห็นห่างกันระหว่างวัดกับโรงเรียนก็เริ่มมาตั้งแต่บัดนั้น บางโรงเรียนไปไกลมากกว่านั้น ออกไปนอกวัดจริงๆ เป็นอิสระเลยก็มี นี่คือ สัจจะธรรมและความไม่แน่นอน

รัฐบาลยุคนายชวน หลีกภัย กำลังตั้งโรงเรียนหรือตั้งเด็กเข้าวัดใหม่อีกครั้งเหมือนในอดีตด้วยการเริ่มต้นด้วย “ ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ” แต่มาในระยะหลังๆ การบริหารจัดการไม่ได้ อยู่ภายใต้เมตตาธรรมของพระเถระในวัดเสียแล้ว เพราะไปอยู่กับ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแทน ดังที่เป็นข่าวและเป็นคำถามตลอดมาเมื่อเร็วๆ นี้ แต่บทบาทเหล่านั้น จะกลับมาสู่วัดสู่พระสงฆ์หรือไม่ สังคมทั้งสังคมพระสงฆ์ทั้งสังฆมณฑลคือ ผู้จะต้องตอบให้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสังคมยุคช่วงชิงมวลชนเป็นสังคม ที่อำนาจฝ่ายต่ำกำลังดึงคนลงเหว ยิ่งต้องหาเหตุและผลตลอดถึงความจำเป็นว่า ทำไมจะต้องศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนา แต่ก็น่าอนุโมทนาที่ในช่วงรัฐบาลที่ผ่านมา ได้มีความพยายามในเรื่องโรงเรียนวิถีพุทธ และมีการบรรจุสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเข้าไปในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว เพียงแต่อย่างนี้ไม่มีการสืบต่อและนำไปปฏิบัติจริงเท่าที่ควรเท่านั้นเอง

^{๒๘} สิริวิวัฒน์ คำวันสา, สงฆ์ไทยใน ๒๐๐ ปี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีอนันต์, ๒๕๕๔),

ในการประชุม เจ้าคณะพระสังฆาธิการและผู้รับผิดชอบโรงเรียนวิถิพุทธ ๓ หอประชุมใหญ่พุทธมณฑล เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๗ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก กรรมการมหาเถรสมาคม ได้กล่าวสัมโมทนียกถาดอนหนึ่งว่า

“ การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของประเทศชาติบ้านเมือง ซึ่งทุกท่านมีความเข้าใจกันดีอยู่แล้ว ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการศึกษาในประเทศไทยนั้นมีสูงมาก และเป็นเหตุให้เกิดการปฏิบัติต่างๆ ที่งดงามปรากฏอยู่จนกระทั่งถึงปัจจุบัน เช่น แม้แต่การไหว้ครูก่อนที่จะเรียน นักเรียนทุกคนต้องกล่าวพร้อมกันว่า “ ปาเจรา จริยา โหนติ” ครูอาจารย์เป็นผู้ทรงคุณอันประเสริฐยิ่ง เป็นผู้ร่ำสอนศิลปวิทยา” แม้จะเป็นของเก่าในปัจจุบันก็ยังใช้อยู่เพียงเท่านี้ ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศชาติบ้านเมืองอย่างไร และการเข้าไปเกี่ยวข้องนั้น ทำให้เกิดความดิงงามโดยประการต่างๆ ซึ่งไม่สามารถจะกล่าวได้ว่าเกิดความดิงงามอย่างไรบ้าง โดยรายละเอียดกล่าวว่า ประเทศไทยที่คงความเป็นไทย ไม่ตกเป็นทาสในทางความคิดสติปัญญาของฝ่ายอื่น ก็เพราะพระพุทธศาสนานั่นเอง

สำหรับพระเถรานุเถระ และท่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ฝ่ายสงฆ์ จึงมีส่วนสำคัญมากในการที่จะเพาะเลี้ยงให้เยาวชนเด็กไทย มีความมั่งคั่งดังแต่ก่อน แม้จะไม่เทียบเท่าจุดประสงค์สำคัญ ก็คือ รักษาความเป็นอิสระทางสติปัญญาของคนในชาตินั่นเอง ซึ่งการตกเป็นทาสทางสติปัญญา ไม่มีตัวตนแต่บางที่ที่ตกเป็นทาสแล้ว ไม่รู้ตัวเลขทั้งความเป็นไทยเสียหมด ลืมว่าไทยเรามีความมั่งคั่งอย่างไร โรงเรียนวิถิพุทธที่เกิดขึ้น จึงเป็นแหล่งสำคัญที่จะเพาะเลี้ยงให้เกิดความดิงงามดังกล่าว ถ้าฝ่ายพระสงฆ์ไม่สนใจ ทำเป็นวางเฉย ถือว่าธุระไม่ใช่ช่นานไป ก็จำทำให้เด็กไทยขาดความเป็นไทย กลายเป็นทาสทางสติปัญญา และเมื่อนั้น ก็จะรู้สึกตัวกันว่าบ้านเมืองของเราเป็นอย่างไรกันไปแล้ว ปัจจุบันนี้ ก็บ่นว่าเปลี่ยนแปลงแปรผันไป แต่ว่าจะอย่างไรจริงจะได้ให้กลับคืนมาได้ โรงเรียนวิถิพุทธจึงเป็นแหล่งหนึ่งที่จะทำอย่างนั้นได้”^{๒๘}

^{๒๘} ปิ่น มาลากุล มล., คำกล่าวไหว้ครู, [ออนไลน์], แหล่งที่มา

<http://www.oknation.net/blog/butsabong/2008/05/23/entry-4>, [วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔].

^{๒๙} สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อุปเสถมนมหาเถระ), คำกล่าวสัมโมทนียกถา, ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓.

ในการบรรจุสาระการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ ได้มีการแสดงเหตุผลและความจำเป็นที่คนไทยจะต้องเรียนรู้พระพุทธศาสนาไว้ด้วยดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นที่คนไทยจะต้องศึกษาพระพุทธศาสนาและยึดหลักพุทธธรรมไว้น่าฟัง^{๓๐} ดังต่อไปนี้

พระพุทธศาสนา คือ ศาสนาแห่งปัญญาและการปฏิบัติ อีกทั้งพุทธธรรมนั้น ก็มีใช้ เป็นเพียงปรัชญาของนักปรัชญา หรือเรื่องของนักคิดที่กำลังคิดค้นหารความจริง โดยใช้เหตุผลเชิง ตรรกวิทยาหักล้างพิสูจน์ความจริงกันอยู่ หากแต่พุทธธรรมเป็นเรื่องของศาสนานักปฏิบัติหรือเป็น การปฏิบัติของผู้ทรงปัญญา ซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับแก้ไขปัญหาให้กับชีวิตและความเป็นอยู่จริงของ มนุษย์ ณ ช่วงเวลา นั้น พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการสอนความจริงที่เป็นประโยชน์ และสั่งสอน เฉพาะสิ่งที่จะนำมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงได้ ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์ จึงไม่ทรง สนับสนุน การพยายามเข้าถึง สัจธรรม ด้วยวิธีครุ่นคิด และถกเถียงหาเหตุผล เกี่ยวกับปัญหาทาง อภิปรัชญา ซึ่งเป็นไปไม่ได้ และด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนา เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชีวิตจริงของ มนุษย์นี้เอง ความเป็นพุทธธรรม จึงต้องอาศัยการพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรมประกอบด้วย และ ด้วยเหตุที่ว่า พุทธธรรม เป็นธรรมอันยิ่งใหญ่ที่ได้แนวทางปฏิบัติ เพื่อให้มนุษย์พ้นจากทุกข์และ ดำเนินไปสู่ชีวิตอันประเสริฐ ทั้งในระดับ โลกียธรรม^{๓๑} คือ ธรรมอันเป็นวิสัยของโลก และ โลกุตระธรรม^{๓๒} คือ ธรรมอันมิใช่วิสัยของโลก นี้เองพุทธธรรมข้อหนึ่งที่สำคัญที่สุดในฐานะที่เป็น ทางชีวิต อันประเสริฐของนั้น บรรพชิตและคฤหัสถ์ก็คือ มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นทั้งมรรค และเป็น พุทธจริยธรรม สำหรับการครองชีวิตของพุทธศาสนิกชน ให้ตั้งมั่นอยู่ใน พรหมจรรย์ หรือ พรหมจริยะ ซึ่งหมายถึงระบบการดำเนินชีวิต ตามหลักพระพุทธศาสนาดังความในบาลีว่า

....ภิกขุทั้งหลาย เราไม่สรรเสริญมิจฉาปฏิปทา (ไม่ว่า)

ของคฤหัสถ์หรือของบรรพชิต คฤหัสถ์ก็ตาม บรรพชิตก็ตาม

ปฏิบัติผิดแล้วย่อมยังญาชธรรมอันเป็นกุศลให้สำเร็จไม่ได้

เพราะการปฏิบัติผิดนั้นเป็นเหตุ ก็มีฉาปฏิปทา คือ อะไร?

คือ มิจฉาทิฐิ.....มิจฉาสมาธิ

เราย่อมสรรเสริญ สัมมาปฏิปทา (ไม่ว่า) ของคฤหัสถ์หรือ

^{๓๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๕**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๘๗.

^{๓๑}พระพุทธทาสภิกขุ, **กระทู้โลกียะธรรม**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.palapano.com/files/plai/fcontent.php?f=appendix2.html>, [๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔]

^{๓๒} อภ.ถ. (ไทย) ๓๔/๗๐๖/๒๗๕.

บรรพชิต คฤหัสถ์ก็ตาม ประพฤติชอบแล้ว

ย่อมทำบุญกรรมอันเป็นกุศลให้สำเร็จได้ เพราะอาศัยการ

ปฏิบัติถูกเป็นเหตุก็สัมมาปฏิบัติ ก็อะไร? คือ สัมมาทิฐิ...สัมมาสมาธิ

พุทธพจน์ข้างต้นนี้ แสดงถึงมรรค คือ มัชฌิมาปฏิปทา นี้เองว่าเป็น สัมมาปฏิบัติ และ
ยังย้ำให้เห็นชัดเจนว่า มัชฌิมาปฏิปทา เป็นหลักธรรมที่มุ่งให้ใช้ปฏิบัติและให้สำเร็จประโยชน์แก่ทั้ง
บรรพชิตและคฤหัสถ์

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ผู้เป็นประธานทางพระพุทธศาสนา และเป็นนักการศึกษา
แห่งยุคสมัย ซึ่งเป็นที่ยอมรับกล่าวได้ว่า มัชฌิมาปฏิปทา^{๓๔} เป็นประมวลคำสอนภาคปฏิบัติ
คือ ระบบจริยธรรมทั้งหมดของพระพุทธศาสนา มีรายละเอียด ขอบเขต กว้างขวางมากเกินกว่าจะ
พูดถึงให้ครบถ้วนกระบวนความได้ แต่สามารถที่จะอธิบายทางสายเดียวแต่มีองค์ประกอบ ๘ อย่าง
อันเป็นหัวข้อสำคัญของ อริยอัฏฐังคิคมัคค์^{๓๕} หรือ อารยอัฏฐางคิกมรรค (มรรคอันประเสริฐมี
องค์ประกอบ ๘ อย่าง) ดังนี้

๑) สัมมาทิฐิ	ความเห็นชอบ
๒) สัมมาสังกัปปะ	ความดำริชอบ
๓) สัมมาวาจา	วาจาชอบ
๔) สัมมากัมมันตะ	การกระทำชอบ
๕) สัมมาอาชีวะ	เลี้ยงชีพชอบ
๖) สัมมาวายามะ	ความพยายามชอบ
๗) สัมมาสติ	ระลึกชอบ
๘) สัมมาสมาธิ	จิตมั่นชอบ ^{๓๖}

องค์ประกอบทั้ง ๘ นี้ มีใช้ทาง ๘ ทาง หรือต้องกระทำให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปที่ละข้อ
หากแต่เป็นส่วนประกอบของทางสายเดียวกัน ที่ต้องอาศัยพึ่งพิงกัน เหมือนเกลียวเชือก ๘ ที่รวมกัน
เข้าเป็นเส้นเชือกเดียว ที่ต้องปฏิบัติรวมกันไปโดยตลอด

^{๓๔}วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, เรื่องมัชฌิมาปฏิปทา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org> .

[๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔]

^{๓๕}สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ โดย กรมการศาสนา, เรื่องหลักธรรมคำสอนของ
พระพุทธเจ้า, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.dra.go.th/ewtadmin/ewt/>, [๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔].

^{๓๖} ส.ม.(บาลี). ๑๘/๑๖๖๕/๕๒๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ยังได้ให้อธิบายในเรื่องนี้ว่า การศึกษาพัฒนาองค์ธรรมภายในมัชฌิมาปฏิปทานี้ ก็คือ การพัฒนาของชีวิต หรือพัฒนาการของชีวิตภายใต้กรอบกระบวนการของธรรมชาติ ที่ดำเนินไปตามวิถีแห่งมรรค และเมื่อพูดโดยผลรวมแล้วก็กล่าวได้ว่า มรรค นั้นเริ่มด้วย ปัญญาและจบลงด้วยปัญญา โดยเริ่มที่ สัมมาทิฐิ อันเป็นองค์ธรรม ที่เทียบได้กับ ไตรสิกขา หรือแบ่งออกเป็นการศึกษา ๓ ส่วน คือ ศิล สมาธิ ปัญญา^{๓๓}

ในบทนำของการจัดหลักสูตรสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ. ๐๖๐๗/๔๓๘ เรื่อง ชี้แจงปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๔ ได้ประมวลเหตุผลและความจำเป็นที่คนไทยจะต้องศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาไว้ดังต่อไปนี้^{๓๔}

๑) พระพุทธศาสนา เป็น จริยศึกษา เพื่อรับกับปัญหาของยุคพัฒนา ให้คนไทยรู้จักเก็บรวบรวม ศึกษา และเลือกใช้ประโยชน์จากข้อมูลทั้งหลาย เกี่ยวกับการสร้างเสริมความเจริญอย่างเพียงพอ ยิ่งกว่านั้น สภาพความเจริญที่รออยู่ข้างหน้าในวิถีทางของการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างที่ทำกันทุกวันนี้ ก็ยังทำให้มีความต้องการจริยธรรม

๒) พระพุทธศาสนาเป็นระบบจริยธรรม ที่สอดคล้องกับพื้นฐานเดิมของสังคมไทยแม้ว่าปัจจุบันในระดับพื้นผิวจะมองเห็นว่า ผู้คนห่างเหินจากหลักธรรม ในพระพุทธศาสนาแต่ระบบศีลธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ก็ยังสืบต่ออย่างแน่นหนา ในรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย การสอนจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา หรือการนำพระพุทธศาสนามาใช้ในการสอนจริยศึกษา เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกลมกลืนกับรากฐานทางวัฒนธรรม และพื้นเพจิตใจของคนไทยเป็นจริยธรรม ที่กลมกลืนบนพื้นฐานที่ต่อเนื่องอีกทั้ง เป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เป็นประโยชน์ ซึ่งทำให้พร้อมที่จะทำงานได้ง่ายจับใจ และเบาแรงกว่าการกระทำด้วยวิธีอย่างอื่น จึงไม่มีเหตุผล ที่จะปฏิเสธการสอนพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์ในทางจริยธรรม

๓) ชาวพุทธ ควรมีสติธิเรียนจริยศึกษาแบบพุทธ การปลูกฝังจริยธรรมต้องดำเนินไปอย่างมีกระบวนการและเป็นระบบ โดยสอดคล้องกับกฎเกณฑ์แห่งสังฆธรรม ที่รองรับเป็นพื้นฐาน การที่สังคมไทยยอมรับพระพุทธศาสนา และนับถือสืบต่อกันมา ก็เพราะมีความเชื่อในพระปริชามานของพระพุทธเจ้าว่าได้ทรงค้นพบสังฆธรรม และทรงสั่งสอนระบบจริยธรรมที่ถูกต้องจริงแท้ตามสังฆธรรมนั้น จึงเห็นชอบและพอใจที่จะนำเอาหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมหรือ

^{๓๓} ประยงค์ สุวรรณบุบผา ,เอกสารนำอภิปรายปัญหาธรรมะในพระพุทธศาสนา, ไตรสิกขา [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.wfb-hq.org/specth8.htm>, [๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔].

^{๓๔} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า ๒ – ๓.

กระบวนการปลูกฝังจริยธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้เป็นระบบชีวิตทางศีลธรรมของตนบุคคลอีก
 หนึ่งเห็นว่า ชาวพุทธนับถือพระพุทธศาสนา ก็คือเชื่อในระบบจริยศึกษาแบบพุทธ ชาวพุทธจึงควร
 และมีสิทธิที่จะเรียนจริยธรรม ด้วยจริยศึกษาแบบพุทธ การปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องนี้คือช่วยกัน
 ค้นหาให้พบ และจัดจริยศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่เป็นพุทธศาสนิกชน

๔) สังคมไทยมีข้อได้เปรียบในการจัดจริยศึกษาที่มีเอกภาพ สังคมไทยมีประชากรส่วน
 ใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนแม้จะมีความแตกต่างหลากหลาย ก็เป็นความแตกต่างในระดับของการ
 พัฒนาทางจิตปัญญา ส่วนหลักความเชื่อและหลักคำสอนทั่วไป คงเป็นตัวแทนเดียวกัน จึงน่าจะ
 ใช้ความได้เปรียบ คือความมีเอกภาพทางศาสนานี้ให้เป็นประโยชน์

๕) สังคมไทย ไม่มีเหตุผลที่จะไม่สอนจริยศึกษา ตามหลักพระพุทธศาสนา เนื่องจาก
 พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีเอกภาพมาก ถึงขั้นที่อาจพูดได้ว่ามากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

๖) การเรียนพระพุทธศาสนา เพื่อมาร่วมอยู่และร่วมพัฒนาสังคมไทย การศึกษา
 พระพุทธศาสนา ก็คือ การเรียนรู้สิ่งที่คนที่อยู่ในสังคมไทยควรจะต้องรู้ในฐานะที่เป็นการรู้จัก
 เรื่องราวของประเทศของตน เป็นความรับผิดชอบของการศึกษาที่จะต้องจัดให้คนไทยได้เรียนรู้
 พระพุทธศาสนา ถ้าคนไทยไม่รู้จักพระพุทธศาสนาทั้งในด้านเนื้อหา และสถาบัน ก็คงต้องถือว่าเป็น
 ความสำเร็จของการศึกษาของชาติ

๗) การศึกษา เพื่อสร้างชนชั้นสำหรับมาพัฒนาสังคมไทย ความล้มเหลวด้านหนึ่งของ
 การศึกษาในสังคมไทย คือ การที่ไม่สามารถสร้างผู้นำและชนชั้นในด้านวิชาการและระบบแผน
 สมัยใหม่ ที่เป็นความเจริญอย่างตะวันตกนั้น เป็นที่แน่นอนชัดเจนว่าการศึกษาของชาติได้ผลิตคน
 ที่มีความสามารถเก่งกว่าชาวบ้านหรือประชาชน ไปอย่างมากมาย ทำให้เรามีความพร้อมในด้าน
 หนึ่งที่จะพัฒนาสังคม แต่นั่น ก็เป็นเพียงด้านหนึ่ง ซึ่งหาเพียงพอไม่ เพราะในขณะเดียวกันนั่นเอง
 ก็เป็นที่แน่นอนชัดเจนเช่นเดียวกันว่า การศึกษาของเราได้ผลิตคนที่ห่างเหินแปลกแยกจาก
 สังคมไทย ไม่รู้จักสังคมไทย ไม่รู้เรื่องราวของคนไทย ไม่เข้าใจความคิดจิตใจของชาวบ้าน ที่เป็น
 ประชาชนส่วนใหญ่ของไทย คนที่เป็นผลผลิตของการศึกษาอย่างนั้น เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว
 มาดำเนินชีวิตร่วมในชุมชนไทยและทำงานให้แก่สังคมไทยท่ามกลางคนไทย เขาต้องรู้เรื่องของ
 ไทย เช่น วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนาตามคติไทยต่อจากชาวบ้าน การศึกษาจะต้องกล้า
 เผชิญหน้าความจริง

๘) การศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อรักษาผลประโยชน์ ของสังคมไทยพระพุทธศาสนา
 นั้น มีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งต่างจากศาสนาทั่วไป จนบางที ผู้ที่มอบความหมายในแง่ของศาสนา
 อื่นๆ ถือว่าพระพุทธศาสนาไม่เป็นศาสนา หรือมิฉะนั้น ก็เป็นศาสนาแห่งปัญญา เพราะไม่บังคับ
 ศรัทธา แต่ถือปัญญาเป็นสำคัญ กล่าวคือ ให้เสรีภาพทางความคิดไม่เรียกร้องและไม่บังคับความเชื่อ

ไม่กำหนดข้อปฏิบัติที่บังคับแก่ศาสนิกชน แต่ให้พิจารณาเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง การปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จึงต้องอาศัยการศึกษา เพราะในเมื่อไม่กำหนดข้อบังคับให้มีสิ่งที่จะต้องเชื่อ และต้องปฏิบัติอย่างตายตัวแล้ว ถ้าไม่ศึกษาให้รู้เข้าใจอย่างถูกต้องแท้จริง ก็มีโอกาสมากที่จะเกิดความเลือนคลาดผิดเพี้ยนในความเชื่อและการปฏิบัติ เมื่อเชื่อผิดพลาดและปฏิบัติคลาดเคลื่อนไป นอกจากจะเป็นผลเสียหายในทางศาสนาแล้ว ก็ทำให้เกิดโทษแก่ชีวิตและสังคมไทยไปด้วย

๕) ข้าราชการต่าง ๆ ในวงการพุทธศาสนาของไทย เป็นเครื่องสะท้อนสภาพเสื่อมโทรมทั้งของสถาบันพุทธศาสนาและสังคมไทย สภาพต่ำเสื่อมโทรมทั้งทางภูมิธรรมและภูมิปัญญา น่าจะเพียงพอแล้วที่จะกระตุ้นเตือนปลุกเร้าผู้บริหาร ทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายศาสนานุคคลผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนคนไทยทุกคนให้เกิดความสำนึกตื่นตัวขึ้นมา เร่งรีบแก้ไขปัญหาคับด้วยการจัด และส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา ทั้งในแง่การเรียนรู้กับเนื้อหาและหลักคำสอนที่ถูกต้องแท้จริง

๑๐) บรูณาการสำคัญ ขั้นตอนที่ขาดหายไป จริยศึกษาของรัฐใน ๒-๓ ทศวรรษที่ผ่านมาได้มีแนวโน้มที่จะหันไปทิศทางของจริยธรรมสากล ประจวบกับในช่วงหลังนี้ แนวความคิดแบบบูรณาการได้เฟื่องฟูขึ้น ก็มีได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมสากลนั้นมาประสานเข้ากับแนวคิดแบบบูรณา โดยให้บูรณาการการสอนจริยธรรม เข้าในวิชาต่างๆ ทุกวิชา หรือให้ครูแต่ละคนสอนจริยธรรมบูรณาการเข้าในวิชาของตน สอดคล้องกับหลักอุดมคติที่ถือว่าครูทุกคนเป็นผู้สอนจริยธรรม

๑๑) จากคดีแห่งศาสนศึกษาในอังกฤษ สู่ความคิดหาทางสายกลางของการจัดจริยศึกษา ในสหรัฐอเมริกา รัฐแยกอาณาจักราชาออกจากกัน และไม่ให้มีการสอนจริยธรรมตามหลักศาสนา ใดนิกายใดนิกายหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ให้สอนจริยธรรมที่เป็นกลางๆ ประเทศอังกฤษ ซึ่งถือกันว่าเป็นแม่แบบแห่งระบบประชาธิปไตย นับถือศาสนาคริสต์นิกาย อังกฤษหรือ แองกิลิคาน (Church of England) เป็นศาสนาประจำชาติ และตรากฎหมายบังคับให้โรงเรียนต้องจัดสอนวิชาศาสนา ให้นักเรียนต้องได้เรียนวิชาศาสนาคริสต์ทั่วทุกคน อาจพูดสั้นๆ ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา วิชาบังคับที่แท้มีวิชาเดียว คือ วิชาการปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ในประเทศอังกฤษ วิชาบังคับที่แท้จริงมีวิชาเดียว คือ วิชาศาสนาคริสต์ ในประเทศอังกฤษ พระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. ๑๙๔๔ (พ.ศ.๒๔๘๗) กำหนดให้การเรียนวิชาศาสนา เป็นการศึกษาบังคับสำหรับนักเรียนทุกคน จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๓๑ รัฐได้ออกกฎหมายใหม่ เรียกว่าพระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษา ค.ศ. ๑๙๘๘ กฎหมายใหม่นี้ ได้กำหนดหลักสูตรพื้นฐานขึ้นมา (Basic Curriculum) โดยจัดแยกเป็น ๒ ส่วน คือ การศึกษาวิชาศาสนา (Religious Education) ที่มีมาแต่เก่าก่อนนั้นส่วนหนึ่ง

กับส่วนที่เพิ่มเข้ามาใหม่เรียกว่าหลักสูตรแห่งชาติ (National Curriculum) ซึ่งประกอบด้วย วิชาสามัญต่างๆ

๑๒) ทางสายกลาง หรือการกระทำที่พอดีๆ ก็คือ การให้ได้รับรู้ในสิ่งที่ควรรู้ให้ได้คิดในสิ่งที่ควรคิด แต่ให้รู้จักนำเสนอในลักษณะที่น่าสนใจท้าทาย และรู้จักกระตุ้นเร้าให้เกิดความสนใจ ชักนำให้รู้จักเรียนรู้ รู้จักคิดพิจารณาเพื่อจะตัดสินใจเลือกได้ด้วยปัญญาที่มีสติสุขุมรอบคอบ มองเห็นเหตุผล และคุณโทษ ได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหา ข้อมูล และฝึกฝนความรู้จักคิด พร้อมพัฒนาชีวิต เคียงกันไปทุกด้าน ให้การเรียนรู้เป็นกิจกรรมร่วมกันที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนทั้งสองฝ่ายร่วมมือ ประสานงานมีบทบาทแสดงต่อกัน

๑๓) เรื่องสำคัญของตนเองที่ควรจะต้องรู้ สิ่งที่ดีที่ตนมีพิเศษ อีกด้านหนึ่งของการศึกษา พระพุทธศาสนา ที่ควรพูดไว้ด้วยซึ่งเป็นเรื่องใหญ่มาก คือ การศึกษาพระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นความรู้หรือเป็นเรื่องของวิชาการ และการศึกษาพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นแหล่งสำคัญ แหล่งหนึ่ง แห่งอารยธรรมของมนุษยชาติมองในแง่ภูมิธรรมภูมิปัญญาที่ตนมีต่างจากผู้อื่น ซึ่งจะทำให้สังคมไทยมีอะไรที่จะให้แก่อารยธรรมของมนุษยชาติ และที่จะทำให้สามารถเป็นผู้นำบางสักด้าน หนึ่ง ในประชาคมโลก แทนที่จะเป็นผู้คอยตาม และรับจากเขารำไปก็ดี แต่ละอย่างๆ นั้น ก็พอเพียง ที่เป็นเหตุผลให้คนไทยควรจะต้องเรียนรู้พระพุทธศาสนา

๑๔) หลักการที่ควรตรวจสอบ และปฏิบัติที่ควรทบทวน เรื่องจริยศึกษานี้ประเทศไทย มีภูมิหลัง ที่เรียบร้อยราบรื่น และมีฐานทางหลักการที่เอื้อมั่นคงและพร้อมคิดว่าสามารถจะเป็น ผู้นำได้ อีกทั้งในวงกว้าง ก็เป็นที่ยอมรับกันมากกว่า ซีกโลกตะวันออกนี้ มีความเจริญทางวัฒนธรรม ด้านจิตใจดีกว่าโลกตะวันตก สังคมไทยจึงควรจะต้องตื่นตัว ปลุกจิตสำนึกในความเป็นผู้นำ และ ผู้ให้ขึ้นมา อย่างน้อยที่ควรรักษาความเป็นผู้นำด้านจริยศึกษาและการพัฒนาจิตใจไว้ให้ได้

ผู้วิจัยสรุปว่า การศึกษาหรือสิกขา จึงเป็นเนื้อตัวของชีวิตในทางพระพุทธศาสนาที่จะ ทำให้ระบบจริยธรรมดำเนินไปได้ ผู้นำหรือผู้บริหารกิจการพระพุทธศาสนาจึงต้องเอาใจใส่ ถือเป็นหน้าที่หลักสำคัญที่สุดจะต้องเอื้ออำนวย ให้มีการศึกษาแก่พุทธบริษัททั้งปวงและด้วยว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา และความเชื่อถือปฏิบัติที่ถูกต้องขึ้นต่อการศึกษาเช่น นี้ไม่ว่าสถาบันพุทธศาสนา จะเอาใจใส่จัดการศึกษา ให้แก่ ศาสนิกชน ของตนหรือไม่ก็ตาม ในกรณีที่พลเมืองส่วนใหญ่ เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา รัฐที่เป็นประชาธิปไตย และมีความ รับผิดชอบต่อประโยชน์สุขของประชาชน และต่อความเสื่อมความเจริญของสังคม จะต้องเอาใจใส่ ขวนขวายเอื้ออำนวย ให้ประชาชนส่วนใหญ่ ที่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาให้ดีที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า ความเป็นพุทธศาสนิกชนของประชากรส่วนใหญ่เหล่านั้น อยู่ในตัวบุคคลผู้เดียวกันกับที่เป็น พลเมืองของประเทศไทยอย่างแยกจากกันไม่ออก

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าววาทกรรมกถา เรื่อง “โรงเรียนวิถีพุทธ ปฏิรูปการศึกษาอย่างบูรณาการ” เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗) โดยเน้นย้ำว่า “โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินตาม มรรคซึ่ง เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา ที่แปลว่า ทางประเสริฐ มีองค์ประกอบ ๘ ประการ มีสัมมาทิฐิเป็นต้น สรุปลงตรงกับไตรสิกขา อันได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา ปัจจุบันเป็นยุค แห่งการปฏิรูปการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของชีวิตและสังคม ใ้คนมีคุณภาพปลอดภัยจาก ความรุนแรงเบียดเบียนกันในทุกด้าน ทั้งรุนแรงเบียดเบียนต่อมนุษย์ด้วยกันเองและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากความรุนแรงเบียดเบียนได้แผ่ขยายทั่วไป เชื่อมโยงถึงกันทั้งหมดจนกลายเป็นระบบ จึงต้องให้การศึกษามาแก้ไขให้ทั้งชีวิตสังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นระบบแห่งความประสาน กลมกลืน และ เกื้อกูลต่อกัน แต่การศึกษาที่จัดตามกันมา แต่เดิมอย่างตะวันตกสามารถแก้ปัญหา ได้ จึงต้องมีการปฏิรูปการศึกษา”^{๓๕}

ในการปฏิรูปการศึกษานั้น ท่านได้กำหนดลักษณะสำคัญ ๆ ไว้ ๖ ประการ ดังนี้

ประการที่ ๑ การยอมรับและจัดดำเนินการให้การพัฒนาคนเป็นแกนและเป็นฐานของ การพัฒนาทุกอย่าง ทุกเรื่องและทุกแบบ

ประการที่ ๒ ในสังคมมนุษย์ คนแต่แรกเกิดอาศัยคนอื่นเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ โดยเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชีวิต การศึกษาของมนุษย์จึง เริ่มที่บ้าน ในครอบครัว พ่อแม่จึงถือเป็นครูต้น อาจารย์คนแรก การเน้นความสำคัญของชีวิต ช่วงแรกแห่งการเรียนรู้ คือ การเลี้ยงดูในครอบครัว ด้วยเหตุนี้ การศึกษาในโรงเรียนจึงต้องประสาน เชื่อมต่อและเกื้อกูลกันกับการเลี้ยงดู ซึ่งเป็นการศึกษาที่บ้าน ดังนั้น ลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของ การศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ จึงต้องเชื่อมต่อเกื้อกูลกับการศึกษาที่บ้านอีกทั้งกล่าวได้ว่า โรงเรียน นอกจากให้การศึกษาแก่เด็กแล้ว จะต้องให้การศึกษาแก่พ่อแม่ด้วย

ประการที่ ๓ เรื่องของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยทุกวันนี้ ยังเป็นปัญหา ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษา จึงหมายถึง การปฏิรูปประชาธิปไตยด้วยโดยให้การศึกษาเอื้อต่อการ พัฒนาประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยจะเป็นไปไม่ได้ ถ้าในใจคนไม่มีธรรมาธิปไตย ซึ่งหมายถึงว่า คนจะต้องมีความรักในธรรม ใฝ่ปรารถนาความชอบธรรม มีความเป็นธรรม ถือความ จริงความถูกต้องดั่งงามเป็นใหญ่ เคารพหลักการเป็นสำคัญ อันเป็นคุณสมบัติของคนในระบบการ ปกครองแบบประชาธิปไตย การศึกษาวิถีพุทธพัฒนาคนให้เป็นธรรมาธิปไตย และการปฏิรูป การศึกษาต้องมุ่งมั่นพัฒนาคน ใ้คุณสมบัติที่เรียกว่าธรรมาธิปไตยนี้ เพื่อให้คนที่เป็นธรรมาธิปไตย

^{๓๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

นั้นมาสร้างสรรค์พัฒนาสังคม ที่เป็นประชาธิปไตย ดังนั้น การมีโรงเรียนวิถิพุทธจึงเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยด้วย

ประการที่ ๔ ปัจจุบัน การแข่งขันเป็นกระแสที่แผ่ขยายไปทั่วโลก ในทุกระบบสังคม และประเทศไทยก็เข้าสู่ระบบแข่งขันแล้ว โรงเรียนวิถิพุทธมีหน้าที่ต้องพัฒนาคนให้เข้าไปอยู่ในระบบแข่งขันนี้ ได้อย่างดีทั้งด้านส่วนตัว และสังคม ทั้งในระดับชุมชน และระดับประเทศชาติ ต้องสามารถเป็นผู้นำในการแข่งขันอย่างไรก็ดี ระบบการแข่งขันก่อให้เกิดปัญหามากมาย เช่น การเบียดเบียนข่มเหง เอาเปรียบกัน ทำให้สันติภาพไม่อาจเกิดขึ้น การปฏิรูปการศึกษา จึงต้องมีหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง คือ ช่วยแก้ปัญหาของระบบแข่งขันด้วย โดยพัฒนาคนให้มีความสามารถถึงขั้นที่จะนำประเทศชาติขึ้นไปเหนือการแข่งขันและนำโลกสู่สันติสุข ซึ่งมั่นใจว่าโรงเรียนวิถิพุทธช่วยได้

ประการที่ ๕ ในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้ บุคคล ท้องถิ่น ชุมชน สังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศทั้งโลก เชื่อมโยงถึงกันได้หมด เหมือนอยู่ด้วยกันซิดิโกลี เฉพาะอย่างยิ่งในการได้รับข้อมูล ข่าวสาร ในภาวะเช่นนี้ การทำให้ทุกคนทุกถิ่นดำรงอยู่ด้วยดี โดยไม่ถูกรบกวนและให้ชาวโลกทั้งหมด อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นภารกิจยิ่งใหญ่ต้องทำให้สำเร็จมิฉะนั้น ชีวิตและโลกจะอยู่ในภาวะที่เลียดต่อมหันตภัย ดังที่เป็นอยู่ขณะนี้ ดังนั้น การศึกษาจะต้องพัฒนาบุคคลให้มีการศึกษาที่ดี ซึ่งในด้านหนึ่งก็สามารถดำรงรักษาชุมชนหรือท้องถิ่นไว้ได้ และในขณะเดียวกัน อีกด้านหนึ่ง ก็มีปัญญาที่จะปรับตัว รับข้อมูลข่าวสาร และใช้ความรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนให้อยู่ร่วมได้อย่างประสานกลมกลืนและเกื้อกูลกันกับสังคมโลก ซึ่งเชื่อว่าการศึกษาวิถิพุทธช่วยได้แน่

ประการที่ ๖ ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ทุกวันนี้ จำเป็นต้องให้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนามนุษย์ให้สามารถประสานประโยชน์ของ ๓ ด้าน ให้ดำรงอยู่ด้วยกันได้อย่างเชื่อมโยงกลมกลืน เกื้อกูล และสมดุล นั่นคือประโยชน์ของชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม มิใช่อยู่ในภาวะขัดแย้งกันดังที่เป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้สรุปว่า ในตอนท้ายของปาฐกถาว่า การปฏิรูปการศึกษาต้องเป็นตัวประสานประโยชน์นี้ ให้เป็นการหนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งโรงเรียนวิถิพุทธมีหลักการอันชัดเจนที่จะนำไปสู่จุดหมายนี้ กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมดีเยี่ยมหนุนให้สังคมอยู่ดี สังคมดีเยี่ยมเป็นส่วนเกื้อกูลให้มนุษย์แต่ละคนมีชีวิต โดยมีโอกาสที่จะพัฒนาตัวได้ดียิ่งขึ้น มีความสุขอย่างมีอิสรภาพ ไม่พึ่งพาสิ่งเสพติด บริโภคน้อยลง เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมน้อยลง รู้จักหาความสุขจากธรรมชาติได้มากขึ้น พร้อมกับเกื้อกูลสังคมมากขึ้น การทำให้เกิดการประสานของระบบทั้ง ๓ คือ ระบบชีวิต ระบบสังคม และ

ระบบสิ่งแวดล้อมนี้ เป็นจุดหมายสำคัญ ที่โรงเรียนวิถีพุทธมุ่งจะทำให้ได้ ดังคติที่ว่า “ให้มนุษย์มีชีวิตดีงาม” ในสังคมที่มีสันติสุขในโลกที่รื่นรมย์อยู่อาศัย

๒.๕.๔ สารสำคัญพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยลำดับในหลายฉบับ เกิดขึ้นเพราะบทบัญญัติมาตรา ๘๑ ในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวที่บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ)”^{๔๐} พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่นี้ ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ มีทั้งหมด ๕ หมวด ๖๘ มาตรา จุดมุ่งสำคัญของการศึกษาตามพ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่นี้ คือ มุ่งความรู้คู่คุณธรรม เป็นสำคัญ และหลักการในการจัดการศึกษา ตามมาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ให้ยึดหลักการสำคัญ ๓ ประการ คือ

- ๑) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
 - ๒) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 - ๓) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
- ระบบการศึกษา ตามมาตรา ๑๕ แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ มีอยู่ ๓ รูปแบบ คือ
- ๑) การศึกษาในระบบ
 - ๒) การศึกษานอกระบบ
 - ๓) การศึกษาตามอัธยาศัย

ส่วนระดับการศึกษา ตามมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ. ดังกล่าวนั้น ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๒ ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาพื้นฐานจัดให้ไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี ก่อน ระดับอุดมศึกษาภาคบังคับ ๕ ปี การศึกษา ระดับอุดมศึกษาแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา

การจัดการศึกษาตามมาตรา ๒๒ นั้น ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาธรรมชาติ และเต็มตามอัธยาศัยภาพส่วนการบริหารและการจัดการศึกษาได้แบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ

^{๔๐}บรรณาธิการ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บัณฑิตไทย, ม.ป.ป.), หน้า ๑๖.

- ๑) การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ
- ๒) การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๓) การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

การจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. ใหม่ นี้ จะไม่ปล่อยให้จัดการศึกษาไปอย่างที่เคยจัดมาตามลำดับๆ แต่จะให้ให้มีมาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา โดยได้ให้มีการตรวจสอบภายใน การตรวจสอบภายนอก การประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษาตามลำดับ ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษานั้น ก็มีการพัฒนาและสนับสนุนในทุกด้าน เมื่อก่อนนี้ ตำแหน่งทางวิชาการ จะมีเฉพาะในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ตาม พ.ร.บ. ใหม่ นี้ และหลังเดือนตุลาคม ๒๕๔๕ แล้ว แม้ครูตามโรงเรียนระดับประถมศึกษา ก็สามารถมีตำแหน่งทางราชการ และมีเงินประจำตำแหน่งได้ ครูตาม พ.ร.บ. การศึกษาใหม่ และครูหลังเดือนตุลาคม ๒๕๔๕ แบ่งเป็นระดับต่างๆ และช่วงเงินเดือน บวกค่าตอบแทนตามที่ เป็น ขาว ดั่ง และเป็น ที่ สนใจ ดังตารางต่อไปนี้^{๔๐}

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับดังกล่าว ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาในทุกด้านทั้งจากรัฐ องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันทางสังคมอื่น ๆ และแม้แต่จากต่างประเทศ (มาตรา ๕๘) ขณะเดียวกันก็ได้จัดสรรคลื่นความถี่ สื่อ นำ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาทั้ง ๓ ระบบ (มาตรา ๖๓) ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนที่การศึกษาได้รับการเอาใจใส่มากถึงขนาดนี้ สำหรับ คลื่นความถี่ โดยเฉพาะสถานีวิทยุกระจายเสียงนั้น เป็นที่ฮือฮาและตื่นตัวกันมากในทุกระดับ ทั่วทั้งประเทศ หลายสถานศึกษาหลายวัดทำได้ดี มีอุดมการณ์มีเป้าหมาย แต่หลายแห่งก็ถูกระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมดูดเข้าสู่กระแสจนลืมตัวว่าตัวเองเป็นไทย เป็นพุทธ และมีพื้นฐานชีวิต มีปัจจัยหล่อหลอมให้มันคงเป็นชาติที่มันคงสืบมาชั่วนานนั้น คือ พื้นฐานของพุทธธรรม บางสถานศึกษา บางวัดไม่มีความเป็นสถานีวิทยุฝ่ายพระพุทธศาสนาอยู่เลยปล่อยให้กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มนักจัดรายการขายความพึงเพื่อเพื่อยึดครองไปอย่างสิ้นเชิงแล้วก็มี

^{๔๐} ทีมข่าวการศึกษา. “วิเคราะห์การศึกษาไทยในปัจจุบัน”, เดลินิวส์. (๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕) : ๒๗ .

๒.๕.๕ การศึกษาไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ ฉบับที่ ๑๘ พ.ศ. ๒๕๕๐ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการศึกษาอยู่หลายส่วนและหลายมาตรา คือ ส่วนที่ ๘ สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา มีดังนี้

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสถานะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา ๑๕ รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

มาตรา ๘๐ รัฐต้องดำเนินตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

๑) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการ ให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสถานะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

๒) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชน ได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้เอกชนและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าว ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

๓) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ และทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จักให้แผนการศึกษาแห่งชาติกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝัง ให้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย

คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

๕) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัย ในศิลปะวิทยาการแขนงต่างๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ

๖) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคี และการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒.๖ หลักการวัดผลและประเมินผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๕๒ ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพครูชั้นสูง ดังนั้น ประเมินการสอนของคณาจารย์ที่เชื่อถือได้ อันเป็นการตรวจสอบคุณภาพงานของคณาจารย์ ทำทราบข้อมูลป้อนกลับ Feedack data สำหรับการพิจารณาตัดสินคุณค่าหรือหาทางเลือกรวมทั้งปรับปรุงและการพัฒนาคุณภาพการสอนให้มีประสิทธิภาพขึ้น

๒.๖.๑ ความหมาย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่าการประเมิน Evaluation หมายถึง การพิจารณาและวัดคุณค่าของกิจกรรมใดๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การประเมินการสัมมนา ประเมินผลการปฏิบัติในรอบปีของบริษัท ส่วนด้าน การศึกษา หมายถึง การวัดคุณค่า หรือการวัดผลความก้าวหน้าทางการศึกษา เช่นการสอบไล่เป็นวิธีการประเมินผล การศึกษาวิธีหนึ่ง^{๔๒}

^{๔๒}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หน้ามีบุ๊คพับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๖๔.

สมหวัง พริยานุวัฒน์^{๔๓} ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การประเมิน หมายถึงการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเป็นกระบวนการที่ให้ ได้มาซึ่งสารสนเทศ สำหรับตัดสินคุณโปรแกรม การศึกษา ผลิตผล กระบวนการ จุดมุ่งหมายของ โครงการหรือ โปรแกรมหรือการเลือกต่างๆ ที่ ออกแบบเพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ ได้กล่าวว่า การประเมินผล คือ กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของวัตถุ คน สิ่งของ หรือการดำเนินงานกิจกรรมว่าบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีดีหรือเลวเพียงใด^{๔๔}

๒.๖.๒ การวัดผลประเมินผล

การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔^{๔๕} จะวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยยึดธรรมชาติของวิชาและชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้งในสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนาจะเน้นการวัด และประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา คือนอกจากวัดองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วยังอาจใช้กระบวนการวัดตามระบบ สีล – สมาธิ – ปัญญา^{๔๖} เพื่อให้ครอบคลุมและดูด้านที่ฝึกปฏิบัติ คือ

ศีล พฤติกรรมดีงามทั้ง กาย วาจา และอินทรีย์ทั้ง ๖ เคยชิน คล่องแคล่ว อยู่ตัว เป็นวินัย เข้าสู่ชีวิต โดยการสังเกต การบันทึก

สมาธิ จิตใจมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และมีความสุข โดยสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง

ปัญญา ความรู้ ความคิด เข้าใจการมองเห็นความเป็นจริงเท่านั้น ทั้งระบบความสัมพันธ์ เป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงประยุกต์เข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ

^{๔๓}สมหวัง พริยานุวัฒน์, วิทยาการสอน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๕.

^{๔๔}ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร หลักการและแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายส่งสุขภาพใจ, ๒๕๓๕), หน้า ๕๔.

^{๔๕}คูรายละเอียดใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๐๕.

^{๔๖}ที.ที. (ไทย) ๕/๓๐๓/๑๑๓.

ตนเอง หรือถ้าจะให้ชัดเจนขึ้น ควรประเมินตามสภาพความเป็นจริงเพื่อดูการพัฒนาวิถีภาวะทาง
ธรรมจรรยา ตามหลักอริยวัฑฒิ ๕^{๔๓} คือ

๑) ศรัทธา วัตถุประสงค์ที่มีความเชื่อที่ไม่มั่งงาย มีเหตุผลประกอบด้วยปัญญา ซึ่งไม่เบียดเบียน
ชีวิตและสังคม โดยการสังเกต กระสะท้อนความคิด การตรวจสอบตนเอง

๒) ศีล วัตถุประสงค์ที่ความพฤติกรรมและวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียน แต่เกื้อกูล มีวินัย เอื้อต่อ
วัฒนธรรม โดยสังเกต การตรวจสอบตนเอง การบันทึกพฤติกรรม

๓) สุตะ วัตถุประสงค์ที่ความรู้เกี่ยวกับสารข่าว ข้อมูล ทันทต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ และมี
ความรู้เหมาะสมแก่การดำเนินชีวิต กิจการของตนเองโดยการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์

๔) จาคะ วัตถุประสงค์ที่ใจกว้างขวาง ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว รู้จัดเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์
โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึก

๕) ปัญญา วัตถุประสงค์ที่เข้าใจ ทำการต่าง ด้วยปัญญา รู้จักแยกแยะชั่วดี คุณโทษประโยชน์
มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หยั่งถึงปัจจัย และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่ง
ทั้งหลายโดยการสอบถาม การสัมภาษณ์ ความตรวจสอบ^{๔๔}

ผู้วิจัยสรุปว่า หลักอริยวัฑฒิ ๕ เป็นคนที่มีความเชื่อ ความมั่นใจ ให้หลักแห่งความจริง
อย่างดีงามอันมีเหตุผลความประพฤติดี มีวินัย เลี้ยงชีพสุจริตการเล่าเรียนสดับฟังศึกษาหาความรู้
การเผื่อแผ่เสียสละ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจช่วยเหลือ ในกว้าง พร้อมที่จะรับฟังและร่วมมือ ไม่คับแคบเอา
แต่ตัวความรอบรู้ รู้คิด รู้พิจารณา เข้าใจเหตุผล รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง และเป็น
แบบอย่างที่ดีในทางสังคมยอมรับและนำยกย่อง

๒.๖.๓ หลักการที่สำคัญของการวัดผลและการประเมินผล

๑) เป็นการประเมินในสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง หรือที่เกี่ยวข้องในชีวิตจริง ผสมผสาน
ไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมาย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๒) เป็นการประเมินที่ครอบคลุมการแสดงผลออก การกระทำ กิจกรรม และกระบวนการ
ทำงาน ผลงาน ผลการกระทำ รวมถึงเพิ่มสะสมผลงานของผู้เรียน

๓) เน้นการประเมินความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดเห็น การใช้เหตุ กระบวนการคิด
การแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้และการปรับปรุงพัฒนา

^{๔๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๔/๔๓๘.

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, [ออนไลน์].

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๔๖. แหล่งที่มา : http://www.84000.org/tipitaka/dic/v_seek.php?text=อริยวัฑฒิ_5

[๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔].

๔) เน้นการประเมินพัฒนา ค้นหาล้างที่ติงามของผูเรียน เป็นการประเมินเชิงบวกไมใช่ การประเมินเพื่อจับผิดหรือค้นหาข้อบกพร่อง และมีการนำข้อมูลจากการประเมินไปใช้ เพื่อปรับปรุง และการพัฒนาพฤติกรรมของผูเรียน

๕) เป็นการประเมินที่ต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม

๖) เป็นการประเมินเชิงคุณภาพ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยจำแนก องค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน และอธิบายระดับคุณภาพของผลงาน การปฏิบัติ

๗) เป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องหลายด้านมีส่วนร่วมในการประเมิน ได้แก่ผู้สอน ผูเรียน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง

๒.๖.๔ ขั้นตอนการดำเนินงานการวัดและการประเมินผล

๑) กำหนดผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผูเรียน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง

๒) กำหนดเป้าหมาย วัดดูประสงค์ในการประเมิน

๓) กำหนดขอบเขต องค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน พร้อมทั้งระบุเกณฑ์การประเมิน

๔) เลือควิธีการ และสิ่งที่ประเมินให้เหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรม และงาน

๕) กำหนดเวลา และสถานที่ที่จะประเมิน

๖) การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และการสรุปผลของการประเมิน และนำผลของการ ประเมินนำไปใช้พัฒนาผูเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู^{๔๕}

๒.๖.๕ หลักการวัดและประเมินการเรียนรู

ในการวัดและประเมินการเรียนรูให้มีประสิทธิภาพ ผู้ประเมินควรเริ่มต้นวางแผน ดำเนินกิจกรรม ด้วยการตอบคำถามหลัก ๔ คำถาม ดังนี้

๑) วัดและประเมินไปทำไม ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า ข้อมูลหรือ สารสนเทศนั้นวัดและประเมินเพื่อประโยชน์อะไร สามารถตอบคำถามประโยชน์ของการประเมิน ตามประเภทของการประเมิน ดังนี้

(๑) การวัดและประเมินก่อนเรียน เพื่อจัดวางตำแหน่งผูเรียนหรือประเมินความ รอบรูของผูเรียนก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการวางแผน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องเหมาะสม

(๒) การวัดและประเมินระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถของ

^{๔๕} ดูรายละเอียดใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรูพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรูสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๐๕.

ผู้เรียนขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ในการติดตามดูความก้าวหน้า หรือ พัฒนาการในการเรียนรู้รวมทั้งข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียน

(๑) การวัดและประเมินหลังเรียนเพื่อสรุปผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน

๒) วัดและประเมินอะไร ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะต้องการวัดและ ประเมินคุณลักษณะใดจากผู้เรียน ต้องการข้อมูลด้านใดเป็นสำคัญ ซึ่งผู้ประเมินควรคำนึงถึง ประเภทของการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น

(๑) การเรียนรู้ทางด้านสติปัญญา เกี่ยวกับความรู้ความจำ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ

(๒) การเรียนรู้ทางด้านอารมณ์และความรู้สึก เช่น ความสนใจ ทศนคติ เป็นต้น

(๓) การเรียนรู้ทางด้านทักษะและการปฏิบัติ เช่น ความสามารถในการปฏิบัติงาน การมีทักษะในงานต่าง ๆ

๓) วัดและประเมินอย่างไร ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะต้องใช้เครื่องมือ ชนิดใด ถึงจะมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสิ่งที่ประเมิน ซึ่งควรพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

(๑) ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ เช่น ข้อมูลเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ

(๒) ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในการประเมิน เช่น จำนวน และความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง

(๓) ระยะเวลาในการประเมิน เช่น การมีเวลาที่จำกัดอาจจะต้องใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

๔) ตัดสินผลด้วยวิธีใด ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะต้องตัดสินผลการ ประเมิน โดยพิจารณาจากคุณลักษณะใด ใช้เกณฑ์อย่างไรในการประเมิน ซึ่งควรพิจารณาใน ประเด็นต่อไปนี้

(๑) การตัดสินอิงกลุ่ม เพื่อพิจารณาตัดสินผลการเรียน

(๒) การตัดสินอิงเกณฑ์ เพื่อพิจารณาผลการเรียนรู้ ใช้ในการพัฒนากิจกรรมการ เรียนการสอน เป็นต้น^{๕๐}

^{๕๐} ชวลิต ชูกำแหง, การประเมินการเรียนรู้. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕ - ๒๐.

๒.๖.๖ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริงในการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนานี้จะผสมผสานไปกับการจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในสถานการณ์ที่ผู้เรียนปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ครอบคลุมพฤติกรรมการแสดงออก กระบวนการ ผลผลิต และเพิ่มสะสมผลงาน ดังนั้นวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้มีหลากหลาย เช่น

๑) การสังเกต มีทั้งการสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สามารถทำได้ตลอดเวลาทั้งในระหว่างการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรมอื่นๆ นอกห้องเรียนจากการสังเกตผู้สอน สามารถเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มได้ พฤติกรรมที่สังเกต ได้แก่ การแสดงอารมณ์ สีหน้ากิริยาท่าทาง การพูดคุยโต้ตอบ ความสนุกสนานเพลิดเพลินการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน พฤติกรรมของการทำงานในกลุ่ม ความอดทน วิธีการแก้ปัญหา ความคล่องแคล่วในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่า แบบพฤติกรรม เป็นต้น

๒) การสัมภาษณ์ มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการสนทนา ซักถามหรือพูดคุยเพื่อค้นหาข้อมูลที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดเจนในสิ่งที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติ ในการทำโครงการ โครงการ การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลอาจจะเป็นตัวนักเรียนเอง เพื่อร่วมงานหรือผู้ปกครองก็ได้

๓) การประเมินระดับคุณภาพ เป็นการประเมินโดยการวิเคราะห์ประกอบละเอียดที่ประเมิน พร้อมทั้งอธิบายลักษณะของคุณภาพงานหรือการกระทำ เป็นระดับคุณภาพหรือปริมาณ เพื่อเป็นแนวทางและข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องได้ระบอบว่าผู้เรียนรู้อะไร ทำอะไรมากน้อยเพียงใด มีคุณภาพผลงานเป็นอย่างไร โดยมีการกำหนดให้คะแนนเป็น ๒ แบบคือ

(๑) การคะแนนเป็นภาพรวม เป็นการให้คะแนนผลงานชิ้นงานโดยดูภาพรวม ว่ามีความเข้าใจความคิดรวบยอด การสื่อสารความหมาย กระบวนการใช้ และผลงานอย่างไร โดยเขียนอธิบายคุณภาพของงานหรือความสำเร็จของงานตามระดับคุณภาพที่กำหนด

(๒) การให้คะแนนแยกองค์ประกอบ เพื่อให้มองคุณภาพงานหรือความสามารถของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน จึงได้มีการแยกองค์ประกอบของการให้คะแนน และอธิบายคุณภาพงานในแต่ละองค์ประกอบเป็นระดับ โดยทั่วไปแล้วจะมีการแยกองค์ประกอบของงานเป็น ๔ ด้าน คือ ความสามารถ เข้าใจการสื่อสาร กระบวนการ และผลงาน

๔) การประเมินแฟ้มงานสะสมงาน ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง และบูรณาการความรู้วิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน ผลงานต่างๆ ในระหว่างการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนจะเก็บไว้ในแฟ้ม หรือกล่อง หรือวัตถุอื่นๆ ที่เหมาะสมกับ

ชิ้นงาน เรียกว่าเพิ่มสะสมงานและผลงาน เป็นการสะสมงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงความรู้ ความสามารถ ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ ดังนั้น ขั้นตอนสำคัญของการจัดทำเพิ่มสะสมงานของผู้เรียน

(๑) การสะสมงาน (Collect) เป็นระยะที่รวบรวมงานของผู้เรียน

(๒) การเลือกงาน (Select) เป็นระยะที่ผู้เรียนคัดเลือกงาน/ชิ้นส่วนที่ดีที่สุด ซึ่งอาจมีหลายชิ้นที่เพียงพอที่แสดงความก้าวหน้า แสดงศักยภาพ และตอบสนองเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของการเรียนรู้ และจัดระบบเพิ่มให้สมบูรณ์

(๓) การสะท้อนความรู้สึกร่องาน (Reflect) เป็นระยะการประเมินซึ่งอาจผสมผสานอยู่ในผลงาน ประกอบด้วยประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอนความคิดเห็นของผู้เรียน ต่อชิ้นงาน/ผลงาน และต่อเพิ่มสะสมงานของตนเอง

(๔) การประเมิน (Assess) เป็นการประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากผลงานที่แสดงความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ในวิชา หรือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบูรณาการวิชาต่างๆ ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งการประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอน เพื่อน และผู้ปกครอง

ผู้วิจัยสรุปว่า วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลเพื่อประโยชน์ในการประเมินผู้สอนจะต้องเขียนอธิบายระดับคุณภาพของชิ้นงานเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐาน และแนวทางให้ผู้เรียนจัดเพิ่มสะสมงานที่แสดงความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของตนอย่างชัดเจน ให้ผู้สอนสามารถทราบความสามารถที่แท้จริงและคุณลักษณะอันที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้

๕) กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยีเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ คือ จุดมุ่งหมายของการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่วัดเพื่อทราบว่าการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ดังนั้น การวัดผลประเมินผลถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งเพราะจะทำให้ทราบถึงผลการเรียนรู้ของนักเรียนว่ามีประสิทธิภาพและบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ซึ่งปกติจะมีจุดมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน การวัดผลประเมินผลเป็นสิ่งที่จำเป็นในกระบวนการเรียนการสอนซึ่งมีประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

(๑) เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูผู้สอน ซึ่งทำให้ครูผู้สอนได้ทราบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างไร จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

(๒) เพื่อผู้เรียนจะได้พัฒนาปรับปรุงตนเอง

(๓) เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารในสถานศึกษา ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร แผนการสอน แนวทางดำเนินงานว่าประสบปัญหาอะไร จะแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

(๔) เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น ผลการศึกษาเมื่อสำเร็จหลักสูตร เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินงานและศึกษาต่อ

(๕) เป็นหลักฐานการศึกษาของสถานเพื่อจะได้วางแผนดำเนินงานต่อไป

(๖) เพื่อได้ข้อมูลประชาสัมพันธ์ในด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน

การปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลที่ได้จากการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการหลากหลายซึ่งเกี่ยวกับการวางแผน การจัดทำเครื่องมือวัดผล การกำหนดเกณฑ์ การประเมินผล การนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเกี่ยวข้องทุกขั้นตอนของการวัดผลประเมินผล เพื่อให้การวัดผลประเมินผลมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารต้องคอยพัฒนา ส่งเสริม กำกับดูแล นิเทศครูผู้สอนให้มีความรู้ ทักษะ เรื่องการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

๒.๓ ประวัติโรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา)

๒.๓.๑ ประวัติความเป็นมา

โรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา)^{๕๐} เดิมชื่อโรงเรียนวัดศรีดอกประชาบาล ตำบลหัวฝาย ๑ ได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ เริ่มมีจำนวนนักเรียนมากขึ้น กำนันและทุกฝ่ายได้ร่วมใจกันสร้างอาคารเรียนแบบถาวรขึ้นใหม่ โดยมีงบประมาณจากราชการ สมทบ ๘๕๐ บาท เมื่ออาคารเสร็จได้เปิดเรียนปี พ.ศ. ๒๔๘๒ เป็นอาคารแบบไม้ชั้นเดียว ๒. ๑ พิเศษ จำนวน ๔ ห้องเรียน โดยมีนายมอญ หงส์สินศรี เป็นครูใหญ่

๒.๓.๒ ทำเนียบผู้บริหารโรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา)

๑) นายมอญ	หงส์สินศรี	พ.ศ. ๒๔๗๘ - พ.ศ. ๒๔๘๒
๒) นายราสี	ฉ่ำวงศ์ชัย	พ.ศ. ๒๔๘๒ - พ.ศ. ๒๔๘๒
๓) นายประสิทธิ์	มีมาก	พ.ศ. ๒๔๘๒ - พ.ศ. ๒๔๘๓
๔) นายตุ้ย	วรินทร์	พ.ศ. ๒๔๘๓ - พ.ศ. ๒๔๘๓

^{๕๐} เอกสารอัครธานาประวัติโรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา) ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ๒๕๕๓, ป้ายนิเทศโรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา)

๕) นายอินแปลง	เหมืองหม้อ	พ.ศ. ๒๔๘๓	-	พ.ศ. ๒๔๘๔
๖) นายอมร	หงส์สินศรี	พ.ศ. ๒๔๘๓	-	พ.ศ. ๒๔๘๑
๗) นายชุม	กะชา	พ.ศ. ๒๔๘๑	-	พ.ศ. ๒๕๒๖
๘) นายวิบูลย์	ปิยะวงศ์	พ.ศ. ๒๕๒๖	-	พ.ศ. ๒๕๒๘
๙) นายประเทือง	บุญยเวทย์	พ.ศ. ๒๕๒๘	-	พ.ศ. ๒๕๔๓
๑๐) นายศักดิ์คำ	พูลสุข	พ.ศ. ๒๕๔๓	-	พ.ศ. ๒๕๔๓
๑๑) นายสุรัชย์	วังกระแเส	พ.ศ. ๒๕๔๓	-	พ.ศ. ๒๕๔๘
๑๒) นายมานิต	ภยิตวิไลธรรม	พ.ศ. ๒๕๕๐	-	ปัจจุบัน

๒.๗.๓ งบประมาณและอาคาร

พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้งบประมาณจากทางราชการ ๓๐,๐๐๐ บาท และงบประมาณสนับสนุนจาก พรรคมนักศิลาอีก ๑๐,๐๐๐ บาท ได้ก่อสร้างอาคารเรียนแบบไม้ชั้นเดียว ๑ หลัง แบบกรมสามัญ ๗ ห้อง มีราษฎร คณะกรรมการ โรงเรียนและชุมชน จัดหางบประมาณสมทบอีก รวมค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๑๑๒,๓๕๖ บาท

พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้งบประมาณจากทางราชการให้ก่อสร้างอาคารเรียนขึ้นอีก ๑ หลัง แบบ ป. ๑ พิเศษ รวมค่าก่อสร้าง ๒๕๐,๐๐๐ บาท

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้งบประมาณให้ก่อสร้างส้วมนักเรียนขึ้นอีก ๑ หลัง จากที่ พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้สร้างส้วมแบบกรมสามัญ ๕ ที่นั่ง จำนวน ๑ หลัง และก่อสร้างบ้านพักครูจำนวน ๑ หลัง และเปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นต้นมา

ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ สร้างเรือนเพาะชำแบบ พ. ๑ ในวงเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ คณะครูกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนได้ร่วมมือกันสร้างถึงประปาโรงเรียนจุดเจาะบ่อบาดาลและสร้างถังน้ำ สูง ๖ เมตร กว้าง ๒ เมตร และถึงสูง ๓ เมตร ได้งบประมาณสนับสนุนจาก ส.ส. วัชรปรีชา สมทบ ๑๐,๐๐๐ บาท

ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้งบประมาณก่อสร้างส้วมนักเรียน แบบ สปข. ๖๐๑ / ๒๖ จำนวน ๔ ที่นั่ง งบประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท

ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โรงเรียนวัดศรีดอกรับอนุมัติให้เปิดขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้น พื้นฐานเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล - ประถมศึกษา และ มัธยมศึกษาตอนต้น (ม. ๑) เปิดครั้งแรก ๑ ห้อง จำนวนนักเรียน ๔๐ คน มีนักเรียนจากโรงเรียนใกล้เคียงเข้ามาเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านร่องแค, โรงเรียนบ้านคอนชัย, โรงเรียนทุ่งเจริญ, โรงเรียนช่องลม (จันทิมาประชาพิทักษ์)

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนแบบ สปข. ๑๐๕/๒๕ จำนวน ๕ ห้องเรียน วงเงิน ๒๐,๕๐,๐๐๐ บาท และเปิดขยายระดับมัธยมศึกษา ๓ ชั้น (ม. ๑ ม. ๒

ม. ๓) และได้ขยายระดับอนุบาล ๔ -๖ ขวบ เพิ่มอีก ๒ ห้อง

ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้รับงบประมาณต่อเติมอาคารเรียนแบบ สปช. ๑๐๕ / ๒๕ ชั้นล่าง ๕ ห้องเรียน วงเงิน ๓๕๐,๐๐๐ บาท โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนเป้าหมายและนำร่องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ

ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ขออนุญาตรื้อถอนอาคารแบบกรมสามัญ ๗ ห้องเรียน (อาคาร ๑) เพื่อก่อสร้างอาคาร ๒ หลัง ได้แก่

๑) อาคารเรียนแบบ สปช. ๑๐๕ / ๒๕ ขนาด ๔ ห้องเรียน วงเงิน ๑,๘๘๐,๐๐๐ บาท ห้างหุ้นส่วน จำกัด- นิยมก่อสร้าง โดยมีนายนิยม รุจิพงษ์ เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง เริ่มสัญญาก่อสร้าง ๑ ตุลาคม ๒๕๔๑ หมดสัญญา ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

๒) อาคารอเนกประสงค์ แบบ สปช. ๒๐๖/๒๖ ในวงเงินงบประมาณ ๒,๕๔๖,๐๐๐ บาท บริษัทแพรวีรพันธ์ โดยนายสมพร คำชื่น เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง สัญญาเริ่มทำ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๑ หมดสัญญา ๒๘ มีนาคม ๒๕๔๒ และในปีนี้ได้รับงบประมาณจากทางราชการ ซ่อมแซมหลังคาอาคารเรียนแบบ พร. ๐๐๘ ขนาด ๖ ห้อง (อาคาร ๒) ในวงเงิน ๑๕๔,๐๐๐ บาท ห้างหุ้นส่วน จำกัด-นิยม ก่อสร้างโดย นายนิยม รุจิพงษ์ เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รับงบประมาณก่อสร้างส้วมนักเรียนแบบ สปช. ๖๐๑/๒๖ จำนวน ๑ หลัง ๒ ที่นั่ง (๑/๒ หลัง)

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ โรงเรียนวัดศรีดอกร ได้คัดเลือกเข้าโครงการการนำร่องต่าง ๆ ดังนี้

๑) โครงการนำร่องการบริหารการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับ ๕ ปี ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ สปช. แพรวี

๒) โครงการห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ ของ สปจ. แพรวี

๓) โครงการห้องสมุดมาตรฐาน ไอ.ที ของ สปจ. แพรวี

ในวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๓ นายศักดิ์ดา พลุสุข ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีดอกร และได้พัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) จัดสร้างสนามเด็กเล่นขึ้นใหม่ ขนาด ๑๕-๓๐ ตารางเมตร โดยได้รับสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาล

๒) ปรับปรุงโรงอาหารโดยผู้ปกครอง ชุมชน สนับสนุนงบประมาณ

๓) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียน โดยจัดสวนหย่อม ศาลาน้ำพุ ใช้งบประมาณของชุมชนและมีผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์ เก่าโรงเรียน

๔) จัดสร้างห้องสมุด ๑ ห้อง ห้องสหกรณ์ ๑ ห้อง โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากศิษย์เก่า ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน

ในวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓ ทางโรงเรียนได้รับงบประมาณต่อเติมห้องเรียน ชั้นล่างอาคารเรียน สปช. ๑๐๕/๒๕ จำนวน ๑ ห้องเรียน

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓ นายสุรชัย วังกระแสน ได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียนดังนี้

- ปรับปรุงซ่อมแซมทาสีโรงอาหาร ห้องอนามัยโรงเรียน ทาสีรั้วด้านตะวันออกและอาคารสัปดาห์วิทยาลัย

- จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ดำเนินการจัดสร้างห้องถ่ายทอดเทคโนโลยีห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ นายมานิต ภาษิตวิไลธรรมได้รับคำสั่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๒ ที่ ๑๐๖/๒๕๕๐ (ลว. ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐) ให้มาปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา) ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

๒.๘ โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ

๒.๘.๑ โรงเรียนวิถีพุทธ คือ เป็นโรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรม หรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นการพัฒนา ให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ ฟัง ดู เป็น ใช้ ปัญญา และ เกิด ประโยชน์ แท้จริง ต่อชีวิต และการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโมสะ)^{๔๒} ที่เป็นกัลยาณมิตร การพัฒนาผู้เรียนผ่านระบบไตรสิกขา ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งศีลหรือพฤติกรรมวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดำรงสำหรับตนและสังคม สมานธิ หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตร

^{๔๒} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org>, [๑๘ ธันวาคม ๒๕๔๕].

๒.๘.๒ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำและการปลูกฝังคุณธรรมศีลธรรม

คุณธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นของการศึกษาไม่เพียงไปกว่าวิชาการ ครูต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามศาสนาที่นับถือให้นักเรียนทุกคนปฏิบัติ รู้จักพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ด้วยความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งที่มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก สามารถดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข^{๕๓}

๒.๘ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ถวิล อนุรักษ์เวศ^{๕๔} ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การนำพุทธวิธีในการสอนมาใช้สอนจริยศึกษา ในระดับประถมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า

๑) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาจริยศึกษาตามแบบพุทธวิธีในการสอน กับการสอนตามปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ กล่าว คือ นักเรียนที่เรียนจาก วิธีสอนตามแบบพุทธวิธีในการสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาจริยศึกษาสูงกว่า นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามปกติ ค่าเฉลี่ย ๓๑.๓๖ กับ ๒๘.๘๔ ตามลำดับ

๒) นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามแบบพุทธวิธีในการสอนและนักเรียนที่เรียนจาก วิธีสอน ตามปกติ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ กล่าวคือ ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่างก็มี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ ดีขึ้นมาก คะแนนเต็ม ๑๕๐ กลุ่มทดลองได้ คะแนนเฉลี่ย ๑๓๖.๘๐ ส่วนกลุ่มควบคุม ได้คะแนนเฉลี่ย ๑๓๕.๘๐ และจากการทดสอบ ค่า t แล้วไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕

^{๕๓} โรงเรียนบ้านโคกยาง ตำบลกันตัง จังหวัดตรัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดัง เขต ๒ , “โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ (วิถีพุทธ)”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.bankokyangschool.ac.th/the-result/180-first-class-virtue-school.html> [๒ มิถุนายน ๒๕๕๔].

^{๕๔} ถวิล อนุรักษ์เวศ, งานวิจัยเรื่อง , (การนำพุทธวิธีในการสอนมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๔), หน้า ก.

นราตรี รัชญา^{๕๕} ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาการนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า

๑) การนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียนในระดับมากมีจำนวนมากที่สุดร้อยละ ๕๗.๘๐ รองลงมาคือการนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ในระดับปานกลางร้อยละ ๔๒.๒๐

๒) นักเรียนหญิงและนักเรียนชายนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนักเรียนหญิงมีระดับการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้มากกว่านักเรียนชาย

๓) นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ มีการนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกัน

จิรัชกาล พงศ์ภคเชียร^{๕๖} ได้ศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของนักเรียนพบว่า รูปแบบของโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นประกอบไปด้วย ๗ ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านวิชาการ ปัจจัยด้านกิจการนักเรียน ปัจจัยด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

สากล เกตุทอง^{๕๗} ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา ๗ ผลการวิจัย พบว่า สภาพและปัญหาในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นประเด็นที่ผู้บริหารทราบและถือปฏิบัติกันอยู่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติจริงยังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของผู้บริหารโรงเรียน

^{๕๕}นราตรี รัชญา, งานวิจัยเรื่อง ,การศึกษาการนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ, (บัณฑิตวิทยา : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓), หน้า ก.

^{๕๖}จิรัชกาล พงศ์ภคเชียร, งานวิจัยเรื่อง , การพัฒนารูปแบบโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์สมบูรณ์ของนักเรียน, มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ก.

^{๕๗}สากล เกตุทอง,งานวิจัยเรื่อง, การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา, (บัณฑิต : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๕), หน้า ก.

เท่าที่ควร ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญคือการขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมีความเห็นว่า รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๗ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านบริหาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน และด้านการประเมินผลทางจริยธรรมนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมอย่างยิ่งทั้งหมด

วาสนา ต๊ะกาศโค ^{๕๔} ได้ศึกษาการดำเนินการของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑ มีการดำเนินงานทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยประกอบด้วย คุณลักษณะที่ดีของบุคคลในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ การดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านกระบวนการประกอบด้วย การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา ศิล สมาธิ ปัญญา การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านผลผลิต ประกอบด้วยพัฒนากาย ศิล สมาธิและปัญญาอย่างบูรณาการ ของผู้เรียน และด้านผลกระทบ ประกอบด้วย บ้าน ชุมชน วัด โรงเรียน (บวร) ได้ประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ ^{๕๕} และคณะ ได้ศึกษาการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นขนบธรรมเนียมที่เน้นการอบรมปลูกฝังให้นักเรียนอยู่ในกรอบพฤติกรรมของระเบียบวินัย โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้ความสนใจในเรื่องการประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม โดยมีการกำหนดให้มีระบบการประเมินทั้งเกณฑ์และบ่งชี้ในการประเมินที่ชัดเจนด้านกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมทุกกิจกรรมของโรงเรียนมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมคือ ผู้ปกครองและชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรม จริยธรรมของสถานศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น

^{๕๔}วาสนา ต๊ะกาศโค, งานวิจัยเรื่อง , การประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑ (บัณฑิตวิทยา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ก.

^{๕๕}ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ และคณะ, งานวิจัยเรื่อง , รายงานประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๐, อัดสำเนา),

ทิพวรรณ แสนมงคล^{๖๐} ได้ศึกษาผลประเมินโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหาร คณะกรรมการดำเนินงานและครูที่ใช้โครงการเพื่อการสอน ผลการประเมินด้านสภาพแวดล้อมโดยรวมมีความเหมาะสมมาก ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโดยรวมมีความเหมาะสมปานกลาง ผลการประเมินด้านกระบวนการโดยรวม มีความเหมาะสมปานกลาง ผลการประเมินด้านผลผลิตโดยรวมมีความเหมาะสมปานกลาง ส่วนผลการประเมินโครงการของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการนั้น ผลการประเมินด้านกระบวนการ โดยรวมมีความเหมาะสมปานกลาง ผลการประเมินด้านผลผลิตโดยรวมมีความเหมาะสมปานกลาง

ตำรวจ รัตนทิพยาภรณ์^{๖๑} ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนาของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า ในส่วนของความคิดรวบยอดทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดรวบยอดทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ในด้านต่าง ๆ เช่นการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา การปฏิบัติตามมารยาทของชาวพุทธในสังคมไทย การปฏิบัติตนในการปกป้องและเผยแพร่พระพุทธศาสนา ตลอดจนความตระหนักในคุณค่าและเห็นความสำคัญของการปฏิบัติธรรม ส่วนระดับที่ยังไม่น่าพอใจ คือการปฏิบัติตนตามพุทธศาสนาสูภายิตและประยุกต์มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สำหรับเจตคติต่อพระพุทธศาสนานั้น ผู้บริหารมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาระดับดีมาก ในเรื่องที่ว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่เพียงก่อให้เกิดประโยชน์แก่ คนปฏิบัติยังมีส่วนผดุงสันติให้เกิดขึ้นในสังคม ส่วนครูผู้สอนมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาระดับดีมากในเรื่อง การเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ดี พุทธศาสนิกชนต้องทำตัวเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นยึดถือปฏิบัติ แต่ครูผู้สอนมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาในระดับน้อย คือเรื่องคุณธรรมเป็นสิ่งที่สอนได้ยากเพราะขาดตัวอย่างที่ดี นอกจากนี้ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนานั้น พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นด้วยทั้งในด้านเนื้อหาพระพุทธศาสนา ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดการเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การจัดบรรยากาศและ

^{๖๐}ทิพวรรณ แสนมงคล, งานวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่, (บัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ก.

^{๖๑}ตำรวจ รัตนทิพยาภรณ์, งานวิจัยเรื่อง ,ความคิดรวบยอดและเจตคติต่อพระพุทธศาสนาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนาของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่, (บัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๗๘.

เสริมสร้างศรัทธา บุคลิกภาพของผู้สอนพระพุทธศาสนา และสภาพการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ชูชาติ ชัยศรี^{๒๒} ได้ศึกษาการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านสันมะเค็ดสันขี้เหล็กหัวฝายพัฒนา ตำบลเวียงการหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์การพัฒนาคุณธรรมของตนเอง การปฏิบัติจริงทั้งบทบาทที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการจัดให้ บทบาทที่ต้องการปฏิบัติด้วยตนเอง นักเรียนมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และมีการพัฒนาคุณธรรมดีขึ้น คณะครู นักการศึกษา โรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาคุณธรรม เข้าใจสภาพของนักเรียนดีขึ้น รู้จักบูรณาการการเรียนรู้อุทิศสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนได้ พระภิกษุสงฆ์มีโอกาสดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนและมี การพัฒนาการนำเสนอหลักธรรมให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ชุมชน ผู้ปกครองรับรู้ปัญหา ด้านพฤติกรรมของลูกหลาน มีโอกาสคิดวิเคราะห์สาเหตุ ปัญหาและหาวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกับทุก ๆ ฝ่ายจนสามารถพัฒนาคุณธรรมให้กับลูกหลานของตนเองดีขึ้น

แสงจันทร์ มโนสร้อย^{๒๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง” เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมในระดับประถมศึกษาปีที่ ๓ ของครูในโรงเรียนสังกัดอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ทำการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามกับครูผู้สอน สาระสังคัมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ โดยการพรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอโดยการสร้างตารางประกอบการบรรยาย ซึ่งผลการศึกษาดังนี้

ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาด้านการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยที่ชัดเจน การใช้คำถามแบบปฏิจจาทวิชนาระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การสนทนาที่ถูกต้องตามการสอนแบบพุทธวิธี การจัดทำสื่อที่ไม่สอดคล้องกับพุทธวิธีการสอน ตลอดจนขาด

^{๒๒} นายชูชาติ ชัยศรี และคณะ, งานวิจัยเรื่อง ,โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) ๒๕๕๘), หน้า ก.

^{๒๓} แสงจันทร์ มโนสร้อย, สภาพการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ก.

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับเนื้อหา เทคนิควิธีตามหลักพุทธธรรม เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม ดังนั้นในการพัฒนาการเรียนการสอน จึงต้องการครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความสามารถทางจริยธรรมโดยเฉพาะ ส่วนการดำเนินการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาในเรื่องของนักเรียนขาดทักษะในการตั้งคำถามและทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วิธีการสอนที่ใช้สอนส่วนมากคือแบบศูนย์การเรียนรู้และแบบอภิปรายโดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ แต่นักเรียนต้องการให้ครูสอนโดยให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เสริมบทเรียนที่มีอยู่แล้ว และให้มีการแสดงบทบาทสมมติ ให้ศึกษาจากสถานที่จริง รวมทั้งให้ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี

ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาเรื่องสื่อการจัดทำสื่อการสอนที่มีไม่เพียงพอ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพจากหนังสือ นิตยสาร ภาพข่าว เหตุการณ์ ซึ่งนักเรียนต้องการให้ครูใช้สื่อหลายๆ ประเภทประกอบการเรียนการสอน นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดทำสื่อการสอน และต้องการสื่อที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้และให้มีความเพียงพอ ต่อนักเรียนด้วย ด้านการวัดและประเมินผล ครูประสบกับสภาพเรื่องขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือ ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดและประเมินผล ซึ่งปกติจะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเป็นหลัก ซึ่งบางอย่างไม่สอดคล้องกับวิธีวัดและประเมินผล เพราะด้านจริยธรรมบางกรณีศึกษาต้องการให้ประเมินผลที่การปฏิบัติ นักเรียนมีปัญหาวุฒิกรรม ด้านจริยธรรมในเรื่อง ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน การประหยัด การตรงต่อเวลา ความขยันและความสามัคคี ผู้ปกครองต้องการให้จัดกิจกรรมอบรมธรรมะในโรงเรียน และให้นักเรียนเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ให้มาก และเหมาะสมกับนักเรียนยิ่งขึ้น เพื่อปลูกฝังพฤติกรรม ค่านิยมที่ดีให้กับนักเรียนการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนได้นำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติได้เหมาะสม กับวัย และสถานภาพของตนเอง

ณรงค์ ก้นอินทร์^{๖๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของครูและนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาพระพุทธศาสนาในกลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอน

^{๖๔}ณรงค์ ก้นอินทร์, ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๗๘.

พระพุทธศาสนา มีการวิเคราะห์หลักสูตรเตรียมแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้สื่อ ตลอดจนการจัดบรรยากาศในการเรียนการสอนมีความพร้อมระดับปานกลาง สำหรับความต้องการสนับสนุน ส่งเสริม ให้หน่วยงานต่างๆ ส่งเอกสารเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาให้มีการจัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และรัฐควรจัดการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้และเข้ามามีบทบาทในการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมากขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอยู่ในระดับการเรียนรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ สำหรับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย อยู่ในระดับผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

พรทิพา กุฎุมพินานนท์^{๖๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน” พบว่า กระบวนการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญแก่การศึกษาประวัติ วิธีปฏิบัติ และหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อยึดมั่นในศีลธรรม การทำแต่ความดี และสามารถนำหลักธรรมไปเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ซึ่งกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่พระพุทธรักษาทุกคนจะต้องเข้าสู่กระบวนการของการศึกษาหรือเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจหลักธรรม แล้วจึงน้อมไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมประเทศชาติ ได้เจริญรุ่งเรือง

ปกรณ บัญดารานู^{๖๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากลวิธีการสอนของครูผู้สอนจริยธรรมดีเด่นในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำปาง” พบว่า ครูมีการสอนผสมผสานกันโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางใช้วิธีการสอน โดยการใช้เกมนิทาน การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปราย และการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย มีการจัดมุมประสบการณ์ให้กับนักเรียน เน้นการปฏิบัติ มีการชมเชยให้กำลังใจเมื่อนักเรียนทำความดี ด้านพฤติกรรมของครูพบว่า ครูผู้สอนเป็นคนมีเมตตา กรุณา มีความเอาใจใส่ดูแลลูกศิษย์ มีความรับผิดชอบและตั้งใจทำงาน ตลอดจนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไป

^{๖๕}พรทิพา กุฎุมพินานนท์, การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

^{๖๖}ปกรณ บัญดารานู, การศึกษากลวิธีการสอนจริยศึกษาของครูผู้สอนจริยศึกษาดีเด่นในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำปาง, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ก.

พระครูปัญญาวัฒน์กิจ ปญญาวุฒโน^{๖๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต ๔” ผลการวิจัยพบว่า

๑) สภาพการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน โดยด้านที่มีสภาพการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ได้แก่ ด้านหลักสูตร รองลงมาได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับ ยกเว้นด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

๒) ปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ๒ ด้าน โดยด้านที่มีปัญหาระดับปานกลางเป็นอันดับแรก คือ ด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๓) ครูผู้สอน ที่มีเพศต่างกัน มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีประสบการณ์สอนต่างกัน และมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕

๔) ครูผู้สอน ที่มีเพศต่างกัน มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีประสบการณ์สอนต่างกัน และมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างกัน มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ทั้งโดยภาพรวม และเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีปัญหาด้านอุปกรณ์และสื่อการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน ที่จบการศึกษาวิชาเอกทางด้านสังคมศึกษา มีปัญหามากกว่าครูผู้สอนที่จบการศึกษาวิชาเอกอื่น

พระมหาทวน นวลสาย^{๖๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า

^{๖๓}พระครูปัญญาวัฒน์กิจ ปญญาวุฒ พิงสูงเนิน, สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถาบันขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต ๔, วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘), หน้า ก.

๑) ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวม และหลายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนตาม

แผนการสอน การทำแผนการสอน การศึกษาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล และการกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีรายชื่อที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ ครูผู้สอนไม่จบวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง คู่มือที่ใช้ในการประกอบการทำแผนการสอนมีน้อย โรงเรียนได้รับเอกสารล่าช้า เช่น แผนการสอน คู่มือครู มีการไปสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจากการไปเยี่ยมที่บ้านน้อย และจุดประสงค์การเรียนรู้ยังไม่คำนึงถึงความพร้อม ด้านวัสดุอุปกรณ์/อาคารสถานที่/แหล่งการเรียนรู้

๒) ครูที่มีประสบการณ์สอนวิชาพระพุทธศาสนาต่ำกว่า ๑๐ ปี และประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยรวม และหลายด้านไม่แตกต่างกัน

พระธีรชาติ ธีรวุโส ธรรมวงค์^{๖๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า

๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ มีปัญหาการใช้หลักสูตร (วิชาพระพุทธศาสนา) ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๕ ข้อ และในระดับน้อย ๖ ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ๑ อันดับแรก ได้แก่ ครูขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนาที่หลากหลาย และในการทำแผน และวางแผนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ครูไม่ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ เครื่องมือวัดผลที่ใช้ไม่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

^{๖๕}พระมหาทวน นวลสาย, ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม, วิทยานิพนธ์เทคโนโลยีการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔), หน้า ก.

^{๖๕}พระธีรชาติ ธีรวุโส ธรรมวงค์, การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต๑, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘), หน้า ก.

๒) ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร พบว่า สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ มีปัญหาการใช้หลักสูตร (วิชาพระพุทธศาสนา) ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีปัญหาด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง ๑๑ ข้อ และระดับน้อย ๖ ข้อ มีปัญหาเรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรกได้แก่ สถานศึกษาขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วีซีดี ดีวีดี ทัศน หรือสื่ออื่นๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้อันสาระพระพุทธศาสนา เช่น ห้องจริยศึกษา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ อนุมัติทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้สรุปว่า การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นงานของผู้วิจัยที่ได้ศึกษาค้นคว้างานที่เขียนมีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับหัวข้อปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจ และค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอาจมีหลายลักษณะ เช่น เป็นตำรา สารานุกรม พจนานุกรม นามานุกรม คณิตวิทยารายงานสถิติ หนังสือรายปี บทความในวารสาร จุลสาร ประเด็นข้อที่สำคัญก็คือรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ผู้วิจัยจะต้องทำการสำรวจอ่านทบทวนอย่างพิถีพิถันระหัด ทักษะในความสัมพันธ์ของการทำวิจัยขั้นตอนนี้คือ ทักษะในการสืบค้นหาสารนิเทศจากแหล่งต่างๆ และทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ในเรื่องที่จะทำการวิจัย ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถหลีกเลี่ยงการทำวิจัยซ้ำซ้อนกับผู้อื่น ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีแนวคิดพื้นฐานเชิงทฤษฎีในเรื่องที่จะทำการวิจัยอย่างเพียงพอ และให้เห็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยของตน ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีหลักฐานอ้างอิงเพื่อสนับสนุนในการอภิปรายผลการวิจัย ช่วยสร้างคุณภาพและมาตรฐานเชิงวิชาการให้แก่งานวิจัย

ผู้วิจัยสรุป การทำวิจัยครั้งนี้ เรื่องแนวคิดทฤษฎี เป็นการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของนักเรียนเป็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ เพื่อใช้ในหลักการจัดการศึกษา คือ กระบวนการ ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการต่างๆ อาศัยกระบวนการดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยวิธีต่างๆ และอาศัยในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและทัศนคติ โดยอาศัยทรัพยากรในการบริหาร อันได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ เพื่อให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ ประสิทธิภาพที่จะสร้างความเจริญงอกงามให้แก่ผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน ทำให้สังคม และประเทศชาติ ได้มีการวางแผนการจัดการ การนำและการควบคุม เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพนั้นผู้บริหารจะต้องอาศัยกระบวนการในการบริหารและจัดการศึกษา องค์ประกอบสำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบด้านการบริหาร การจัดการสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการจัดการศึกษาให้ได้ประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยทางการศึกษา เป็นงานการวิจัยเชิงปริมาณและสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาความคิดเห็น การผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนตาม โครงการคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษาโรงเรียนวัดศรีดอกร ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนตามโครงการคุณธรรมชั้นนำ และข้อเสนอแนะทั่วไป ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

๓.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ ลักษณะเครื่องมือ

๓.๓.๒ การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยลำดับดังนี้

๑) ศึกษาหลักการ แนวทฤษฎี ระเบียบ และผลงานของการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓) กำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๔) สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

๕) นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

๖) ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๗) ดำเนินการส่งข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูล

๘) วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

๙) สรุปและรายงานผลการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ในกระบวนการผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการคุณธรรมชั้นนำ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างและประชากร ดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มประชากรของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ โดยแบ่งเป็นนักเรียนชาย ๖๒ คน นักเรียนหญิง ๔๑ คน รวม ๑๐๓ คน

๒) กลุ่มประชากรของครูผู้สอนและผู้บริหารจำนวน ๑๕ คน

๓) กลุ่มประชากรของผู้ปกครองจำนวน ๑๕ คน รวมกลุ่มประชากรทั้งหมด ๑๓๗

คน

ตารางที่ ๓.๑

จำนวนกลุ่มตัวอย่างและประชากรทั้งหมด

ที่	รายการ	นักเรียนชาย	นักเรียนหญิง
๑	นักเรียนชั้นประถมปีที่ ๔	๑๐	๖
๒	นักเรียนชั้นประถมปีที่ ๕	๑๒	๕
๓	นักเรียนชั้นประถมปีที่ ๖	๑๘	๕
๕	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๖	๓
๖	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	๗	๖
๗	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	๕	๘
รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนทั้งหมด		๖๒	๔๑
		๑๐๓ คน	

แผนภาพที่ ๓.๒

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	รายการ	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	ผู้ปกครอง
๑	กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑	๑๕	๑๕
รวมทั้งหมด				๓๕ คน

ลักษณะของงานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึก

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ ลักษณะเครื่องมือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ และมีมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ เป็นต้น

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ โดยให้ผู้ตอบให้ค่าน้ำหนักจากมาตราส่วนประมาณ ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดโดยใช้หลักการของ CIPP แบ่งออก ๒ ด้านคือ ด้านเนื้อหาตามไตรสิกขา จำนวน ๖ ข้อ ด้านกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามไตรสิกขา จำนวน ๓ ข้อ ด้านจำนวน ๓ ข้อ ให้ผู้ตอบให้ค่าน้ำหนักจากมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ตามหลักของ LiKert Scale คือให้คะแนนดังนี้

๑	หมายถึง	น้อยที่สุด	เท่ากับ ๑ คะแนน
๒	หมายถึง	น้อย	เท่ากับ ๒ คะแนน
๓	หมายถึง	ปานกลาง	เท่ากับ ๓ คะแนน
๔	หมายถึง	มาก	เท่ากับ ๔ คะแนน
๕	หมายถึง	มากที่สุด	เท่ากับ ๕ คะแนน

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โดยแบ่ง ๔ ด้าน คือ ด้านกาย ด้านศีล ด้านสมาธิ ด้านปัญญา ด้านหลักสูตร - เนื้อหา จำนวน ๑๘ ข้อ ด้านผู้บริหาร - ครูผู้สอน จำนวน ๑๖ ข้อ ให้ผู้ตอบให้ค่าน้ำหนักจากมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ตามหลักของ LiKert Scale คือให้คะแนนดังนี้

๑	หมายถึง	น้อยที่สุด	เท่ากับ ๑ คะแนน
๒	หมายถึง	น้อย	เท่ากับ ๒ คะแนน
๓	หมายถึง	ปานกลาง	เท่ากับ ๓ คะแนน
๔	หมายถึง	มาก	เท่ากับ ๔ คะแนน
๕	หมายถึง	มากที่สุด	เท่ากับ ๕ คะแนน

๓.๓.๒ การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๑) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ การวัดและประเมินผล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ปัจจัยสัมพันธ์กับการจัดจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำของโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

๓) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา:โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๑ ได้ข้อคำถาม ๖๖ ข้อ

ตอนที่ ๔ นำแบบสอบถามและสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วไปปรึกษาอาจารย์ที่ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑ ท่าน คือ

๔.๑ ผศ.ศรี นวนรงค์ อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๔.๒ รศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ รักษาการหัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ อาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๔.๓ ผศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภา อาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ตรวจสอบพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้อง IOC (Indices of congruence) ปรากฏว่า คำถามจำนวน ๔ ข้อ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาตัดสินใจใน ๓ กรณี คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจในข้อคำถามแต่ละข้อ โดยกำหนดค่าคะแนนในการหาค่าความสัมพันธ์ และสอดคล้องของคำถามดังนี้

แน่ใจว่าวัดได้ตรงจุดประสงค์	ให้คะแนน	+๑
ไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงจุดประสงค์	ให้คะแนน	๐
แน่ใจว่าวัดไม่ได้ตรงจุดประสงค์	ให้คะแนน	-๑

โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ

$$\text{IOC} = \text{ดัชนีความสอดคล้อง}$$

$$\sum R = \text{ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ}$$

$$N = \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}$$

จากข้อคำถาม ๖๖ ข้อ ที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๓ ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ หรือนิยามศัพท์ของการวิจัยกับรายการข้อคำถาม การใช้ภาษาและจำนวนข้อเพื่อให้เกิดความเหมาะสมนำค่าที่ประเมินได้มาพิจารณาเลือกข้อคำถาม โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ได้ค่า ๑.๐๐ จำนวน ๑๐ ข้อ ค่า ๐.๖๕ จำนวน ๕๑ ข้อ ค่า ๐.๔๑ จำนวน ๕ ข้อ โดยคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไปให้คัดเลือกไว้ใช้ส่วนคำถามที่มีค่าต่ำกว่า ๐.๕๐ ให้ปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

๕. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรในงานวิจัย คือ โรงเรียนบ้านแม่จ๊ะ (ประชากรราษฎร์รังสรรค์) ตำบลแม่จ๊ะ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ จำนวน ๓๐ คน และนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น ๐.๘๗ ซึ่งนับว่าเป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้ความเที่ยงของแบบทดสอบ สูตรแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ดังนี้

$$r = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ r = ค่าความเชื่อมั่น หรือ Alpha Coefficient

k = จำนวนข้อสอบในแบบทดสอบ

S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนข้อสอบแต่ละข้อ

S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนของผู้สอบทั้งหมด

๖. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองและแก้ไขแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นครั้งสุดท้ายเพื่อตรวจสอบแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำแบบสมบูรณสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

* ล้วน สายยศ, เทคโนโลยีทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กราฟิการ์ต, ๒๕๓๕),

๓.๔ เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อสอบถาม วิเคราะห์เอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ ๕ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔ วันที่ ๒๕ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ การปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

๑) ผู้ศึกษาขอออกหนังสือจากรองอธิการบดี แนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์วิทยาเขตแพร่ ถึง โรงเรียนวัดศรีดอกร ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ เพื่อขออนุญาตไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียน

๒) ผู้วิจัยออกไปแจกแบบสอบถามและวิเคราะห์เอกสารด้วยตนเองโดยเก็บข้อมูลตามสูตรตารางของ Krejcie and Morgan. คือ ประชากร มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๑๐๓ ชุด จากประชากร ๑๐๓ และได้นำแบบสอบถามลงรหัส (Coding) ในแบบสอบถามทุกฉบับ (๑ ถึง ๑๐๓)

๓) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่โรงเรียนวัดศรีดอกร ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ โดยแจกแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๑๐๓ ฉบับ (โดยมีเลขกำกับทุกฉบับ ๑ ถึง ๑๐๓) และเก็บกลับคืนทั้งสิ้นครบตามจำนวน ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์และนำมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ได้คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และ สัมภาษณ์ ผู้บริหารครูผู้สอน ๓๑ คน ผู้ปกครองนักเรียน ๑๕ คน รวม ๔๖ คน และ นักเรียนรวม ๑๐๓ คน

๓.๕ วิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และ หาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามป้อนเข้าไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียน การสอนโรงเรียนวัดศรีดอกร ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ดังนี้

๑) หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของแบบสอบถามจากโรงเรียนวัดศรีดอกร ทั้งหมด

๒) หาระดับค่าแปลความหมาย

๓) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย จากการประเมินใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายถึง	ต้องการในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๕	หมายถึง	ต้องการในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๕	หมายถึง	ต้องการในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๕ หมายถึง ต้องการในระดับ น้อย
 ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๕ หมายถึง ต้องการในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบข้อเสนอแนะแสดงความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ เรียบเรียงเป็นพรรณนาแบบร้อยแก้ว

ตอนที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ทั้งหมด

๑) หาค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของแบบสอบถามจาก โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ทั้งหมด

๒) ทหาระดับค่าแปลความหมาย

๓) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย จากการประเมินใช้เกณฑ์ ดังนี้

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ค่าเฉลี่ย (Mean) จากสูตร

$$\text{สูตร } \bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

$$\text{เมื่อ } \bar{x} = \text{ค่าเฉลี่ย}$$

$$\sum x = \text{ผลรวมของคะแนนที่กำหนด}$$

$$f = \text{จำนวนผู้ตอบแต่ละข้อคำถาม}$$

$$N = \text{จำนวนผู้เข้ารับการทดลอง}$$

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากสูตร^๒

$$\text{สูตร S.D.} = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N}\right]^2}$$

$$\text{เมื่อ S.D.} = \text{ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน}$$

$$\sum fx^2 = \text{ผลรวมยกกำลังสองของคะแนนทุกจำนวน}$$

$$[\sum fx]^2 = \text{ผลรวมของคะแนนทุกจำนวนยกกำลังสอง}$$

$$N = \text{จำนวนผู้เข้ารับการทดลอง}$$

^๒วิเชียร เกตุสิงห์, สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : พิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๒๒),

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๔” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบตารางและมีคำบรรยายประกอบคำอธิบาย โดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

%	หมายถึง	ค่าร้อยละ (Percentage)
\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Means)
S.D.	หมายถึง	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจาก “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งขั้นตอนในการนำเสนอ ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ แบบสัมภาษณ์ของผู้บริหารครูผู้สอน และผู้ปกครอง

จากการส่วนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์ของผู้บริหารครูผู้สอน และผู้ปกครองการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

ด้านกาย คณะครู ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ จากการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ทำให้นักเรียนเกิดทักษะในด้านต่าง ๆ มีมารยาทที่ดี และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้านศีล คณะครู ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ จากการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนนักเรียนมีความรับผิดชอบหน้าที่ดีขึ้น มีวินัย และปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีความซื่อสัตย์ ประหยัดและทำงานเป็นระเบียบจนสำเร็จทุกชิ้นงาน

ด้านสมาธิ คณะครู ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ จากการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรม ในโรงเรียน นักเรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้มากขึ้น มาเรียนสม่ำเสมอมีความเคารพต่อพ่อแม่ ครู และ ผู้อาวุโสกว่า และเป็นคนดีของพ่อแม่ และครู

ด้านปัญญา คณะครู ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ จากการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรม ในโรงเรียน นักเรียนทำสมาธิก่อนเรียนตอนบ่ายทุกวันร่วมกิจกรรมในวันสำคัญสม่ำเสมอ มีสติ รู้จักการแก้ปัญหาชีวิตได้ด้วยตนเอง ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ

ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคของคณะครู ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ จากการเรียนการสอนคุณธรรม และจริยธรรมในโรงเรียน ได้แก่ การขาดความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของนักเรียน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมของนักเรียน ที่มีความสมถะน้อยลง และ นักเรียนขาดคุณธรรมและจริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ คณะครู ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ จากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรให้ครูและ ผู้ปกครองร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนให้มีคุณธรรมและ จริยธรรมให้มากขึ้น เพื่อลดผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้น กับนักเรียนจากกระแสโลกาภิวัตน์และ อิทธิพลของสื่อยุคใหม่

๔.๒ แบบสอบถามความคิดเห็นการศึกษาค้นคว้าสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ แบบสอบถามมีทั้งหมด ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการศึกษาค้นคว้าสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ มีทั้งหมด ๒ ด้านคือ

- ด้านเนื้อหาเน้นตามหลักไตรสิกขา
- ด้านกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน

๔ ด้าน คือ

- ด้านกาย
- ด้านศีล
- ด้านสมาธิ
- ด้านปัญญา

ตอนที่ ๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะความคิดเห็นอื่นๆ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียน

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ
๒. อายุ		
๕-๑๐ ปี	๑๖	๑๕.๕๓
๑๑-๑๒ ปี	๒๑	๒๐.๓๙
๑๓-๑๔ ปี	๓๖	๓๕.๕๕
๑๕-๑๖ ปี	๓๐	๒๙.๑๓
รวม	๑๐๓	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นนักเรียนชาย ๖๒ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๖๐.๑๙) นักเรียนหญิง ๔๑ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๓๙.๘๑) ตามลำดับ

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
นักเรียนชาย	๖๒	๖๐.๑๙
นักเรียนหญิง	๔๑	๓๙.๘๑
รวม	๑๐๓	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนและค่าร้อยละจำแนกตามอายุ

จากตารางที่ ๔.๒ ด้านอายุ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ มีอายุ ๑๓-๑๔ ปี จำนวน ๓๖ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๓๕.๕๕) รองลงมา คือ อายุ ๑๕-๑๖ ปี จำนวน ๓๐ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๒๙.๑๓) อายุ ๑๑-๑๒ ปี จำนวน ๒๑ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๒๐.๓๙) อายุ ๕-๑๐ ปี จำนวน ๑๖ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๕.๕๓) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละการกำลังเรียนอยู่ในระดับชั้น

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ
๓. กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้น		
ประถมศึกษาปีที่ ๔	๑๖	๑๕.๕๗
ประถมศึกษาปีที่ ๕	๒๑	๒๐.๓๕
ประถมศึกษาปีที่ ๖	๒๗	๒๖.๒๑
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๕	๔.๙๒
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๑๓	๑๒.๖๑
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๑๗	๑๖.๕๐
รวม	๑๐๓	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ส่วนใหญ่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๒๗ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๒๖.๒๑) รองลงมา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๒๑ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๒๐.๓๕) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๗ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๖.๕๐) ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๑๖ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๕.๕๗) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑๓ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๒.๖๑) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๕ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๔.๙๒) ตามลำดับ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความหมายด้านเนื้อหา เน้นตามหลักไตรสิกขา

ตัวแปรการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอน	\bar{X}	S.D	ระดับผลสัมฤทธิ์
๑. ด้านกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา			
๑.๑นักเรียนทราบถึงความหมายของไตรสิกขาจากกิจกรรมที่ครู จัดขึ้น	๔.๒๗	๐.๗๓	มาก
๑.๒นักเรียนนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๔.๗๐	๐.๓๐	มากที่สุด
๑.๓นักเรียนร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนานและมีความสนใจอยากเรียนรู้เรื่องราวพระพุทธศาสนามากขึ้น	๔.๓๓	๐.๖๗	มาก
ตัวแปรการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอน	\bar{X}	S.D	ระดับผลสัมฤทธิ์
๒.ด้านเนื้อหาเน้นตามหลักไตรสิกขา			
๒.๑นักเรียนแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	๔.๕๘	๐.๔๒	มากที่สุด
๒.๒นักเรียนร่วมเข้าค่ายคุณธรรมและจริยธรรม	๔.๔๘	๐.๕๑	มาก
๒.๓นักเรียนมีความสนใจอยากรู้เรื่องราวทางพระพุทธศาสนา มากขึ้นและร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข	๔.๗๕	๐.๒๔	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	๔.๕๒	๐.๔๘	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๔ ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับ ($\bar{X} = ๔.๕๒$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่าอยู่ในค่าระดับมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนมีความสนใจอยากรู้เรื่องราวทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นและร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข ลำดับค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๗๕$) นักเรียนนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ลำดับค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๗๐$) นักเรียนแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ลำดับค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๕๘$) นักเรียนร่วมเข้าค่ายคุณธรรมและจริยธรรม ลำดับค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๔๘$) นักเรียนร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนานและมีความสนใจอยากเรียนรู้เรื่องราว

พระพุทธศาสนามากขึ้น ลำดับค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๓$) รองลงมาคือ นักเรียนทราบถึงความหมายของ ไตรสิกขาจากกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น ลำดับค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๗$) ตามลำดับ.

ตอนที่ ๓ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่เกี่ยวข้องเป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมและ จริยธรรมของนักเรียน ทั้งหมด ๔ ด้าน ดังนี้

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรม

และจริยธรรมของนักเรียน (ด้านกาย)

ตัวแปรพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนด้านกาย		\bar{X}	S.D	ระดับ ผลสัมฤทธิ์
๑	นักเรียนอุปโลก บริโภค ปัจจัยสี่ในปริมาณที่เหมาะสม	๔.๓๔	๐.๖๕	
๒	นักเรียนเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่าเหมาะสมกับราคา และสถานะของตนเอง	๔.๒๑	๐.๗๕	
๓	นักเรียนใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและคุ้มค่า	๔.๔๓	๐.๕๖	
๔	นักเรียนรู้จักซ่อมแซมเครื่องใช้ส่วนตัว	๔.๒๗	๐.๗๓	มาก
๕	นักเรียนช่วยกันประหยัดไฟฟ้าและน้ำประปา	๔.๓๗	๐.๖๒	มาก
๖	นักเรียนรักษาสุขภาพของตนเองอยู่เสมอ	๔.๕๕	๐.๔๕	มากที่สุด
๗	นักเรียนออกกำลังกายเป็นประจำสม่ำเสมอ	๔.๗๖	๐.๒๓	มากที่สุด
๘	นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน	๔.๓๒	๐.๖๘	มาก
๙	นักเรียนรักษาสุขอนามัยของตนเอง	๔.๓๘	๐.๖๑	มาก
๑๐	นักเรียนมีน้ำใจนักกีฬา	๔.๒๕	๐.๗๕	มาก
๑๑	นักเรียนทิ้งขยะถูกที่และรักษาความสะอาดอยู่เสมอ	๔.๓๓	๐.๖๗	มาก
๑๒	นักเรียนแยกขยะเปียกและขยะแห้ง	๔.๒๒	๐.๗๘	มาก
๑๓	นักเรียนช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวม	๔.๓๖	๐.๖๓	มาก
๑๔	นักเรียนดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๕๐	๐.๕๐	มากที่สุด
๑๕	นักเรียนมีมารยาทที่ดี	๔.๓๖	๐.๖๔	มาก
๑๖	นักเรียนร่วมมือกันรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	๔.๒๑	๐.๗๕	มาก
๑๗	นักเรียนมีความโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือกัน	๔.๕๒	๐.๔๘	มากที่สุด
๑๘	นักเรียนมีจิตสาธารณะ	๔.๐๒	๐.๕๗	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๓๖	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอกล ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ด้านกาย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ ($\bar{X} = ๔.๗๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในค่าระดับมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนออกกำลังกายเป็นประจำสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๗๖$) นักเรียนรักษาสุขภาพของตนเองอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๕๕$) นักเรียนมีความโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๕๒$) นักเรียนดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๕๐$) นักเรียนใช้อุปกรณ์การเรียนอยากประหยัดและคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๔๑$) นักเรียนรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๘$) นักเรียนช่วยกันประหยัดไฟฟ้าและน้ำประปา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๗$) นักเรียนช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวมและ มีมารยาทที่ดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๖$) นักเรียนอุปโลก บริโภค ปัจจัยสี่ในปริมาณที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๔$) นักเรียนทิ้งขยะถูกที่และรักษาความสะอาดอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๓$) นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน นักเรียนร่วมมือกันรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนนักเรียนรู้จักซ่อมแซมเครื่องใช้ส่วนตัว มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๗$) นักเรียนมีน้ำใจนักกีฬา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๕$) นักเรียนแยกขยะเปียกและขยะแห้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๒$) นักเรียนร่วมมือกันรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๑$) รองลงมาคือนักเรียนมีจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๒$) ตามลำดับ.

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมด้าน
คุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน (ด้านศีล)

ตัวแปรพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนด้านศีล		\bar{X}	S.D	ระดับ ผลสัมฤทธิ์
๑	นักเรียนมีความรับผิดชอบ	๔.๒๕	๐.๗๕	มาก
๒	นักเรียนมีความขยัน อดทน	๔.๐๖	๐.๕๔	มาก
๓	นักเรียนมีความมุ่งมั่นทำงานจนสำเร็จ	๔.๐๕	๐.๕๕	มาก
๔	นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม	๔.๕๖	๐.๔๔	มากที่สุด
๕	นักเรียนทำงานอย่างมีระเบียบ เรียบร้อย	๔.๓๕	๐.๖๕	มาก
๖	นักเรียนมีวินัยในตนเอง	๔.๒๑	๐.๗๕	มาก
๗	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน	๔.๓๖	๐.๖๔	มาก
๘	นักเรียนมีมารยาทที่ดี	๔.๐๘	๐.๕๒	มาก
๙	นักเรียนรักษาความสะอาดของห้องเรียนและ โรงเรียนอยู่เสมอ	๔.๔๕	๐.๕๕	มาก
๑๐	นักเรียนเข้าแถวรับบริการตามลำดับก่อน-หลัง	๔.๕๕	๐.๔๔	มากที่สุด
๑๑	นักเรียนเดินแถวอย่างเป็นระเบียบเมื่อเปลี่ยนสถานที่เรียน	๔.๕๒	๐.๔๘	มากที่สุด
๑๒	นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น	๔.๔๐	๐.๖๐	มาก
๑๓	นักเรียนตรงต่อเวลาทั้งด้านการเรียน และการส่งงาน	๔.๓๒	๐.๖๘	มาก
๑๔	นักเรียนตั้งใจทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	๔.๓๑	๐.๖๕	มาก
๑๕	นักเรียนมีความจริงใจ ไม่โกหกหลอกลวง	๔.๔๑	๐.๕๕	มาก
๑๖	นักเรียนไม่ลักขโมยของผู้อื่น เก็บของได้ส่งครู เพื่อประกาศหาเจ้าของ มารับคืน	๔.๓๘	๐.๖๒	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๐๔	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ
โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ด้านศีล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ
($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในค่าระดับมากที่สุด ได้แก่ นักเรียน
ทำงานเป็นกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๕๖$) นักเรียนเข้าแถวรับบริการตามลำดับก่อนหลัง มีค่าเฉลี่ย
($\bar{X} = ๔.๕๕$) นักเรียนเดินแถวอย่างเป็นระเบียบเมื่อเปลี่ยนสถานที่เรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๕๒$)
นักเรียนมีความจริงใจ ไม่โกหกหลอกลวง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๔๑$) นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
และผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๔๐$) นักเรียนไม่ลักขโมยของผู้อื่น เก็บของได้ส่งครู เพื่อประกาศหา

เจ้าของมารับคืน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๘$) นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๖$) นักเรียนทำงานอย่างมีระเบียบ เรียบร้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๕$) นักเรียนตรงต่อเวลาทั้งด้านการเรียน และการส่งงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๒$) นักเรียนตั้งใจทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๑$) นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๕$) นักเรียนมีวินัยในตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๑$) รองลงมาคือ นักเรียนมีความขยัน อดทน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๖$) ตามลำดับ.

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน (ด้านสมาธิ)

ตัวแปรพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนด้านสมาธิ		\bar{X}	S.D.	ระดับผลสัมฤทธิ์
๑	นักเรียนเสียสละเวลาและแรงกายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	๔.๓๑	๐.๖๕	มาก
๒	นักเรียนมีน้ำใจ และช่วยเหลือผู้ด้อยกว่า	๔.๒๘	๐.๗๒	มาก
๓	นักเรียนเสียสละ เพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง	๔.๓๕	๐.๖๕	มาก
๔	นักเรียนร่วมบริจาคทานในด้านต่าง ๆ	๔.๒๕	๐.๗๑	มาก
๕	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ	๔.๕๘	๐.๔๒	มากที่สุด
๖	นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในด้านการเรียน	๔.๐๖	๐.๕๔	มาก
๗	นักเรียนมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ	๔.๓๗	๐.๖๓	มาก
๘	นักเรียนตั้งใจเรียนและเอาใจใส่ต่อการเรียนอย่างสม่ำเสมอ	๔.๒๓	๐.๗๗	มาก
๙	นักเรียนส่งงานทันตามเวลาที่กำหนดให้เสมอ	๔.๒๘	๐.๗๒	มาก
๑๐	นักเรียนเป็นคนใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ	๔.๓๗	๐.๖๓	มาก
๑๑	นักเรียนมีความกตัญญูต่อผู้ปกครอง	๔.๐๕	๐.๕๑	มาก
๑๒	นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านอยู่เสมอ	๔.๐๐	๑.๐๐	มาก
๑๓	นักเรียนมีความเคารพ เชื่อฟังพ่อแม่ และครูอาจารย์	๔.๓๒	๐.๖๘	มาก
๑๔	นักเรียนช่วยเหลืองานโรงเรียนสม่ำเสมอ	๔.๒๗	๐.๗๓	มาก
๑๕	นักเรียนไม่ขีดเขียน โต๊ะ เก้าอี้ หรือฝาผนังต่างๆ	๔.๐๕	๐.๕๕	มาก
๑๖	นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครูและบุคคลทั่วไป	๔.๓๓	๐.๖๗	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๒๖	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ด้านสมาธิ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ ($\bar{X} = ๔.๒๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในค่าระดับมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๕๘$) นักเรียนมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ และนักเรียนเป็นคนใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๗$) นักเรียนเสียสละ เพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๕$) นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครูและบุคคลทั่วไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๓$) นักเรียนมีความเคารพ เชื่อฟังพ่อแม่ และครูอาจารย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๒$) นักเรียนเสียสละเวลาและแรงกายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๑$) นักเรียนร่วมบริจาคทานใน

ด้านต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๕$) นักเรียนมีน้ำใจ และช่วยเหลือผู้ด้อยกว่า และ นักเรียนส่งงานทันตามเวลาที่กำหนดให้เสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๘$) นักเรียนช่วยเหลืองานโรงเรียนสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๗$) นักเรียนตั้งใจเรียนและเอาใจใส่ต่อการเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๗$) นักเรียนมีความกตัญญูต่อผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๕$) นักเรียนไม่ขีดเขียนโต๊ะเก้าอี้ หรือฝาผนังต่างๆ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๕$) รองลงมาคือ นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๐$) ตามลำดับ.

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรม และ จริยธรรมของนักเรียน (ด้านปัญญา)

ตัวแปรพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ด้านปัญญา		\bar{X}	S.D.	ระดับผลสัมฤทธิ์
๑	นักเรียนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	๔.๕๑	๐.๔๕	มากที่สุด
๒	นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระทำสมาธิแผ่เมตตา ก่อนเข้าเรียน	๔.๖๗	๐.๓๓	มากที่สุด
๓	นักเรียนทำความดี และเป็นเด็กดีของครูและพ่อแม่	๔.๒๘	๐.๗๒	มาก
๔	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	๔.๔๕	๐.๕๑	มาก
๕	นักเรียนไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขและสิ่งเสพติด	๔.๓๐	๐.๗๐	มาก
๖	นักเรียนรู้จัก บาป – บุญ-คุณ-โทษ	๔.๒๗	๐.๗๓	มาก
๗	นักเรียนรู้เท่าทัน และแก้ปัญหาชีวิตด้วยสติ	๔.๓๖	๐.๖๔	มาก
๘	นักเรียนเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม	๔.๒๐	๐.๘๐	มาก
๙	นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในด้านคุณธรรม	๔.๓๘	๐.๖๒	มาก
๑๐	นักเรียนมีภาวะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	๔.๒๕	๐.๗๑	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๓๘	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ด้านปัญญา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ ($\bar{X} = ๔.๓๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในค่าระดับมากที่สุดได้แก่ นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระทำสมาธิแผ่เมตตา ก่อนเข้าเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๖๗$) นักเรียนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๕๑$) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๔๕$) นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๘$) นักเรียนรู้เท่าทัน และแก้ปัญหาชีวิตด้วยสติมี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๖$) นักเรียนไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขและสิ่งเสพติด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๓๐$) นักเรียนมีภาวะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๕$) นักเรียนทำความดี และเป็นเด็กดีของครูและพ่อแม่ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๘$) นักเรียนรู้จัก บาป – บุญ-คุณ-โทษ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๗$) รองลงมาคือ นักเรียนเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ตามลำดับ.

ตอนที่ ๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นภาพรวมจากการตอบปัญหาและอุปสรรค ของคณะกรรมการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

ปัญหาและอุปสรรค ด้านกาย นักเรียนมีความประสงค์การตอบข้อเสนอแนะว่า การเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน คือควรฝึกทักษะให้นักเรียนปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และควรให้นักเรียนอบรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและอุปสรรค ด้านสติล นักเรียนมีความประสงค์การตอบข้อเสนอแนะว่า การเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ควรส่งเสริมให้นักเรียนจัดกิจกรรมการปฏิบัติหน้าที่ต่อครูอาจารย์ และผู้ปกครอง เพื่อจะให้นักเรียนเป็นคนที่มีคุณธรรม และจริยธรรมอันที่ดียิ่ง

ปัญหาและอุปสรรค ด้านสมาธิ นักเรียน มีความประสงค์ขอข้อเสนอแนะว่า ควรให้ครูผู้บริหาร และครูผู้สอน ควรเน้นกิจกรรมการนั่งสมาธิ และให้ควรให้นักเรียนอบรมวิปัสสนากรรมฐาน

ปัญหาและอุปสรรค ด้านปัญญา นักเรียน มีความคิดเห็นว่า การเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน นักเรียนทำสมาธิก่อนเรียนตอนบ่ายทุกวันร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ สมาเสมอ มีสติรู้จักการแก้ปัญหาชีวิตได้ด้วยตนเอง ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ

บทที่ ๕

บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์และสรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ๒) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

ทั้งนี้โดยใช้วิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อใช้เก็บข้อมูลมีดังนี้คือการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ที่ได้โดยการสุ่มแบบเจาะจงจำนวน ๓๕ คนและแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน โรงเรียนวัดศรีดอกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา ๒๕๕๓ มีจำนวน ๑๐๓ คนจำนวนประชากร เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Means) หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

๕.๑ บทสรุปผลจากการวิจัย

๕.๑.๑ ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ ตามบทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา จำนวน ๒ ด้าน

จากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

ด้านกิจกรรมนำเข้าบทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ด้านเนื้อหาเน้นตามหลักไตรสิกขา จากการศึกษา ทางโรงเรียนให้นักเรียนร่วมเข้าค่ายคุณธรรมและจริยธรรม ร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนานและมีความสนใจอยากเรียนรู้เรื่องราวพระพุทธศาสนามากขึ้น นักเรียนมีสนใจตั้งใจเรียนรู้เรื่องของหลักไตรสิกขามาก และพร้อมที่จะร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียนได้ร่วมกันเรียนรู้เป็นหมู่คณะ ทำให้นักเรียนเกิดความสามัคคีกัน

๕.๑.๒ ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ จำนวน ๔ ด้าน

จากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

ด้านกาย จากการศึกษาค้นคว้าด้านกาย นักเรียนใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัด และคุ้มค่า รักษาสุขอนามัยของตนเอง ช่วยกันประหยัดไฟฟ้าและน้ำประปา และรักษาสมบัติของส่วนรวม และมีมารยาทที่ดี อุปโภค บริโภค ปัจจัยสี่ในปริมาณที่เหมาะสม นักเรียนทิ้งขยะถูกที่และรักษาความสะอาดอยู่เสมอ พบว่า นักเรียนอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้นักเรียนสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างสันติสุข มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักทิ้งขยะเป็นที่ เป็นทางและจัดระบบการทิ้งได้ถูกต้อง

ด้านศีล จากการศึกษาค้นคว้าด้านกาย นักเรียนมีความจริงใจ ไม่โกหกหลอกลวง มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ลักขโมยของผู้อื่น เก็บของได้ส่งครู เพื่อประกาศหาเจ้าของมารับคืน ประพฤติปฏิบัติคาถาระเบียบของโรงเรียน ทำงานอย่างมีระเบียบ เรียบร้อย ตรงต่อเวลาทั้ง

ด้านการเรียน และการส่งและนักเรียนตั้งใจทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย พบว่าการมีคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของมนุษย์ ถ้าเรามีความซื่อสัตย์จะทำงานอะไร ก็จะเจริญก้าวหน้า เพราะไม่คดโกงใคร จะทำให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

ด้านสมาธิ จากการศึกษา พบว่า นักเรียนได้รับการพัฒนาทางจิต เช่น มีสติและสมาธิ เป็นพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียนและในการทำงานต่อไป มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน โดยเฉพาะเด็กนักเรียนจะมีความสุขในการศึกษาเล่าเรียน การอบรมให้เด็กนักเรียนมีความสุขในการศึกษาเล่าเรียนนี้เป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนวิถิพุทธ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ และ นักเรียนเป็นคน ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีความเสียสละ เพื่อนช่วยเพื่อน ที่ช่วยน้อง เป็นมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับครูและบุคคลทั่วไป ความเคารพ เชื่อฟังพ่อแม่และครู และนักเรียนเสียสละเวลาและแรงกายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ด้านปัญญา จากการศึกษาค้นคว้าด้านปัญญา นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา มีความคิดสร้างสรรค์ในด้านคุณธรรม รู้เท่าทัน และแก้ปัญหาชีวิตด้วยสติ นักเรียนไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขและสิ่งเสพติด พบว่าการร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาจะช่วยทำให้จิตใจของคนทั่วไปร่วมงาน มีจิตใจดี คิดในสิ่งที่ดีงาม ได้รับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และยังช่วยรรโลงพระพุทธศาสนาด้วย ทำให้คนเรามีสติคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ไม่พึ่งพายาเสพติด รู้ผิดชอบชั่วดี

๓) แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๔

ด้านกาย คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน เป็นสิ่งที่ดี เพื่อนักเรียนจะได้ นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และได้ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีของสังคมต่อไป

ด้านศีล คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ช่วยทำให้นักเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการทำงาน รักษากฎระเบียบของโรงเรียน เป็นคนซื่อสัตย์ ประหยัดและขยันอดทนต่อการทำงาน และเป็นอนาคตที่ดีของชาติต่อไป

ด้านสมาธิ คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ทำให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ช่วยเหลืองานทุกด้านไม่ว่าจะที่โรงเรียนหรือที่บ้านเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และ ครู และเป็นคนดีของสังคมต่อไป

ด้านปัญญา คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน เป็นผู้มีความสุขใจเย็น ตั้งใจทำงานจนสำเร็จคู่ตัว รู้จักการแก้ปัญหาชีวิต ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักความสามัคคีในหมู่คณะ สามารถนำความรู้ไปศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป

ผู้วิจัยสรุปว่า รวมความแล้วการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ทำให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม คุณนิสัย และจริยธรรม ที่ดี มีความเป็นผู้มีจิตใจดี มีความเมตตา กรุณา รู้สิ่งใดควรกระทำและไม่ควรกระทำ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑. ข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้บริหารครูผู้สอน และผู้ปกครองการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ทั้งหมด ๔ ด้าน เพื่อจะได้บรรยายดังนี้ เป็นภาพรวม

ด้านกาย คณะครู ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ จากการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ทำให้นักเรียนเกิดทักษะในด้านต่าง ๆ มีมารยาทที่ดี และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้านสติ คือ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ดีขึ้น มีวินัย และปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีความซื่อสัตย์ ประหยัดและทำงานเป็นระเบียบจนสำเร็จทุกชิ้นงาน ด้านสมาธินั้นนักเรียนเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้มากขึ้น มาเรียนสมาธิมีความเคารพต่อพ่อแม่ ครู และผู้อาวุโสกว่า และเป็นคนดีของพ่อแม่ และครู และด้านปัญญา นักเรียนทำสมาธิก่อนเรียนตอนบ่ายทุกวันร่วมกิจกรรมในวันสำคัญสมาธิ มีสติรู้จักการแก้ปัญหาชีวิตได้ด้วยตนเอง ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มมีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ สอดคล้องกับ พรทิพา กุฎมพินานนท์ ได้ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน” พบว่า กระบวนการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญแก่การศึกษาประวัติ วิธีปฏิบัติ และหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อยึดมั่นในศีลธรรม การทำแต่ความดี และสามารถนำหลักธรรมไปเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ซึ่งกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่

พระพุทธศาสนิกชนทุกคนจะต้องเข้าสู่กระบวนการของการศึกษาหรือเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจหลักธรรม แล้วจึงน้อมไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ได้เจริญรุ่งเรือง

๑) ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ จำนวน ๒ ด้าน

จากการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำของโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ด้านเนื้อหาตามหลักไตรสิกขา และด้านกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นต้นแบบอย่างดียิ่ง สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ของโรงเรียนอื่นๆ ที่มีความตั้งใจที่จะดำเนินการหรือที่ได้รับดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ แล้ว โดยเลือกนำเอาวิธีการของโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของโรงเรียนนั้น สอดคล้องกับวาทนา ต๊ะกอบโค ได้ศึกษาการดำเนินการของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑ มีการดำเนินงานทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยประกอบด้วย คุณลักษณะที่ดีของบุคคลในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ การดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านกระบวนการประกอบด้วย การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา ศิล สมาธิ ปัญญา การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านผลผลิต ประกอบด้วย การพัฒนากาย ศิล สมาธิ และปัญญาอย่างบูรณาการ ของผู้เรียน และด้านผลกระทบ ประกอบด้วย บ้าน ชุมชน วัด โรงเรียน (บวร) ได้ประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

๒) ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ๔ ด้าน

ปัจจัยผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำของโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒ ครั้งนี้ พบว่า มีผลอยู่ในระดับที่ดีเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติตนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ

นำ โดยมีองค์ประกอบตัวชี้วัดและข้อบ่งชี้คุณภาพที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ นั่นคือ ด้านกาย การสุจริตทางกาย ๓ อย่างคือ ๑. ปาณาติปาตา เวรมณี (เว้นจากการฆ่าสัตว์) ๒. อทินนาทานา เวรมณี (เว้นจากการลักทรัพย์) ๓. การเมสุมิจจาจารา เวรมณี (เว้นจากการประพฤติดินในกาม) ด้านศีล การอบรมกายและวาจา ให้มีความสำรวมระวัง ในความประพฤติปฏิบัติตน ทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดีให้เรียบร้อย ไม่มีโทษ ด้านสมาธิ สามารถอธิบายได้ทั้งในเชิงลักษณะผลของสมาธิที่เกิดขึ้นและอธิบายในลักษณะในเชิงการปฏิบัติ เช่น สมาธิ คือ ความสงบ สบาย และความรู้สึกเป็นสุขอย่างยิ่งที่มนุษย์สามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนากำหนดเอาไว้เป็นข้อควรปฏิบัติเพื่อดำรงชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข ไม่ประมาทเต็มไปด้วยสติสัมปชัญญะและปัญญา อันเป็นเรื่องไม่เหลือวิสัย ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ง่าย ด้านปัญญา ความรู้ทั่วไป คือ รู้ทั่วถึงเหตุถึงผล รู้อย่างชัดเจน รู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น เป็นต้น เป็นธรรมคอยกำกับศรัทธา เพื่อให้เชื่อประกอบด้วยเหตุผล ไม่ให้หลงเชื่ออย่างมกมาย แก้ไขปัญหาชีวิตและการทำงานได้ด้วยสติปัญญา

ด้านกาย จากการศึกษา พบว่า นักเรียนได้รับการพัฒนาทางกายก็คือเริ่มตั้งแต่สอนให้รู้จักกินอยู่อย่างมีคุณภาพ บริโภคปัจจัย ๔ คือ เสื้อผ้า อาหารที่อาศัยและยารักษาโรคให้ได้คุณค่าแท้ หลีกเลียงสิ่งที่เป็นคุณค่าเทียมด้วยวิธีคิดที่เป็นประโยชน์ โสมนสิการ และยังสอนให้ดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ผู้เรียนจะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีความโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือ ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ กาญจนา อุคฆณะสารสกุล พบว่า มีผลในระดับที่ดีนักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยมีองค์ประกอบตัวชี้วัดและข้อบ่งชี้คุณภาพที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ คือ ด้านกาย ประกอบด้วย การบริโภคใช้สอยปัจจัยสี่ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม ได้คุณค่าแท้ การดูแลร่างกาย และแต่งกายสะอาดเรียบร้อยและการดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม

ด้านศีล จากการศึกษา พบว่านักเรียนได้รับการพัฒนาทางสังคม เป็นคนดีมีศีล ๕ มีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ ที่สำคัญก็ถือเป็นคนรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และตรงต่อเวลา พร้อมทั้งจะทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนเข้าแถวรับบริการตามลำดับก่อน-หลัง และเดินแถวอย่างเป็นระเบียบ เมื่อเปลี่ยนสถานที่เรียน สอดคล้องกับ กาญจนา อุคฆณะสารสกุล พบว่า ประกอบด้วย ด้านความรับผิดชอบ ด้านระเบียบวินัย และด้านความซื่อสัตย์และตรงต่อเวลาพร้อมที่จะทำงานเป็นทีม

ด้านสมาธิ จากการศึกษา พบว่า นักเรียนได้รับการพัฒนาทางจิต เช่น มีสติและสมาธิ เป็นพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียนและในการทำงานต่อไป มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน โดยเฉพาะเด็กนักเรียนจะมีความสุขในการศึกษาเล่าเรียน การอบรมให้เด็กนักเรียนมีความสุขใน

การศึกษาเล่าเรียนนี้เป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนวิถิปุทธ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ และ นักเรียนเป็นคน ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีความเสียสละ เพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง เป็นมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับครูและบุคคลทั่วไป ความเคารพ เชื่อฟังพ่อแม่และครู และ นักเรียนเสียสละเวลาและแรงกายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับ สักกดิชย นิรัฐทวิ และคณะ พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดส่วนใหญ่ยังลักษณะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่เน้นการอบรมปลูกฝังให้นักเรียนอยู่ในกรอบพฤติกรรมของระเบียบวินัยของโรงเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความเข้าใจในเรื่องการประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม โดยมีการ กำหนดให้มีระเบียบการเรียนรู้ กิจกรรมทุกกิจกรรมของโรงเรียนมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของสถานศึกษาสืบต่อไป

ด้านปัญญา จากการศึกษาพบว่า นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านปัญญา เช่นมีศรัทธาที่ ถูกต้องในพระรัตนตรัย เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริง สนใจศึกษามีทักษะในการคิดด้วย โยนิโสมนสิการสามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ด้วยสติปัญญา ไม่ใช่ความรุนแรงในการแก้ปัญหาไม่ หาทงด้วยการคิดสั้นฆ่าตัวตายเป็นต้นหาความรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับ วาสนา ตะกอบโค พบว่า ได้ศึกษาการดำเนินการของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถิปุทธ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาลำพูน เขต ๑ มีการดำเนินงานทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยประกอบด้วย คุณลักษณะที่ดี ของบุคคลในโครงการโรงเรียนวิถิปุทธ การดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดการ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านกระบวนการประกอบด้วย การเรียนการสอนที่บูรณา การไตรสิกขา สีล สมาธิ ปัญญา การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร การจัด กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านผลผลิต ประกอบด้วยพัฒนากาย สีล สมาธิและปัญญาอย่างบูรณา การ ของผู้เรียน และด้านผลกระทบ ประกอบด้วย บ้าน ชุมชน วัด โรงเรียนได้ประโยชน์จากการ พัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ที่สำคัญคือสวดมนต์ไหว้พระทำสมาธิแผ่ เมตตา ก่อนเข้าเรียน มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา มีความคิดสร้างสรรค์ในด้านคุณธรรม รู้เท่าทัน และแก้ปัญหาชีวิตด้วยสติ และนักเรียนไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขและสิ่งเสพติด เป็นต้น

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียน คุณธรรมชั้นนำ ที่มีเนื้อหาเน้นตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

ด้านกิจกรรมนำเข้าบทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา และด้านเนื้อหาเน้นตามหลักไตรสิกขา โดยรวมนักเรียนได้ฝึกการแสดงตนเป็นพุทธมามกะได้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนได้มีความแข็งแกร่งในด้านร่างกายและจิตใจ ฝึกการคิดอย่างมีเหตุมีผลไม่เชื่อคนง่าย จะทำให้ตนเองอยู่ในสังคมได้โดยไม่ถูกคนอื่นหลอกหลวงได้เป็นคนมองโลกในแง่ดี รักความสงบสุข

๕.๓.๒ ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

ด้านกาย ด้านศีล ด้านสมาธิ ด้านปัญญา โดยรวมทุกด้านของการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน อาจมีการเปลี่ยนนิสัย และอารมณ์ของนักเรียนได้ตามกระแสของโลกในยุคปัจจุบัน ครู และผู้ปกครองควรจะคอยดูแลนักเรียนให้มีความรู้ในเรื่องของโลกในยุคปัจจุบันด้วย เพื่อนักเรียนจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

๕.๔ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

๑) ด้านการเรียนการสอน ควรนำแนวคิด โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำไปใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างจริงจัง เพื่อให้มีการปฏิบัติรวมทั้งจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนทุก ๆ โรงเรียนให้เป็นไปทางทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำให้กับสถานศึกษาทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาและขัดเกลาจิตใจให้นักเรียนและเยาวชนไทยมีผู้ที่มีจริยธรรมและศีลธรรมอันดีงาม

๒) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ควรนำแนวคิดวิถีธรรมไปใช้ในชุมชน/หมู่บ้านด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่ให้ประชาชนมีคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งเป็นบุคคลที่ดีเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓) ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน แล้วฝึกวิเคราะห์การแก้ปัญหาเหล่านั้นโดยหลักการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ข. ข้อมูลทุติภูมิ

(๑) หนังสือ :

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. คู่มือการประเมินคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ศาสนา, ๒๕๓๘.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดการเรียนรู้อะไรพระพุทธรักษา. (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดการเรียนรู้อะไรพระพุทธรักษา กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
๒๕๔๔.

เจริญผล โชติ, ทฤษฎีบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๔.

จินตนา สุขมาก. หลักการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. คณะวิชา คุรุศาสตร์วิทยาลัยครูสวน
สุนันทา. สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, ๒๕๓๕.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร หลักการและแนวปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์สายส่งสุขภาพใจ, ๒๕๓๘.

จิรัชกาล พงศ์กชเชียร. การพัฒนารูปแบบโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์สมบูรณ์ของนักเรียน.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ชวลิต ชูกำแหง. การประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
๒๕๕๑.

ชูชาติ ชัยศรี และคณะ. โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนตามแนววิถีพุทธเพื่อ
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว),
๒๕๔๘.

ถวิล อรัญเวศ. การนำพุทธวิธีในการสอนมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๔.

บำรุง กลัดเจริญ. วิธีสอนทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ ๒๕๒๗.

บรรณาธิการ. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐,

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บัณฑิตไทย, ม.ป.ป.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์สื่อเสริม

๒๕๔๒.

ล้วน สายยศ, เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กราฟิเคอาร์ท, ๒๕๓๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์น่านมีบุ๊คพับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____ .พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๔๓.

_____ . ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.

๒๕๔๗, หน้า ๒๐.

วิไล ตั้งจิตสมคิด. การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๖.

วิเชียร เกตุสิงห์. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๒๒.

วาสนา ตะกอบโค. การประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์. ๒๕๕๔.

สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์. วิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสยามสปอर्ट ๒๕๓๘.

สุมิตร คุณานุกร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์ ๒๕๓๘.

สนิท อินทรโกศล และคณะ. การศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน.

กรุงเทพมหานคร; โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๗.

สิริวัฒน์ คำวันสา. สงฆ์ไทยใน ๒๐๐ ปี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีอนันต์. ๒๕๕๔.

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อุปเสณมหาเถระ). คำกล่าวสัมโมทนียกถา, ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียน

วิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์. ๒๕๔๗.

สมหวัง พิริยวัฒน์. วิทยาการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๗.

(๒) บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงศึกษาธิการ. การวางแผนการพัฒนการศึกษาแห่งชาติ. วารสารการศึกษาแห่งชาติ

๑๒ เมษายน – พฤษภาคม ๒๕๓๔, หน้า ๓.

(๓) บทความในหนังสือพิมพ์

ทีมข่าวการศึกษา. “วิเคราะห์การศึกษาไทยในปัจจุบัน”, เดลินิวส์. (๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕) : ๒๓

(๔) บทความเอกสาร

พระมหาสง่า ชีร์ลัโว, เอกสารประกอบการสอนรายวิชาพุทธปรัชญาการศึกษา, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตเชียงใหม่), หน้า บทคัดย่อ.

(๕) วิทยานิพนธ์

ณรงค์ กันอินทร์. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของครูและนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ๖ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

ปกรณ์ บุญสำราญ. การศึกษาพฤติกรรมการสอนจริยศึกษาของครูผู้สอนจริยศึกษาดีเด่นในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒.

พรทิศา กุฎุมพินานนท์, การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระครูปัญญาวัฒน์กิจ ปญญาวุฒ พึ่งสูงเนิน. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๑ ในสถาบันขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต ๔. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕.

พระมหาทวน นวลสาย, ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์เทคโนโลยีการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.

พระธีรชาติ ธีรวโส ธรรมวงศ์, การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗.

สว่าง วงศ์ฟ้าเลื่อน. การบูรณาการสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

๒๕๔๐, หน้า, ๑๔๕.

สากล เกตุทอง,งานวิจัยเรื่อง, การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา,
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๕.

สำราญ รัตนทิพยาภรณ์. งานวิจัยเรื่อง ,ความคิดรวบยอดและเจตคติต่อพระพุทธศาสนาและความ
คิดเห็นเกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนาของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

(๖) บทความ/สาระสังเขปออนไลน์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”. [ออนไลน์].
พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๔๖. แหล่งที่มา :
http://www.84000.org/tipitaka/dic/v_seek.php?text=อริยวัชชติ_5 [๑๕ มีนาคม
๒๕๕๔].

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org>, [๑๘ ธันวาคม].

พระพุทธทาสภิกขุ. กระทู้โลกิยะธรรม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.palapanyo.com/files/plai/fcontent.php?f=appendix2.html>. [๑๘ ธันวาคม
๒๕๕๔].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. เรื่องมัชฌิมาปฏิปทา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org>.
[๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔].

ประยงค์ สุวรรณบุบผา. เอกสารนำอภิปรายปัญหาธรรมะในพระพุทธศาสนา, ไตรสิกขา[ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.wfb-hq.org/speccth8.htm>. [๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔].

พระราชนิเวศรังสี คัมภีร์ปัญญาวิศิษฎ์ (เทศก์ เทศรังสี), เจโตปริยาญาณ (กำหนดรู้ใจผู้อื่น).
[ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://board.palungjit.com> [๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๔].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๖๓ ต่อ ๑๑๒, ๐๕๖-๔๒๘๘๖๓๐

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๔/๐๒๔

๑๙ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผศ.ศรี แนวนรงค์

ด้วย พระโชคนันต์ ฉายา ติรปญโญ นามสกุล ดับร่อน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ.กรณีศึกษา
โรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา) ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. และดร.สายัณห์ อินันใจ
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำ
วิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิต
หวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดียิ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ โทร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๑๑๒ โทรสาร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓

ที่ ศธ.๖๑๑๓๔/๐๒๑๔ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ผศ.ทศพรพิชญ์ เกตุวิระพงษ์

ด้วย พระโฆคนันต์ ฉายา ฉิรปญโญ นามสกุล คับร้อน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอน โครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา) ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร ,คร. และดร.สายัณห์ อินันใจ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิตหวังว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดียิ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระครูโสภณพัฒนานุน,ศศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ โทร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๑๑๒ โทรสาร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓

ที่ ศธ. ๖๑๓๓.๘/๐๒๓๖ วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ผศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภา

ด้วย พระโศคนันต์ ฉายา ฉिरปญโญ นามสกุล คับร้อน นิตยระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอน โครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดศรีคอก (ประชาพัฒนา) ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร ,ดร. และดร.สาธิต อินันใจ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับบัณฑิตหวังว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดีซึ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระครูโสภณพัฒนานุน,ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

ภาคผนวก ข

ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๒ ต่อ ๑๑๒, ๐๘๖-๔๒๘๖๖๗๐

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๐๒๖

๑๙ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่จ๊ะจ๊ะ (ประชาวังสรรค์)

ด้วย พระโชคอนันต์ ฉายา ถิรปัญญา นามสกุล ดับร่อน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา
โรงเรียนวัดศรีดอก (ประชาพัฒนา) ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร,ดร. และดร.สายัณห์ อินันันใจ
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาทเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระครูโสภณพัฒนานายุด,ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๑๓ ต่อ ๑๑๒, ๐๕๖-๕๒๘๖๖๑๖

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๙/๐๒๕

๑๙ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีตอก (ประชาพัฒนา)

ด้วย พระโศคนันต์ ฉายา ธิरणฺโญ นามสกุล คับร้อน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา
โรงเรียนวัดศรีตอก (ประชาพัฒนา) ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูวิมลกิตติสุนทร ,ดร. และดร.สายันท์ อินันใจ
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระครูโสภณพัฒนายุต,ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามความคิดเห็นของ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ

กรณีศึกษา:โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

(สำหรับผู้บริหารโรงเรียน)

ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน () ตามความเป็นจริงข้อมูลที่ได้รับจะปกปิดเป็นความลับ จะไม่มีผลต่อการทำงานของท่านและจะนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางวิชาการต่อไป

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. ตำแหน่ง

- () ผู้อำนวยการโรงเรียน
() รองผู้อำนวยการ

๒. วุฒิการศึกษา

- () ปริญญาตรี
() ปริญญาโท
() ปริญญาเอก
() อื่นๆ.....

๓. ประสบการณ์ทำงาน

- () ระหว่าง ๕ - ๑๐ ปี
() ระหว่าง ๑๑ - ๑๕ ปี
() ระหว่าง ๑๖ - ๒๐ ปี
() ตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป

๑. โรงเรียนของท่านได้จัดบริการด้านอาหารโดยได้แนะนำด้านการรับประทานอาหารให้ถูกต้อง สุขลักษณะหลักสาธารณสุขและการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเหมาะสมกับด้านกายภาพแก่นักเรียนอย่างไร?

.....
.....
.....

๒. โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนด้านศีลอย่างไร?

.....
.....
.....

๓. โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำด้านสมาธิอย่างไร?

.....
.....
.....

๔. โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่เหมาะสมสำหรับเป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำด้านปัญญาอย่างไร?

.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ
กรณีศึกษา:โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ (สำหรับครูผู้สอน)

ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ()
ตามความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้รับจะปกปิดเป็นความลับ จะไม่มีผลต่อการทำงานของท่านและจะนำ
ข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางวิชาการต่อไป

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนและผู้ปกครอง

๑. ตำแหน่ง

() ครูผู้สอน

๒. วุฒิการศึกษา

() ปริญญาตรี.....

() ปริญญาโท

() ปริญญาเอก

() อื่นๆ.....

๓. ประสบการณ์ทำงาน

() ระหว่าง ๕ - ๑๐ ปี

() ระหว่าง ๑๑ - ๑๕ ปี

() ระหว่าง ๑๖ - ๒๐ ปี

() ตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป

๑. โรงเรียนของท่านได้จัดบริการด้านอาหารโดยได้แนะนำด้านการรับประทานอาหารให้ถูกสุขลักษณะหลักสาธารณสุขและการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเหมาะสมกับด้านกายภาพแก่นักเรียนอย่างไร ?

.....
.....
.....

๒. โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนด้านศีลอย่างไร?

.....
.....
.....

๓. โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำด้านสมาธิอย่างไร ?

.....
.....
.....

๔. โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่เหมาะสมสำหรับเป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำด้านปัญญาอย่างไร ?

.....
.....
.....

๕. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำอย่างไร ?

.....
.....
.....

๖. ปัญหาและอุปสรรคการเรียนสอนของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำอย่างไร ?

.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ
กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

(สำหรับผู้ปกครอง)

ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ()
ตามความเป็นจริงข้อมูลที่ได้รับจะปกปิดเป็นความลับ และจะไม่มีผลต่อการทำงานของท่านนำมา
วิเคราะห์ทางวิชาการ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง

๑. ผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ ๒

- () ประถมศึกษาปีที่ ๔
() ประถมศึกษาปีที่ ๕
() ประถมศึกษาปีที่ ๖

๒. ผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ ๓

- () มัธยมศึกษาปีที่ ๑
() มัธยมศึกษาปีที่ ๒
() มัธยมศึกษาปีที่ ๓

๓. ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

() ประถมศึกษาตอนต้น	() ประถมศึกษาตอนปลาย
() มัธยมตอนต้น	() มัธยมตอนปลาย
() อนุปริญญา	() ปริญญาตรี
() ปริญญาโท	() ปริญญาเอก
() อื่นๆ.....	

๔. อาชีพของบิดา

() รับจ้าง	() รับราชการ
() พนักงานรัฐวิสาหกิจ	() ค้าขาย

๕.อาชีพของมารดา

() รับจ้าง	() รับราชการ
() พนักงานรัฐวิสาหกิจ	() ค้าขาย

๑. โรงเรียนของท่านได้จัดบริการด้านอาหาร โดยได้แนะนำด้านการรับประทานอาหารให้ถูกสุขลักษณะหลักสาธารณสุขและการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเหมาะสมกับด้านกายภาพแก่นักเรียนอย่างไร?

.....
.....
.....

๒. โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนด้านศีลอย่างไร?

.....
.....
.....

๓. โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำด้านสมาธิอย่างไร?

.....
.....
.....

๔. โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่เหมาะสมสำหรับเป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำด้านปัญญาอย่างไร?

.....
.....
.....

.

แบบสอบถาม

เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ
กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

(สำหรับนักเรียน)

ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย \surd ลงใน ()
เติมคำลงในช่องว่าง ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะปกปิดเป็นความลับ จะนำมาวิเคราะห์ทางวิชาการใน
ภาพรวม ผลที่ได้รับจะนำมาใช้เพื่อปรับปรุง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนด้าน
คุณธรรมจริยธรรมตาม โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดศรีดอก
ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ต่อไป

ในการแบบสอบถามมีทั้งหมด ๔ ตอน

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒ ข้อ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตาม โครงการโรงเรียน
คุณธรรมชั้นนำ มีทั้งหมด ๒ ด้าน

ด้านที่ ๒.๑ ด้านเนื้อหาเน้นตามหลักไตรสิกขา

ด้านที่ ๒.๒ ด้านกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ๔ ด้าน

ด้านที่ ๓.๑ ด้านกาย

ด้านที่ ๓.๒ ด้านศีล

ด้านที่ ๓.๓ ด้านสมาธิ

ด้านที่ ๓.๔ ด้านปัญญา

ตอนที่ ๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () และกรอกข้อความตามความเป็นจริง

๑. อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

() ชาย

อายุ ๑๐ ปี () อายุ ๑๑ ปี () อายุ ๑๒ ปี ()

อายุ ๑๓ ปี () อายุ ๑๔ ปี () อายุ ๑๕ ปี ()

() หญิง

อายุ ๑๐ ปี () อายุ ๑๑ ปี () อายุ ๑๒ ปี ()

อายุ ๑๓ ปี () อายุ ๑๔ ปี () อายุ ๑๕ ปี ()

๒. กำลังศึกษา

() ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

() ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

() ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ

คำชี้แจง ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ
กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
โดยแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ

๑. ด้านกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

๒. ด้านเนื้อหาเน้นตามหลักไตรสิกขา

ให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () และกรอกข้อความตามความเป็นจริง ดัง
ข้อความต่อไปนี้ว่ามี มาก - น้อย เพียงไร ประกอบไปด้วย ๒ ด้าน ดังนี้

ข้อที่	รายการ	ระดับความสอดคล้อง				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
๒.๑	ด้านกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา					
๑	นักเรียนทราบถึงความหมายของไตรสิกขาจากกิจกรรมที่ ครูจัดขึ้น					
๒	นักเรียนนำหลักไตรสิกขาสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน					
๓	นักเรียนร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนานและมีความสนใจ อยากเรียนรู้เรื่องราวพระพุทธศาสนามากขึ้น					
๒.๒	ด้านเนื้อหาเน้นตามหลักไตรสิกขา					
๔	นักเรียนแสดงตนเป็นพุทธมามกะ					
๕	นักเรียนเข้าค่ายคุณธรรมและจริยธรรม					
๖	นักเรียนร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนานและมีความสนใจ อยากเรียนรู้เรื่องราวทางพระพุทธศาสนามากขึ้น					

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนทั้ง ๔ ด้าน

คำชี้แจง ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของ
การจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดศรีดอก
ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านกาย	๒. ด้านศีล
๓. ด้านสมาธิ	๔. ด้านปัญญา

ให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () และกรอกข้อความตามความเป็นจริง ดัง
ข้อความต่อไปนี้ว่ามี มาก - น้อย เพียงไร ประกอบไปด้วย ๔ ด้าน ดังนี้

ข้อ ที่	รายการ	ความสอดคล้อง				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
๓.๑	ด้านกาย					
๑	นักเรียนบริโภคใช้สอยปัจจัยสี่ในปริมาณที่เหมาะสม					
๒	นักเรียนเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่าเหมาะสมกับราคา					
๓	นักเรียนรับประทานอาหารหมดจานไม่กินทิ้งกินขว้าง					
๔	นักเรียนใช้สมุดให้หมดหน้า ใช้ดินสอปากกาให้หมดแท่ง					
๕	นักเรียนรู้จักซ่อมแซมของใช้ที่ชำรุด					
๖	นักเรียนช่วยปิดน้ำ ปิดไฟ ปิดพัดลม ทุกครั้งที่เลิกเรียน					
๗	นักเรียนดูแลร่างกายและความสะอาดเรียบร้อย					
๘	นักเรียนออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ					
๙	นักเรียนแต่งกายสะอาดเรียบร้อย					
๑๐	นักเรียนล้างมือก่อน-หลังรับประทานอาหาร					
๑๑	นักเรียนดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองอยู่เสมอ					
๑๒	นักเรียนต้องไว้ทรงผมตามระเบียบของโรงเรียน					
๑๓	นักเรียนดำรงชีวิตเกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อม					
๑๔	นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียนและเขตบริการที่ได้รับมอบหมาย					
๑๕	นักเรียนทิ้งขยะในถังขยะที่จัดไว้ให้					
๑๖	นักเรียนรู้จักแยกแยะประเภทของขยะ					
๑๗	นักเรียนรักษาสมบัติของส่วนรวม					
๑๘	นักเรียนช่วยดูแลต้นไม้และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน					
๓.๒	ด้านศีล					
๑	นักเรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่					
๒	นักเรียนส่งงานสม่ำเสมอ					
๓	นักเรียนเอาใจใส่ต่อการทำงานจนสำเร็จ					
๕	นักเรียนมีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน					
๖	นักเรียนมีระเบียบวินัยที่ดี					
๗	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน					

ข้อที่	รายการ	ความสอดคล้อง				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
๘	นักเรียนรู้จักควบคุมจิตใจ ไม่เล่น ไม่คุยขณะครูสอน					
๙	นักเรียนรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน					
๑๐	นักเรียนเข้าแถวรับบริการตามลำดับ – หลัง					
๑๑	นักเรียนเดินแถวเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย					
๑๒	นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต					
๑๓	นักเรียนทำงานต่อเวลา					
๑๔	นักเรียนซื่อสัตย์ต่อบุคคลและงานที่ได้รับมอบหมาย					
๑๕	นักเรียนพูดตรงตามความเป็นจริงและปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา					
๑๖	นักเรียนเก็บของตกส่งครู ไม่ลี้ภัย โหมยหีบฉวยของผู้อื่นมาเป็นของตน					
๑๗	ด้านสมาธิ					
๑	นักเรียนเสียสละเวลาและร่างกายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม					
๒	นักเรียนมีน้ำใจโอบอ้อมอารีย์ ช่วยเหลือแบ่งปันตามโอกาส					
๓	นักเรียนเสียสละช่วยเพื่อน พี่น้อง แบ่งเบาภาระครอบครัว					
๔	นักเรียนบริจาคเงินและสิ่งของแก่ผู้ด้อยโอกาส					
๕	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นด้วยความเต็มใจ					
๖	นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน					
๗	นักเรียนมาโรงเรียนสม่ำเสมอ ไม่ขาดเรียนถ้าไม่จำเป็น					
๘	นักเรียนมีความเอาใจใส่ต่อการเรียน					
๙	นักเรียนตั้งใจทำงานให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนดทุกครั้ง					

ข้อที่	รายการ	ความสอดคล้อง				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
๑๑	นักเรียนเป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน การเขียนและ ค้นคว้า					
๑๒	นักเรียนกราบไหว้พ่อแม่ของตนไปและหลังกลับจาก โรงเรียน					
๑๔	นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งสอนของคุณครู ทั้งต่อหน้าและลับ หลัง					
๑๕	นักเรียนช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน					
๑๖	นักเรียนไม่ขีดเขียน หรือทำให้โต๊ะ เก้าอี้ ห้องเรียนอาคาร เรียนสกปรก					
๑๗	นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครูและบุคคลทั่วไป					
๓.๔	ด้านปัญญา					
๑	นักเรียนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา					
๒	นักเรียนไหว้พระสวดมนต์ทำสมาธิแผ่เมตตาตอนเช้าและ ก่อนนอนทุกวัน					
๓	นักเรียนได้ทำความดีตามหลักธรรมของศาสนา					
๔	นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา					
๕	นักเรียนไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือสิ่งเสพติด					
๖	นักเรียนรู้จัก -บาป บุญ -คุณ โทษ ประโยชน์- มิใช่ ประโยชน์					
๗	นักเรียนรู้เท่าทันแก้ไขปัญหาชีวิตและการทำงานได้ ด้วยสติปัญญา					
๘	นักเรียนเลือกปฏิบัติตนไม่ให้ถูกชักจูงไปในทางที่ผิด					
๙	นักเรียนรู้แก้ปัญหาเฉพาะหน้าและมีความคิด สร้างสรรค์					
๑๐	นักเรียนเป็นผู้นำและกล้าตัดสินใจในกิจกรรมของกลุ่ม					

ตอนที่ ๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

๔.๑ ด้านกาย

ปัญหา.....

.....

อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๔.๒ ด้านจิตใจ

ปัญหา.....

.....

อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๔.๓ ด้านสมาธิ

ปัญหา.....

.....

อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๔.๔ ด้านปัญญา

ปัญหา.....

.....

อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระโชคอนันต์ ธิรปญโญ (ดื่บรื้อน)
- เกิด : ๓๐ กันยายน ๒๕๑๐
- สถานที่เกิด : ๘/๑ หมู่ที่ ๖ ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร์ ๕๔๑๓๐
- การศึกษา : โรงเรียนผู้ใหญ่สูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร์
- ประสบการณ์การทำงาน : ๒๕๔๖ เป็นวิทยากร อบรมธรรมศึกษา
 : ๒๕๔๗ เป็นวิทยากรอบรมเยาวชน
 : ๒๕๔๘ ได้ผ่านการถวายความรู้ตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 : ๒๕๔๙ วิทยากรโรงการบรรพชาสามเณรและเยาวชนภาคฤดูร้อน
 : ๒๕๕๐ วิทยากรอบรมโครงการพุทธบุตร – พุทธธรรม
 : ๒๕๕๑ วิทยากรอบรมแกนนำเยาวชนในสถานศึกษาด้านยาเสพติด
- อุปสมบท : ๘ มีนาคม ๒๕๔๑
- สังกัด : วัดศรีดอก ตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร์
- หน้าที่ : เลขานุการเจ้าคณะตำบลเด่นชัยเขต ๑
- ปีที่เข้าศึกษา : ๒๕๕๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๕
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๓๒ หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่จื้อ อำเภอด่นชัย จังหวัดแพร์